

## פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

בחדש שמהותו נקבעה לשמחה יש לנו להתבונן במהותה של השמחה, ואנחנו ידוע כי שמחה מגיעה בכל תוספת, כן הוא מצות מילה שקיבלה בשמחה אשר מתווספת על ידה קדושה ביישות הנימוח, וכן שמחת חתן שנוספת בו בחתן השלמה ע"י הכלה, וכך השמחה הגדולה בהקמת המשכן שכלפיה נאמר 'ביום שמחת ליבו' (שמו"ר נב ה) 'שהיתה שמחה גדולה בישראל שהקב"ה שורה אצלם' (שם).

אכן בפורים הרי לא נוסף בישראל מה שלא היה, אלא התעצמה בקרבנו ההכרה באהבת ה' אלינו שכבר ידענוה שאין לה סוף. וכך כתב הרמב"ם בסוף מנין המצוות שלו "שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה וכו' כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו" עכ"ל. ולעומת גילוי אהבת ה' אלינו התעוררו להתחדשות בקבלת התורה מאהבה, אותה התורה בחיבור עמוק עוד יותר.

עתה הראנו לדעת כי גדר שמחת ימים אלו הוא עוצם השמחה במה שכבר יש לנו ע"י ההתעוררות להכיר בכל הטוב אשר גמלנו בוראנו. וכידוע מה שחידש הב"ח בגדר משלוח מנות איש לרעהו שעיקרו הוא לרעהו הטוב, ומתאים עם האמור שבא לחזק את האהבה שכבר יש. ואם שמחה על חידוש היא באה צ"ב א"כ לשמחה - דימים אלו - מה זו עושה.

ענין זה מובן ע"פ מה שביאר הרב דסלר בגדר 'חידוש' שאינו דוקא תוספת ידיעה או הבנה, אלא גם ידיעה או הבנה שכבר נקנו בנפש, כל שמוסיפים ונקנים בחלק בנפש שעדיין לא נקלטו בו עד עתה הרי זה חידוש בהחלט. וכבר ביאר החזו"א באמונה ובטחון של נקודת טוב הנקנית בבחינה מבחינות הנפש הרי היא מיטיבה לכל כולה של הנפש.

לא נותר לנו א"כ אלא לזוהר את המקום בנפש בו מתחדשת ההשגה כמה גדולה אהבת ה' אלינו, ולעומתה את אהבתנו אנו המתעוררת אליו ית'. וכבר נודע בשערים שישועת פורים היא גילוי השגת ה"ת נפלאותיו ומחשבותיו אלנו - בתוך הסתר ההשתלשלות הטבעית, ה"ת אשר מושב יקרו בשמים ממעל פונה אלינו בעצם עולם המעשה המוחש הנמוך והפשוט.

וכנגד זה ומתוך כך מעמיקה ומתרחבת בנו המסוגלות לקנות אהבתו ית' ושאיתה לקירבתו גם ברובדים הנמוכים ביותר שבנפש, לזכך את נטיותינו ותנועות נפשותינו הטבעיים להיותם פונים למען שמו באהבה. 'והימים האלה נזכרים- ונעשים', המושלכות וכלי המעשה מתאחדים, והיה המושכן אחד, והיא השמחה השלמה והנפלאה.

הדיון העומד עתה לפתחנו הוא האם הלוואת מוצרים סגורים - כשקית חלב, חבילות סוכר או חטיפים למיניהם - חמורה מהלוואת מוצרים שאינם סגורים, ככוס חלב או כוס סוכר. דיון זה עשוי להיות נוגע ביותר כאשר מזדקקים לאיזושהו מוצר לצורך מצות משלוח מנות, שרבים רגילים לקיימה במוצרים סגורים.

כידוע הלוואת סאה בסאה אסורה שמא יתייקר השער ונמצא פורע שווה יותר ממה שהלוה לו. אלא שהתירו חכמים כל שיש ללוה מהמין שלוה, ואפי' אין לו אלא מעט, ואפי' אין לו כלל שרי אם יצא שער קבוע (יו"ד ריש סי' קעה) מפני שיכול לקנות ולפרוע מיד והחשיבוהו כאלו פרע מיד ונתיקר ברשות המלוה.

מ"ח אושר בכבוד (ת"א)  
**אושר בכבוד**  
חושבים עתיד כהלכה  
בעידודם וברכישתם של מרתן ורובן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:  
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

מתי גם לפי שמואל יש ללוקח מגזלן שבח - לרב יוסף אם גובה הלוקח מהגזלן קרקע, או באופן שעשו קנין על השבח והפירות, יש לו שבח ופירות. ואף שהלוואת סאה בסאה אסורה שמא יתייקרו החיטים, מ"מ הכא דלא הוי הלואה אלא מכר אינו אסור. ועל כן הורה שמואל לרב חיינא בר שילת שהיה סופר להמלך במוכר ולכתוב בשטר קנין שופרא שבחא ופירי שאם יטרופה יתן ללוקח משפר נכסיו קרן שבח ופירות.

ועיין לקמן ט"ו: מה הדין בקרן ושבח אם ידע הלוקח שהיא גזולה. ומה הדין כשקנאה הגזלן מן הנגזל וכדו'.

### מתי בעל חוב גובה שבח ופירות -

**גביה מלקוחות** - לשמואל בעל חוב שגובה מהלקוחות יש לו שבח (ואין לו פירות), שכך כותב המוכר ללוקח אגא איקום ואשפי ואדקי ואמרק זביני אילין אינון ועמליהון ושביהון ואיקום קדמוך וצבי זבינא דידין וקביל עלוהי. ולכן לא יכול הלוקח לטעון אגא אשבח, אלא גובה הבעל חוב מהלוקח, והלוקח גובה מהמוכר.

**גביה ממקבל מתנה** - במתנה אין הבעל חוב גובה את השבח מהלקוחות כיון שאינו חוזר וגובה מהנותן, ויפה כח מתנה ממוכר בדבר זה.

**איזה סוג שבח גובה, ומהי צריך לשלם היציאה** - איתא בברייתא שהמוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה, אם השבח יתר על היציאה נוטל שבח מהמוכר כיון שפרע את חובו, ויציאה שהוציא כדי להשביחה נוטל מבעל חוב, ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא שבח והשאר מפסיד. הגמ' אומרת שלשמואל דס"ל שבעל חוב גובה את השבח ואינו צריך לשלם על ההוצאות, י"ל דאייירי או בלוקח מגזלן דהתם טוען הנגזל ארעאי אשבח וזה לא שייך בבעל חוב שברשות לוקח אשבח, ויש לו קרקע, או שקנו מידו, וכדלעיל. או דבעל חוב גובה רק שבח שאין מגיע לכתפים, אבל שבח המגיע לכתפים שהוא קרוב ליקצר אלא שעדיין צריך לקרקע, אם החוב הוא כשיעור הקרקע ללא השבח צריך הבעל חוב לתת ללוקח דמי היציאה או השבח (הפחות מביניהם), ואינו יכול לומר לו שישאיר לו קרקע בשיעור השבח, או משום דס"ל כמ"ד שאין הלוקח יכול לסלק את הבעל חוב מהקרקע ע"י מעות, דבעל חוב קודם, ואומר לו כולה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות. ולכ"מ שיכול לסלקו במעות איירי באפותיקי. ואם החוב הוא כשיעור הקרקע והשבח, גובה הבעל חוב גם שבח המגיע לכתפים.

### ט"ו: המשך דין מוכר שדה גזולה -

**הלוקח קרקע מגזלן וידע שהיא גזולה**, אין תולים לומר שחשב שהיה המכר קיים אלא אנו תולים שקנאה כדי לאכול פירותיה כמו שהגזלן אוכל, עד שיבוא בעל הקרקע. לרב צריך המוכר לתת לו מעותיו כשהוציאה הנגזל מידו, דאדם יודע שקרקע אין לו ונתן המעות לשם פקדון, ולא אמר זאת למוכר כי חשש שלא יסכים, אבל שבח אינו גובה מהמוכר מפני שהקרקע לא היתה שלו. ולשמואל אין המוכר צריך לתת לו מעותיו, דס"ל שנתן את המעות למוכר לשם מתנה, ולא אמר זאת למוכר דכסיפא ליה מילתא. וכבר נחלקו רב ושמואל במחלוקת זו במקדש אחרתו שלרב המעות פקדון ולשמואל המעות מתנה. וקמ"ל שגם באדם זר סובר שמואל שהמעות מתנה, וגם באחותו סובר רב שהמעות פקדון. והלכתא כרב שמעות יש לו ושבח אין לו.

## גביית קרן שבח ופירות במוכר שדה גזולה ובבעל חוב

הלוקח שדה והשדה השביחה (על ידי הלוקח או ממילא) או שגדלו בה פירות, ואח"כ התברר שהשדה משועבדת לבעל חוב עוד לפני המכירה, או שהשדה של אדם אחר והמוכר גזלה ממנו, צריך הלוקח לתת את השדה לבעל חוב או לנגזל, ולהלן יבואר האם הבעל חוב או הנגזל גובים גם את השבח או הפירות, ומה הלוקח מקבל מהמוכר מוכח האחריות, והאם יכול לגבות מהמוכר מנכסים שהוא מכר אחרי המכירה, ומתי יש ללוקח בקרקע דין יורד, והאם בשדה גזולה שנמכרה וחרז הגזלן וקנאה מהבעלים זוכה הלוקח בקרקע.

### ט"ד: מחלוקת רב ושמואל אם לוקח מגזלן יש לו פירות -

המוכר שדה ונמצא שלא היתה השדה של המוכר אלא היא גזולה, לרב משלם המוכר ללוקח גם את דמי המכירה וגם את השבח אם השביחה בגדר או בזבל, (וא"ת ישלם הנגזל שהרי השיבו קרקע מושבחת, י"ל כגון שגולה מושבחת והכסיפה ביד הגזלן). ולשמואל משלם לו רק את דמי המכירה ולא את השבח, אף היכא שכתב בשטר שאם יטרופה ממנו ישלם לו את השבח, שכיון שלא מכר את הקרקע א"כ היו המעות מלוה אצלו, וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כריבית. והלכתא (ט"ו:): כרב שיש לו מעות ושבח, ואע"פ שלא פירש שיתן לו שבח.

והנה איתא בברייתא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות (יבואר להלן), (ולמזון האשה והבנות - תנאי הכתובה שתיוון האשה מנכסי הבעל לאחר מותו וכן הבנות יזונו מנכסיו עד שינשא) מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם, שלא יקנו קרקעות כיון שיחששו שיגבו מהם, ותנאי כתובה הוא בכל אדם ואין לו קצבה, ואכילת פירות ושבח קרקעות הם דברים שאינם ידועים וא"א להשמר מהם, אבל מבני חרי מוציאין.

לפי רב שהלוקח מגזלן מקבל את השבח, איירי בגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר ויש בה פירות שגזלה עם פירותיה ומכרה או שהפירות גדלו אצל הלוקח, וטוען הנגזל ארעאי אשבח, (ומשלם היציאה ללוקח, ואם השבח פחות מהיציאה נותן לו שבח) וגם השביחה הלוקח, ולקחה הנגזל, שגובה הלוקח מהמוכר קרן מנכסים משועבדים כיון ששטר המכירה קודם ואת השבח והפירות מנכסים בני חרי.

ולשמואל דס"ל שהלוקח מגזלן אין לו פירות ושבח, "שבח קרקעות" לא איירי בגזלן אלא בבעל חוב שטרף קרקע מהלוקח בשביל חובו, דיש ללוקח שבח מהמוכר, ולא מיחזי כריבית דמכירה מעליא היא שהרי יכל לפרועו זוזי, דבעל חוב גובה את כל הקרקע עם השבח אבל לא פירות, ו"אכילת פירות" לרבא לא איירי במכרה אלא איירי בגזל שדה והגזלן אכל פירות וחפר בקרקע בורות שיחין ומערות, שאין הנגזל גובה ממשעבדי אלא את הקרן ולא את הפירות. ולרבה בר רב הונא איירי שהגזלן לא מכרה אלא נטלוה מסיקין מן הגזלן ומחמתו, שהדין הוא שהגזלן חייב להעמיד לנגזל שדה אחרת. ומ"מ אינו גובה הקרן ממשעבדי אלא כשעמד בדין לפני שמכרה לאחר ופסק ב"ד יש לו קול והוי כמלוה בשטר, דאי לא עמד בדין הוי כמלוה על פה שאינו גובה ממשעבדי, ואיירי כשעל הפירות לא עמד בדין (דסתמא דמילתא קרנא תבע ברישא).

**ט"ו**: ולרב אשי איירי שגזל שדה עם פירות, והגזלן אכל את הפירות ומכר את השדה, שהלוקח גובה רק את הקרן, ומנכסים משועבדים, והנגזל גובה פירות מנכסים בני חורין.

## פינת הריבית

ובפשטות מחירי המוצרים בזמננו חשיבי שער קבוע, דאף שבכל חנות המחיר הוא אחר, מ'מ בכל חנות הוא קבוע לזמן רב.

ברם יש מפוסקי דורנו שנקטו דלא חשיב שער קבוע כיון שהמחירים שונים מחנות לחנות, זאת ע"פ דברי הגר"ז (ריבית כה) דיצא השער היינו שכל המוכרים מוכרים בשער אחד, ולפי"ז אין היתר ללוות סאה בסאה בזמננו – באין לו – א"כ הוא מוצר שמחירו תחת פיקוח ממשלתי, שאז כולם מוכרים בשוה וחשיב יצא השער לכוי"ע, אבל לגבי שאר מוצרים בעיניו להיתר דיש לו.

והנה לפי דעה זו דבשאר מוצרים בעי' יש לו, לכאורה נמצא כשלוה מוצר סגור, כזה שאין על מחירו פיקוח ממשלתי, לא מהני כשיש לו מעט ממוצר זה, כגון הבא ללוות בבקוב מיץ ענבים סגור אינו יכול לסמוך על שארית בבקוב פתוח שיש לו, דהואיל ויסוד היתר דיש לו הוא דחשיב כאילו פרע מיד, א"כ בגונא דא שחייב לפרוע לו בבקוב סגור נמצא שאינו יכול לפרוע לו המעט שצאלו ואין נחשיבנו כאילו פרע.

איברא דיש לדון להתיר אף בזאת, וכפי שנבאר בע"ה. הנה הרמ"א (יו"ד קסב ג) פסק דהא דהלוואת סאה בסאה מותרת על סמך יצא השער היינו דוקא אם הלוה יכול לפרוע אימת שירצה, אבל אם המלוה התנה שלא יקבל פרעון עד שעת היוקר אסור. ומקורו בשו"ת הרא"ש (קח טו), ושם מנבאר דלא דוקא כשאינו יכול לפרוע עד שעת היוקר, אלא כל שהתנה שלא יוכל לפרוע עד זמן קבוע אסור שמוא יתייקר עד אז, דמ"ט שרינן ללוות על שער שבשוק מפני שיכול לקנות ולפרוע מיד וחשבינן כפרע לו, ומשא"כ כשהתנה שלא יכול.

ויש להקשות הלא תנן (ב"מ עה.) לא יאמר הלוויני כור חיטין ואני אתן לך לגורן, והיינו שהלוה מתנה שלא יצטרך לפרוע לו עד הגורן, שרק אז יהיו לו חיטין בשדהו לפרוע, ובכ"ז שרי ביצא השער מפני שבידו לקנות ולפרוע, וזאת על אף שהדבר ידוע שאינו מתעתד לעשות כן, וע"כ דאמרינן שמוא ימלך בדעתו וירצה כן לפרוע לפני ההתייקרות, וכיון שישנה אפשרות כוז כבר חשבינן ליה כאילו פרע, א"כ הכי"נ נימא כשהמלוה מקפיד שלא יפרענו קודם – שמוא ימלך ויסיים לקבל פרעון לפני ההתייקרות, ומשו"כ נחשיבנו כאילו פרע, ומאי שנא קפידת המלוה מקפידת של הלוה.

יעו' רע"א ב"מ עב: דזולא ויוקרא חשיב קרוב לשכר ולהפסד [ואעפ"כ אסור בדרך הלואה], וכיון שאין סיכוי להתייקרות יותר מלהוזלה הרי שאין סיבה ללוה יותר מאשר למלוה לבטל הקפדתו.

והנראה בזה דלא אסר הרא"ש אלא כאשר גם המלוה וגם הלוה מקפידים שלא לפרוע קודם הזמן, כלומר מיירי כבכל הלואה רגילה שיזכותו של הלוה שלא לפרוע קודם הזמן, ועלה קאמר דאם גם המלוה מקפיד על כך אסור, דהדבר רחוק שגם המלוה וגם הלוה יוותרו על קפידתם ועל כן לא חשיב כאילו פרע קודם הזמן כיון שלא עומד לכך, משא"כ כאשר רק הלוה מקפיד חשבינן כאילו פרע דסמיכין שמוא ימלך.

והכ"נ דכוותה לו יצויר שהלוה רוצה הלואה ליום אחד, שידוע שלא עלול להתייקר, והמלוה מסכים בתנאי שלא יפרענו עד זמן פלוני, יודה הרא"ש להתיר, דכיון שלא חסר לפרעון כעבור יום אלא הסרת קפידת המוכר סמיכין שמוא ימלך.

אם כנים הדברים נמצא שהלוה בבקוב סגור יכול הלוה לסמוך על כך שיש לו שארית בבקוב פתוח, דכיון שרק המלוה מקפיד על פרעון סגור ולא הלוה בסמוך שמוא ימלך המוכר ויסיים לקבל פתוח (כגון כשצריך כעת כוס אחת וכד') וממילא מהני אף בטיפה אחת ככל דין יש לו בהלוואת סאה.

אכן יש לדון לאסור מצד אחר, דכיון דרובא דאינשי מקפידים לקבל בחזרה מוצר סגור יתכן להחשיב מוצר פתוח כמוצר אחר, וממילא מוצר פתוח לא חשיב יש לו, וצ"ע.

עכ"פ כאמור כל הנידון הוא להמחשיבים את מצב המחירים בזמננו כלא יצא השער מפני שאין המוכרים מוכרים בשוה, אבל יותר נראה בכוננת הגר"ז דכאשר אינם מוכרים בשוה הוא סימן שלא נקבע השער ועלול להשתנות, משא"כ בזמננו שמוכרים במחירים שונים גם כשיש שער קבוע חשיב שער קבוע אף שלא מוכרים במחיר אחד ולפי"ז אף באין לו כלל שרי.



**לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:**  
**www.osher-b.org | info@osher-b.org**

**להצטרפות: 073-3678617**

המוכר שדה גוזלה והלך הגזלן אחרי שמכרה וקנה את השדה **מבעל הקרקע**, נשארת השדה ביד הלוקח ואין הגזלן יכול להוציאה מיד הלוקח כמו שהבעלים היה יכול להוציאה, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, ואנו אומרים שכונתו בקניית השדה היתה כדי להעמידה ברשות הלוקח, למר זוטרא כדי שלא יקראו לו גזלן, ולרב אשי כדי לעמוד בנאמנותו. ואם מת הלוקח והגזלן בא להוציאה מבנינו, והוא מת אחרי שהגזלן קנאה מהבעלים, או שמת הגזלן אחרי שקנאה, והבנים באים להוציא מיד הלוקח, שייכים ב' הטעמים אף כלפי היורשים, והנ"מ בין הטעמים באופן שהגזלן נתנה לו את הקרקע במתנה.

**ט"ז.** **באיזה אופנים לא זכה בה הלוקח-** אם הלך הגזלן אחרי המכירה הראשונה לפני שקנאה מהבעלים ומכר את השדה לאחר או שהורישه או שנתנה במתנה, ואח"כ קנאה מהנגזל, או באופן שהגזלן לא קנאה מהנגזל אלא קיבלה בירושה, לא זכה בה הלוקח הראשון, כיון שאנו רואים שאין כוונתו להעמידה ברשות הלוקח, וחוזר ותובענו מן הלוקח ונתן לו מעות. ואם גבאה בחובו, אם היה יכול לגבות קרקע אחרת וגבה דווקא קרקע זו, זוכה בה הלוקח מפני שתולים שטרה בה כדי להעמידה ללוקח, אבל אם אין קרקע אחרת לא זכה בה. ואם נתנה הנגזל לגזלן במתנה, י"א שלא זכה בה הלוקח כיון שלא טרחה בה, וי"א שזכה בה הלוקח דגם במתנה אם לא היה מרצהו לא היה נותן.

**עד מתי תולים שטרח לקנותה כדי להעמידה ברשות הלוקח-** לרב הונא עד שעת העמדה בדין דאם עמד ברשעו עד ההעמדה בדין גלי דלאו מהימן הוא, לחייא בר רב עד שהגיע שטר אדרכתא ליד הלוקח שעמד בדין ולא שילם צ' יום וכתבו ללוקח שטר שיכול לגבות מנכסי הגזלן בכל מקום שהם, ולרב פפא עד תחילת ימי האכרזתא שמצא קרקע של הגזלן ובי"ד מכריזים על מכירתה.

**באיזה קנין קנאה הלוקח מן הגזלן** כשחזר הגזלן ולקחה מהבעלים- א"א לומר שקנאה בשטר, שכיון שלא היתה שלו הוי חספא בעלמא, ועל כן לרבא איירי במאמינו- שאמרו לו אני סומך עליך שתעמידנה בידי, דבההוא הנאה שהוא סומך עליו גמר ומקני כשקנאה מהבעלים הראשונים, ורב ששת מקשה ממה שמצינו שהמוכר לחבירו מה שירש מאביו או מה שתעלה מצודתו לא חל המכר ולא אומרים שקנאה בההיא הנאה שסמך עליו, ורבא מחלק דשם לא סמך על המוכר דשמא ימכור אביו נכסיו בחייו ולא יירש כלום. (ואם מכר לו מה שירש מאביו היום חל הקנין משום כבוד אביו שהיה גוסס והוא צריך מעות לקבורה ולתכריכן כדי שלא לשהותו בבויזין, וכן אם מכר מה שתעלה מצודתו היום חל הקנין משום כדי חייו).

**ט"ז: קנין בדבר שלא בא לעולם-** האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח, לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו, לרב קנה ואינו יכול לחזור בו כשלקחה. והיינו כשיטת ר"מ דס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיירי לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר וכו אינה מקודשת, ור"מ אומר מקודשת, ואפי' במכר שדה זו חל הקנין לפי רב ואינו יכול לחזור בו לכשיקחנה, שהרי אשה כשדה זו דמאי דעבד ושפחה אין בידם לשחרר עצמם. אבל לרבא מסתברא מילתא דרב במוכר שדה סתם לכשאקחנה, אבל מוכר שדה זו לא, דשמא לא יתרצו למוכרה לו ולא סמכה דעתיה דמקבל.

#### דיני שטרות שנמצאו

לעיל י"ג נתבאר דין מוצא שטר חוב, האם יחזיר את השטר כשהלוה מודה וכשאינו מודה. הגמ' כאן ממשכה לבאר דין זה, ומבארת מה הדין בשטר שכתוב בו הנפק, ומה הדין בשטרי הקנאה, ובשטרי חלטאתא ואדרכתא.

**המוצא שטר הקנאה בשוק** (שעושים קנין והמלוה משעבד את עצמו אפי' לא לוח), לשמואל יחזיר למלוה, מפני שאף אם לא לוח מ"מ שיעבד עצמו, ואין חוששים לפרעון, מפני שהלוה זהיר לקרוע את השטר.

**אם יש ראיה לשמואל מהא דתנן "וכל מעשה בי"ד יחזיר"-** רב עמרם רוצה להביא ראיה לשמואל מהא דתנן "כל מעשה בי"ד יחזיר" וקס"ד דהיינו שטר שכתוב בו הנפק, ואין חוששים שלא לוח, שהרי אין מקיימים את השטר אלא בפני בעל דין. ורבי זירא דוחה דאיירי בשטרי חלטאתא -ששמו בי"ד נכסי הלוה למלוה ונתנו לו שטר שקיבלו על ע"פ בי"ד, ואדרכתא -שבי"ד לא מצאו נכסים ללוה, וכתבו למלוה שאם ימצא נכסים ללוה יוכל לגבותם בחובו. ורבא מבאר שאף ששטרות אלו הם בני פרעון, דשומא (-קרקע ששמו בי"ד למלוה מנכסי הלוה) הדר אם יחזיר לו המעות עד י"ב חודש וי"א לעולם, מ"מ אם הלוה פרע היה עליו לקרוע את השטר, או לכתוב שטר אחר אם טוען שאבד השטר, דכיון שאינו חייב להחזיר לו מדינא, אלא משום "ועשית הישר והטוב" הוי כמכירה

חדשה שיש לכתוב עליה שטר. אבל בשטר חוב אין הכרח שלא פרע, די"ל שלא קרע את השטר מפני שהמלוה השתמט מלתת לו את השטר ואמרו לו שאינו בידו, או שאמרו לו שיתננו לו אחרי שישלם דמי הסופר שעל הלוה לתת שכר הסופר.

**המוצא שטר חוב בשוק ואין כתוב בו הנפק** לרבי יוחנן לא יחזירו למלוה, דשמא כתב ללוות ולא לוח, ואף אם השטר מקיים לא יחזיר דחיישינן לפרעון, והא דתנן "וכל מעשה בי"ד יחזיר" העמיד רבא דאיירי בשטרי חלטאתא ואדרכתא. ואין להעמיד בהחזק כפרן ולכן לא נאמן לומר פרעתי, דאין זו סיבה לומר שלא יפרע לעולם.

**י"ז.** **המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וזמנו היום,** לרבי יוחנן יחזירו למלוה, דכיון שכתוב בו הנפק (-קיום) אין חוששים שלא לוח. ומה שאין חוששים לפרעון י"א דהטעם משום שאין חוששים לפרעון ביום ההלואה. ולרב כהנא איירי כשהלוה מודה, וקמ"ל שאין חוששים שפרעו ורוצה ללוות בו כדי לחסוך שכר הסופר. והטעם שאין חוששים לזה, מפני שהמלוה חושש שלא יתנו לו לגבות ע"י שטר זה דלית ליה עדין בהתמוזי זכין לו, והא דמצינו שלא יחזיר כשהחייב מודה שמא כתב ללוות בניסן ולא לוח עד תשרי, התם כיון שהמלוה מרויח לטרוף לקוחות מניסן עד תשרי חוששים לזה.

**סיכום הסוגיה-** המוצא שטרי חלטאתא (אישור שקיבל נכסי הלוה בבי"ד) ואדרכתא (אישור לגבות מנכסי הלוה) יחזיר למלוה, ולשמואל גם המוצא שטרי הקנאה יחזיר למלוה. המוצא שטר חוב בשוק, לרבי יוחנן לא יחזיר אע"פ שכתוב בו הנפק, ואם כתוב בו הנפק וזמנו היום יחזיר.

### הוחזק כפרן לאותו ממון

אף במקום שמצד עצם התביעה נאמן הנתבע לומר פרעתי וכדומה, יש מקרים שהוחזק כפרן לאותו ממון ואינו נאמן בטענתו, וכדלהלן.

**טענת פרוע אחרי פסק בי"ד-** בי"ד שאמרו ללוה "צא תן לו" ולאחר זמן אמרו פרעתי ע"פ בי"ד נאמן, ואין המלוה יכול לבקש מבי"ד שיכתבו לו אדרכתא. ואם פסקו הבי"ד "חייב אתה ליתן לו", י"א שבזה אינו נאמן לומר פרעתי אלא שכנגדו נשבע ונטול, דכיון שהוצרך המלוה לתובעו בדין אין דרכו למהר לפרוע, והמלוה יכול לבקש שיכתבו לו אדרכתא, וי"א שגם בזה הדין כמו באמרו לו צא תן לו, ואין חילוק אלא באמר פרעתי והעידו עדים שלא פרעו שתבעו בפנינו על פי בי"ד ולא פרעו, שהוחזק כפרן לאותו ממון ואינו נאמן לומר פרעתי עד שיפרע בעדים, אבל אם אמרו לו חייב אתה ליתן לו ואמרו פרעתי ועדים מעידים שלא פרע, לא הוחזק כפרן לאותו ממון, שמישתמטי עד שיעיינו בדינו ונשבע שפרעו.

**נאמנות בטענת פרעתי בהוחזק כפרן-** לוח שטוען לא היו דברים מעולם ובאו עדים שלוח, אינו נאמן לטעון פרעתי, כיון שהוחזק כפרן לאותו ממון (וכמעשה דאיצטלא).

**הוחזק כפרן לשבועה-** מי שהיה חייב שבועה בבי"ד ואמרו נשבעתי ובאו עדים שלא נשבע, הוחזק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי, אבל אם חייב עצמו שבועה לא, ואפי' אמר לו כך בפני עדים, שאין זה אלא דחיה בעלמא בדבר שחייב את עצמו.

**שטר שלוח בו ופרעו אינו חוזר ולוח בו** שכבר נמחל שעבודו בפרעון הראשון והוי מלוה ע"פ שאינו גובה מהלקוחות, והיינו באותו היום, אבל ביום אחר בלאו האי טעמא אינו לוח בו דשטרי חוב המוקדמים פסולים, ואף שאינו מצוי שאדם פורע ביום ההלואה מ"מ שייך שהדבר יקרה.

### הטוען לאשה שפרע את כתובתה

בעל שגירש את אשתו הרי הוא חייב לתת לה מאתים זוז אם היא בתולה או מנה אם היא אלמנה, ואם נתאלמן גובים זאת מנכסיו. ועוד יש חיובים בכתובה לאלמנה ולבנים ולבנות מתנאי בי"ד. יש מקומות שכותבים חיובים אלו בשטר הכתובה, ויש מקומות שחיובים אלו הם בעל פה. הגמ' מבארת מה הדין כשהבעל טוען שפרע את הכתובה, והאם יש כתובה לאלמנה מן האירוסין.

**י"ז: הטוען אחר מעשה בי"ד-** (דבר שהוא חייב לאשה אפילו אם הוא לא כתב לה, כגון מנה ומאתים ומזון האשה והבנות, ואומר פרעתי שלא בעדים) לא אמרו כלום, דכל מעשה בי"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי, וכן מוכח מדתנן בכתובות שאשה המוציאה גט בלא כתובה גובה כתובתה. ואין לומר דאיירי במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכים על תנאי בי"ד והגט הוא הכתובה, אבל במקום שכותבין כתובה אין גובים אלא ע"י הכתובה שמא תגבה ע"י הכתובה פעם נוספת, אי נמי משום דאי בעי אמר פרעתי. דא"כ במקום שאין כותבין כתובה יכול לטעון פרעתיה ולא נתנה לי את הגט כדי לקרועו כי רצתה להנשא על ידו, ומה שלא



קרקעוהו וכתבו עליו שנקרע רק כדי שלא תגבה בו, משום שלא היו בבי"ד כדי לכתוב דבר זה.

**אלמנה מן האירוסין** - הגמ' אומרת שאין ראייה שיש לאלמנה מן האירוסין כתובה מהא דתנן שאם נתארמלה או נתגרשה מן האירוסין או מן הנישואין גובה את הכל גם תוספת כתובה, די"ל דאיירי בכתב לה כתובה, וקמ"ל שאין אומרים שכתב לה רק על דעת לכונסה, כמו שסובר ראב"ע שאינה גובה תוספת כתובה, (וכן משמע הלשון "גובה את הכל"). ומהא דתנן שאם מת הארוס היא גובה את כתובתה איירי ג"כ בכתב לה, והחידוש שם הוא שאם מתה אין הארוס יורשה דלאו שארו היא. (ארוסה שמתה אינו אונן ומותר בקדשים ואינו מיטמא לה אם הוא כהן, דשארו היינו קיובו בשר, וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו שאין עליה מצוה להתעסק בקבורתו כמו שיש מצוה בוי קרובים).

## דין גט שנמצא

לעיל (ב"ב - יז.) נתבאר דין מוצא שטר חוב, האם יחזיר את השטר כשהלוה מודה וכשאינו מודה. הגמ' כאן עוברת לבאר מה הדין במוצא שאר שטרות כגון גט (י"ח) או שטר שחרור או שטרות מתנה של בריא או שכיב מרע (י"ט), או שובר של כתובה (י"ט): או שטרות שנכתבים בבי"ד (כ), האם יחזיר כשהנתבע מודה או כשאינו מודה, ומתי חוששים שהשטרות נכתבו לאנשים אחרים ששמותיהם שוים, או שחוששים ששניהם עשו קנוניא ביניהם להפסיד לקוחות, ומה הדין כשיש בשטרות סימן.

## י"ת. אם אין הבעל מודה לא יחזיר לאשה.

**ואם הבעל מודה** משמע במתני' שיחזיר לאשה. הגמ' שואלת שבגיטין מבואר שאם מצאו גט לאלתר שלא שיה בכדי שתעבור שיירא ותשרה כשר, ואם לאו פסול דחיישין שמה נפל מאחר ששמותיהם שוים. ובגמ' יש ג' תירוצים - (איירי מתני' באין שיירות מצויות. או שהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד כזה. או שיש סימן מובהק שזה אותו הגט שאבד).

## מתי חוששים שהגט שנמצא הוא גט אחר-

רבה מבאר דהא דתני שהגט פסול היינו במקום ה**שיירות מצויות**, אבל אם אין שיירות מצויות יחזיר.

**י"ח: ושיית רבה** עצמו שאף במקום השיירות מצויות אם לא הוחזקו **ב' יוסף בן שמעון** בעיר אחת וגם שמות נשותיהם שוות יחזיר, ודין הוחזקו מבואר בדברי רבה שאמר להחזיר גט שנמצא בבי"ד שהכל רגילים לבוא שם לזון שהיה כתוב על העיר שוירי, דתנן כל מעשה בי"ד יחזיר. וכתב רש"י דאיירי שבא אחד לפנינו ואמר שהוא שליח לגרש וממנו נפל, ולא חיישין לנמלך כיון שהוא מקוים בבי"ד. **ורב הונא** סבר שלא יחזיר דחיישין לשני שווירי ובשוירי השני יש יוסף בן שמעון אחר. רבה נהג למעשה כדבריו להכשיר גט שנמצא בי כיתנא, י"א שנמצא במקום מכירת הכיתנא ששיירות מצויות שם, ולא הוחזק עוד יב"ש, ולא חיישין לשני שווירי. וי"א שנמצא במקום עשית הכיתנא שאין שיירות מצויות שם, ואיירי בהוחזקו ב' יב"ש.

**לרבי זירא** אין ראייה ממתני' שנותנים אף לזמן מרובה, אולם בברייתא מבואר שאף לזמן מרובה יחזיר וקשיא ממתני'. ותי"ר"ז דאיירי שם באין שיירות מצויות. י"א דאיירי ר"ז בהוחזקו וס"ל כרבה, וי"א דס"ל שאף בלא הוחזקו לא יחזיר ודלא כרבה, ומחלוקתם היא משום דתני "וכל מעשה בי"ד יחזיר" דרבה מפרש שנמצאו בבי"ד ובי"ד הוא מקום השיירות מצויות, ולר"ז לא איירי שנמצא בבי"ד. ורבה לא פריך מברייתא דמתני' אלימא דברייתא י"ל שאינה עיקר. ור"ז לא פריך ממתני' די"ל שגם באמר הבעל תנו אין נותנים אלא לאלתר ולא לזמן מרובה, אבל לזמן מרובה פסול שמה אינו של זה, אבל בברייתא ליכא לשנויי הכי, דכיון דתני יחזיר הוה ליה לפלוגא.

רב ירמיה מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי **כשהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד** של יוסף בן שמעון, וקמ"ל שאין חוששים דאיתרמי שמות דומים גם שלהם וגם של העדים.

רב אשי מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי **כשיש סימן בגט**. ודווקא סימן שיש נקב בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דמתני אף להתיר אשת איש דאורייתא, אבל בסימן שאינו מובהק שמחזירים בו אבידה דמספקא ליה אם סימנים דאורייתא ומהני סימן כל דהו אף בדאורייתא, או סימנים דרבנן ודווקא באבידה מהני דהפקר בי"ד הפקר, אבל באיסורא לא מהני. ואין ראייה מדבריו דסימנים דרבנן, דאף אי מספקא ליה יש לאסור מספק. רבה בר בר חנה נאבד לו גט שהיה שליח להביאו ונאבד והחזירוהו לו, ולא ידע אם החזירוהו בגלל שנתן סימן וסברי סימנים דאורייתא, או בגלל טביעות עינא וא"כ מהני דווקא בת"ח.

## י"ט. הגמ' שואלת אמאי לא חיישין בגט שמה כתבו

**בניסן ולא נתנו עד תשרי** והבעל מכר פירות נכסי מילוג שלה שנפלו לה בירושה שתיקנו רבנן שיהיו שלו בין ניסן לתשרי, ותטרוף האשה פירות אלו מהלקוחות שלא כדין וגם לאבי דעדיו בחתומיו זכין לו, גט אשה חוב הוא לה.

**תשובה:** למ"ד שאין לבעל פירות כבר מזמן שנתן עיניו לגרשה, א"כ כדן היא מוציאה אע"פ שנתגרשה רק בתשרי. ולמ"ד שיש לבעל פירות עד זמן הגירושין והוא יכול לאכול ולמכור פירות נכסי מילוג שלה, אין האשה יכולה להוציא הפירות בלא ראייה מתי הגיע הגט לידה מיד הבעל, ואמנם סברא זו היא רק בגט שהלוקח מסיק אדעתיה ואומר שהחזירו לה את הגט רק כדי שתוכל לינשא, אבל בשטר חוב אם נחזיר יסבור הלוקח שנתברר לבי"ד שהשטר כשר, ולכן אין מחזירים למלוה.

**שטר שחרור שנמצא** - אם אין האדון מודה ששחרר את העבד לא יחזיר לעבד שמה כתבם ונמלך שלא ליתנם, ואם האדון מודה ששחרר את העבד יחזיר את השטר לעבד. ואם קנה העבד נכסים והלך האדון ומכרם לפני מציאת השטר, ובא העבד ורוצה לטרוף את הלקוחות, אומרים לו שיביא ראייה מתי הגיע שטר השחרור לידו. ואי נימא שזכות הוא לעבד לצאת לחרות מפני שמתירו בקהל, ונסבור עדיו בחתומיו זכין לו וחל השחרור למפרע משעת חתימה, יכול לטרופם מהזמן הכתוב בשטר, אבל אם השחרור הוא חוב לעבד לפי שפוסלו מן התרומה ואסרו בשפתה כנענית שהיא זילא שכיחא ופריצא, א"כ לא חל השחרור מזמן החתימה, דאין חבין לאדם שלא בפניו.

## שטר מתנת שכיב מרע או בריא שנמצא

המוצא שטר דייתיקי (-שטר שכתוב בו שאם מת נכסיו לפלוני, מלשון דא תהא למיקם ולהיות דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו) או שטר מתנה והיינו שכתוב בו שהוא מקנה נכסיו מהיום ולאחר מיתה (שבזה אינו קונה אלא לאחר מיתה דגוף הקרקע קניו לו מיד ואין לנותן עוד רשות למכרה או להורישה, ואין המקבל אוכל פירות אלא לאחר מיתה, כמו מתנת שכיב מרע שבסתמא אינו קונה אלא לאחר מיתה מפני שמחמת המיתה נתנה לו, ואם לא כתב מהיום ולאחר מיתה קנה מיד), אם אין הנותן מודה לא יחזיר למקבל שמה כתב ונמלך שלא לתת. ואם הנותן מודה, במתני' משמע שיחזיר, ובברייתא מבואר שאם מצא שטרי מתנות דייתקאות (-עשה קרקעו אפותיקי לחבירו בשביל חוב ישן) ומתנות לא יחזיר לא לזה ולא לזה אע"פ ששניהם מודים.

**י"ט: רבי אבא בר ממל מחלק** שבמתנת שכיב מרע יחזיר מפני שאם נמלך לתת את המתנה לאיש אחר וכתב לו שטר ושתי השטרות באים לבי"ד, יזכה בה השני בין אם השני קיבלה במתנת בריא בין אם קיבלה במתנת שכיב מרע, שהרי השכיב מרע יכול לחזור בו, אבל שטר של מתנת בריא שאין כתוב בו כדקציר ורמי בערסיה שאין הנותן יכול לחזור בו, לא יחזיר, מפני שאנו חוששים שכתב לראשון ולא נתן לו, וכתב שטר מתנה לאחר ונתנה לו, ועכשיו רוצה לחזור בו ולתת לראשון ולכן הוא אומר שהשטר נפל מהראשון כדי שיוכל להוציא את המתנה מהשני ששטרו מאוחר יותר, ולכן אומרים לו שיכתוב לו שטר חדש, ובהו לא יוכל להוציא מהמוקדם.

**רב זביד מבאר** שגם הברייתא איירי במתנת שכיב מרע (שהרי גם בברייתא כתיב דייתיקי), ומתני' איירי שהשכיב מרע עצמו אמר תנו, ולכן נותנים שהרי יכול לחזור בו וכנ"ל, והברייתא איירי שכן המת אומר תנו, דבהו אין נותנים לא לזה ולא לזה שמה אביו לא נתן את המתנה, והבן נתן לאחר מותו, והבן רוצה לחזור בו ולתתה לראשון ולהתחלק איתו במתנה, וקעת ע"י השטר יגבה הראשון מן השני שלא כדין, ולכן אומרים שהבן יכתוב שטר חדש ובהו לא יוכל להוציא את המתנה אם יהיה שטר מוקדם יותר.

**שטר מתנה שנמצא** - כתב רש"י דהא דתני במתני' שגם במתנת בריא לא יחזיר שמה נמלך שלא ליתנם, ובברייתא מבואר שאע"פ ששניהם מודים לא יחזיר, י"ל דגם במתני' הכונה שלא יחזיר אפי' כשהלוה מודה, שהרי גם בהו שי"ך הטעם שמה כתובים היו ונמלך ולא נתנם ונתנם לאחר וכנ"ל.

### שובר כתובה שנמצא

בברייתא איתא שאם מצא שובר כתובה, אם אין האשה מודה לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה, ואם האשה מודה יחזיר לבעל.

הגמ' שואלת למה לא חוששים שמה השובר נכתב בניסן והכתובה נפרעה בפועל רק בתשרי ואז ניתן לו השובר, ובינתיים בעודה תחתיו מכרה האשה כתובתה בטובת הנאה (בזול, מפני שאם תמות לא תקבל כתובה), וכיון שמכרה כתובתה אין יכולה לכתוב שובר, וע"י השובר יגבה הבעל מהלקוחות ויגבה קרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדין.

## כ. רבא לומד מדין זה שמוכר שטר חוב יכול לחזור

**ולמוחלו** ואפי' הוא יורש, ולכן גם אם מכרה כתובתה בניסן יכולה למחול לבעל בתשרי.

ולאביי י"ל דאיירי שהכתובה ביד האשה ולכן לא חוששים שמכרה כתובתה. ועוד אומר אביי שבכל גוונא יחזיר שהרי **השובר חל בזמן כתיבתו, דעדיו בחתומיו זכין לו** וזוכה למפרע משעת חתימתו וטרוף את הלקוחות כדין. ולרבא חוששים לשני כתובות ואף שיש כתובה בידה מכרה אחד ללוקח, ובאה לחזור בה ולמוחלו. ולאביי אין חוששים לשני כתובות.

## החזרת שטר מעשה בי"ד או כשיש בו סימן

לאחר שנתבאר (י"ב - כ.) איזה שטרות שנמצאו אין מחזירים אותם מחמת חששות שונים, מבארת הגמרא איזה שטרות אין בהם חששות אלו ומחזירים אותם למאבד.

**החזרת מעשה בי"ד- המוצא אגרות שום** ששמו בי"ד נכסי לוח למלוה בחובו, ואגרות **מזון** שקיבל עליו לזון בת אשתו, **שטרי חליצה**, **שטרי מיאונים** -קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה והיא ממאנת בעבלה בפני ג', **שטרי בירוין** (י"א שטרי **טענתא** טענות בעלי הדינים שכתבו סופרי הדינים. וי"א זה בורר לו אחד שאחר שבררו להם דיינים וכתבו אין יכולים לחזור בהם), וכל מעשה בי"ד, הרי זה יחזיר ואין חוששים שנמלך, דאין בי"ד כותבין אלא בדבר המקוים, ופרעון לא שי"ך בשטרות אלו, ולמ"ד שומא הדר איהו דאפסיד אנפשיה.

**כ: מעשה היה ונמצא גט** בבי"ד של רב הונא, והיה כתוב בו "בשוירי מתא דעל רכיס נהרא" ואמר רב הונא שחוששים לשני שווירי ושם יש עוד יוסף בן שמעון, ומשליח אחר נפל. ורבה אמר שמחזירים ואין חוששים שני שווירי, דהא תנן וכל מעשה בי"ד יחזיר. ואין לומר שזה דווקא במזון, דהא תנן שטרי חליצה ומיאונים. (ופקע ארזא דבי רב וכו').

**שטר שנמצא ויש סימן** - מצא שטר בחפיסה (חמת של עור שנותנים בה יין) או בדלוסקמא (סליקא דסבי -שק שהוקנים מניחים בו כלי תשמישם) ונותן סימן באיזה כלי מצא, או שמצא ג' שטרות כרוכים (תכריך) או קשורים (אגודה) זה בזה, הרי זה יחזיר, ואין להוכיח ממתני' דקשר סימן אם אומר איזה סוג קשר קשר, דהכא הסימן הוא מה ששלשתם כרוכים כל אחד בראש חבירו, (ואגודה היינו שכרוכות יחד), והמוצא מכריז שמצא שטרי ובהו שניים אינם סימן, דמיעוט שטרות שניים, דאי מכריז מנין שמצא ג' שטרות והסימן הוא הכריכה אפי' בי שטרות נמי.

**ג' שטרות שנמצאו יחד** ושלשתם של לוח אחד, לרשב"ג יחזיר ללוה דאם לא פרעם ונפלו מידי המלוים, מי קיבצם למקום אחד. ואיירי במקוימים, דאל"כ דילמא הלכו לקיימם, ואין לומר שנפלו מהסופר, דאין משהים שטר מקוים ביד הסופר. ואם היו ג' השטרות של מלוה אחד, לרשב"ג יחזיר למלוה דיידוע שממנו נפלו. ואיירי שכתובים ע"י ג' סופרים שונים, דאל"כ דילמא הלכו ג' הלווים לסופר אחד וממנו נפלו. ואין לחוש שנפלו כשהלכו לקיימם, דאין דרך הלוה לקיים השטר.

אדם שמצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו אם המלוה הפקידו אצלו או הלוה או שמקצתו פרוע ונתנהו לו להיות שלישי, יחא מונח ביזו עד שיבוא אליהו.

**מלוה שמצא שובר בין שטרותיו** - לרב ירמיה אין שטר ההלואה נפסל בכך, דשמה מצא סופר ואמר לו לכתוב, או שהכינו בעצמו שיהא מזומן לו אם יבוא הלוה בין השמשות ולא יסכים לפרוע בלי לקבל שובר. והא דאיתא במתני' שאם מצא הלוה סימפון (שובר, דדבר המבטל קרוי סימפון) יעשה מה שכתוב בו, איירי שמצאו בין שטרות קרועים ומקום השובר מוכיח שהוא אמת, ורש"י מפרש שהניחו שם כי כבר נפרע החוב וא"צ את השובר ולכן הניחו עם השטרות שאינו צריך. ובאופן זה איירי מה שמצינו שהמוצא אחד בין שטרותיו שכתוב ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועים ואיירי כשבשטר ההלואה כתוב שם הסבא, דאלי"כ אין השטר כשר. וכן מה שמצינו שיורשי המלוה הבאים ליפרע מיורשי הלוה, צריכים להשבע (שלא אמר להם אביהם בשעת מותו או כשהיה בריא שהשטר פרוע, וכן נשבעים) שלא מצאו בין שטרות אביהם שובר על שטר זה, והיינו שלא מצאו שובר בין שטרות קרועים, אבל סתם שובר אינו כלום וכנ"ל. אף שואלים את העדים החתומים על השובר אם הוא פרוע ואם לא ראו את הפרעון נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא כדי שיהיה מוכן לכשיפרע. ואם יש על השובר גם עידי קיום מלבד עידי השובר אין המלוה יכול לגבות את החוב. ואם השובר נמצא אצל שלישי כשר שהרי האמינו המלוה, ואם השובר כתוב אחר חתימת השטר א"א לגבות את השטר, שאם לא היה נפרע החוב, לא היה המלוה מרע את שטרו.

**סיכום דיני שטרות שנמצאו** -

המוצא שטר שאין המתחייב מודה בו (כגון גט ושחרור ומתנה) לא יחזיר שטר זה, דשמוא כתבם ונמלך שלא ליתנמ'. (י"ח). אמנם אם יש למקבל סימנים מחזירים את השטר על פי הסימנים. (כ). ובגט שזה איסורא צריך סימנים מובהקים, דשמוא סימנים דרבנן. (י"ח). ואם המתחייב מודה, בגט לא יחזיר כיון שבאופן שהגט לא נמצא לאלתר חוששים שזה גט של אנשים אחרים ששמותיהם שוה, אא"כ זה מקום שאין השיירות מצויית ולא הוחזק שיש עוד אנשים בשמות כאלו (ולרבה מספיק שלא הוחזק), או שהעדים אומרים שהם התמונו רק על גט אחד כזה, או שיש לגט סימן (מובהק, אא"כ סימנים דאורייתא). (י"ח). ואין האשה יכולה להוציא פירות מזמן הכתוב בשטר ללא ראייה מתי הגיע הגט לידה, ולמ"ד שמזמן שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות יכולה להוציא מזמן הכתוב בשטר. (י"ט). ושטר שחרור שנמצא אם האדון מודה בשחרור מחזירים לעבד, אך אין העבד יכול לגבות ע"י שטר זה בלי ראייה מתי הגיע לידו, אא"כ נסבור שזכות לעבד לצאת לחרות ועדיו בחתומיו זכין לו. (י"ט). ובשטר מתנה לרבי אבא בר ממל במתנת בריא (מהיום ולאחר מיתה) לא יחזיר ובמתנת שכיב מרע יחזיר. ולרב זביד החילוק הוא שאם הנותן מודה יחזיר, ואם בנו מודה לא יחזיר. (י"ט). שובר כתובה שנמצא והאשה מודה שפרעה לה כתובה, יחזיר לאשה, ואין חוששים שמכרה כתובתה והתפסיד את הלקוחות, לרבא משום שבלאו הכי יכולה למחול על החוב, ולאביי עדיו בחתומיו זכין לו. (כ). המוצא שטר של דבר שנעשה בב"ד מחזירים אותו לבעלים, אם לא שייך בזה פרעון, דאין ב"ד כותבים שטר אלא בדבר המקויים. (כ).

## אלו מציאות

### אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז

בפרק ראשון התבאר דין שנים האוחזים במציאה וכל אחד טוען שהיא שלו (ב' ה: 1), (ואגב כך הגמ' ביארה הגמ' דיני ממון המוטל בספק ב): ג) ודין מוחזקות ע"י תקיפה (וי), ודיני מודה במקצת ועדים במקצת (ג. - ה: 1), ואם אדם יכול לעשות מעשה קנין עבור חבירו (ח. ט: י'), והאם קונים בהמה ע"י רכיבה או הנהגה או תפיסה במוסירה (ח: ט) ודין קנין חצר וקנין די אמות (י. -י"ב), וכן מה הדין כשהמלוה והלוה אדוקים בשטר ההלוואה (ז), עוד התבאר באיהו אופן אדם זוכה במציאה עבור אחר כגון בקטן עבור אביו. בהמשך הפרק מבארת הגמ' מה הדין כשנמצא שטר חוב (ז: ט"ז - י"ג; ט"ז: י"ז) ושטרי הקנאה (ד"ד) גט (י"ח - י"ט) שטרי שחרור ומתנות ושוברי כתובה (י"ט) מעשה ב"ד ושטרות שיש בהם סימן (כ), והגמ' מבארת מתי יחזיר לאחד מהם ומתי לא יחזיר לאלף אחד מהם מחשש קנוניא וכדומה.

בפרק זה מבארת הגמרא דיני המוצא דבר שנאבד מאדם אחר, מתי חובתו להכריז על האבידה ולהשיבה לבעליה על פי סימנים, ומתי הרי היא שלו.

כתיב "לא תראה את שור אחיך או את שיו נידחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך. ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספו אל תוך ביתך והיה דמך עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו. וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם". למדנו מכאן שהמוצא אבידה צריך לקחתה לביתו ולשמורה עד שגיע הבעלים ואז הוא יחזיר לו את האבידה. ודרשו חז"ל ממה שפירטה התורה חובת ההשבה ב"שמלה" שדין השבת אבידה נאמר בדברים כמו שמלה שיש לה סימנים ויש לה תובעים (בעלים התובעים אותה ולא התייאשו ממנה), אבל דברים שאין להם סימן והבעלים מתייאשים מהם מותר לקחתם לעצמו ואין צריך להשיבם.

בפרק זה יתבאר: א' מתי נחשב שיש באבידה סימן, ויש בה חיוב השבה. ב' מתי אנו תולים שהבעלים התייאש, ומה הדין ב"יאוש שלא מדעת" והיינו שאם היה יודע שנאבדה לו האבידה היה מתייאש, אלא שהוא לא ידע. ג' באלו מקומות החפץ שנמצא שם אינו נחשב אבידה, אלא אנו תולים שהבעלים יודע שהחפץ מונח שם. ד' האם חיוב ההשבה לפי סימנים הוא מדאורייתא או מדרבנן. ה' כיצד יטפל מוצא האבידה באבידה עד שיבוא הבעלים כדי שהאבידה לא התקלקל. ו' כמה זמן המוצא חייב להכריז על האבידה. ז' באלו אופנים אין חיוב השבת אבידה.

#### כ"א. אלו דברים זוכה בהם מי שמצאם-

המוצא דבר שאין בו סימן, כגון פירות מפוזרים, מעות מפוזרות, כריכות (עומרים קטנים) ברשות הרבים שכולם דורכים עליהם וגם אם היה להם סימן הוא נמחק, עיגולי דבילה, ככרות של נחתום שעושה הרבה ככרות באותה צורה (אבל אדם רגיל אופה ככרות שונים זה מזה), מחרוזות של דגים, חתיכות בשר, גיזי צמר שמביאים אותם ממדינה אחרת וכולם באותה צורה (אבל אומן עושה גיזות שונות זה מזה), אניצי פשתן (אגודות פשתן מנופץ), ולשונות צמר סרוק בצורת לשון וצבוע בצבע ארגמן, הרי אלו שלו שכיון שאין בהם סימן ניכר הבעלים מתייאש מהם והם הפקר.

לרבי יהודה דבר שיש בו שיני כגון עיגול דבילה שבתוכו חרס או ככר שבתוכו מעות חייב להכריז, (מפני שסימן שהוא

**עשוי לבוא מאיליו** הוי סימן מפני שתולים שהבעלים הניח שם את הסימן בכונה. ולת"ק אינו חייב להכריז, דסבירא ליה שסימן העשוי לבוא מאיליו אינו סימן. כ"ג).

לרבן שמעון בן גמליאל כלי אנפוריא, (והיינו **כלים חדשים** שאין בהם סימן ואין הבעלים מכירים אותם כיון שלא **שבעת העין** -לא הורגלה העין בראיתם ותשמשים וממילא אינו מכיר את סימן כלי), אינו חייב להחזיר. (אבל אם שבעתם העין אע"פ שאין בהם סימן מחזירים אותם לצורבא מרבנן אם מכירם בטביעות עין, כ"ג:).

#### דין המוצא פירות מפוזרים

המוצא מציאה בדרך נפילה ואין בה סימן הרי אלו שלו, אמנם אם מצאה בדרך תיבות, אם יש לתלות שהבעלים יחזור ויקחנה לא יגע בה. הגמרא מבארת מתי במוצא פירות הרי אלו שלו, ומתי תולים שהבעלים מעונין לחזור ולקחתם.

**המוצא תבואה מפוזרת** הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים וה הפקר. לרב יצחק מדובר שמצאם במכונשתא דבי דרי (-מקום ידשת התבואה, ומצאם בשעה שמפנים את התבואה משם, והבעלים לקח את רוב התבואה והשאיר את אלו), ויש שם קב מפוזר בד' אמות, שבזה תולים שכיון שיש טורח גדול לקבצם לא יחזור הבעים לקחתם. אבל המוצא תבואה בשאר מקומות, אם היא בדרך הינוח אפי' בפחות מקב בארבע אמות לא יטול כיון שהבעלים עתיד לחזור ולטפל, ואם הם בדרך נפילה אפי' ביותר הרי אלו שלו שכיון שאין בהם סימן הוא מתייאש מהם.

**רב ירמיה מסתפק** אם הטעם שקב באבע אמות הרי אלו שלו הוא משום שיש טורח גדול לקבצם, או משום שזו כמות שאינה חשובה. ונפקא מיניה בדין קב בשתי אמות (לא נפיש טירחייהו ולא השיבי). או בב' קבים בשמונה אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), או בקב שומשמין בד' אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), או קב תמרים או רימונים בד' אמות (לא חשיבי ולא נפיש טירחייהו), תיקו.

#### יאוש שלא מדעת

כפי שהתבאר לעיל המוצא דבר שאין בו סימן הרי אלו שלו מפני שהבעלים כבר התייאש ממנו. בסוגיה זו דנה הגמרא במוצא דבר בזמן שהבעלים עדיין לא ידע שנאבד ממנו, אמנם אם היה יודע שנאבד הוא היה מתייאש, האם זה נחשב ליאוש, או שאין הדין הרי אלו אלא בדבר שתולים שהבעלים ידע כבר מנפילתו והתייאש, כגון דברים כבדים שאדם מרגיש נפילתם, או דברים קלים שאדם בודק אם נפלו לו, אבל בשאר דברים אף כשאין סימן אין הדין הרי אלו שלו.

**כ"א: המוצא דבר שיש בו סימן ואח"כ הבעלים התייאשו מלמוצאו** (-יאוש היינו כגון שאמר וי לי לחסרון כיס) לא הוי יאוש, דכיון שזה דבר שאין הבעלים רגיל להתייאש ממנו באיסורא אתא לידיה, דבשעת נפילה לא היה הבעלים עשוי להתייאש, ומה שהתייאש אח"כ אקראי בעלמא הוא. תודה' דלכי.

**המוצא דבר בזוטו של ים** (-ים המתפשט ליבשה ושוטף כל מה שבדרכו) ובשולוליתו של נהר (נהר העולה על גדותיו ושולל ושוטף מה שנמצא שם), אע"פ שיש בו סימן הרי אלו שלו, דרחמנא שרייה אפילו אם הוא בא ליד המוצא לפני יאוש.

**המוצא דבר שאין בו סימן לפני שהבעלים ידע שהוא נאבד ממנו** דבסתמא כשידע שנאבד ממנו הוא יתייאש, לאביי לא הוי יאוש, כיון שבפועל הוא לא התייאש. ולרבא הוי יאוש, כיון שאם היה יודע היה מתייאש מהשתא הוי יאוש שהרי נפל וכשיודע לו הדבר שוב אין דעתו עליו.

הגמ' מביאה כמה מקרים שהדין הרי אלו שלו, שלפי רבא אע"פ שהמאבד אינו יודע שנאבדו לו הוי יאוש, ומבארת למה ובאיזה אופן לאביי הרי אלו שלו ולא הוי יאוש שלא מדעת.

**פירות מפוזרים** הרי אלו שלו, היינו כשמצאם במכונשתא דבי דרי עסקינן, דאבידה מדעת היא, וכנ"ל.

**מעות מפוזרות או שמצאם בבתי כנסיות** ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצוים שם הרי אלו שלו, משום שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה וכבר נודע לו שאבדו לפני שמצאם המוצא.

**עיגולי דבילה וככרות של נחתום** הרי אלו שלו, דכיון שהם כבדים הבעלים יודע שנפלו ממנו.

**לשונות של ארגמן** הרי אלו שלו, שכיון שהם חשובים הבעלים ממשמש בהם.

מותר לקחת את ה**לקט** אחרי שהלכו הנמושות (י"מ סבי דאזלי אתיגרא -על משענתם בנחת ורואים כל שיבולת ושיבולת, וי"מ

שנמושות היינו אלו שמלקטים אחרי אחרים שליקטו שהם לוקחים הכל), מפני שהעניים ראו שכבר הלכו בה הנמושות והתייאשו, ואף עניים ממקומות אחרים שלא ראו שהלכו בה הנמושות מתייאשים מחמת שהם אומרים שעניי אותו מקום יקחו את הלקט.

**קציעות** (תאנים הנקצצים באיזמל ושוטחים אותם בשדה לייבשם) **שנמצאו בדרך** או בצד שדה קציעות שהוא יודע שהם מאותה שדה, מותרות משום גזל, שכיון שהם חשובים הבעלים ממשמש בהם, ופטורות מן המעשר כדין הפקר. וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר, מפני שהבעלים יודע שנופלים תאנים מהאילן.

**כ"ב. גנב או גזלן או נהר שנטל מזה ונתן לזה** הרי אלו שלו. לאביי גזלן היינו ליסטים מזוין, דסתם גנב שאין הבעלים יודע מהגניבה הוי יאוש שלא מדעת.

**התורם משל חבירו שלא מדעתו**, ואמר לו בעה"ב "כלך אצל יפות" -היה עלך לתרום מפירות יפסי יותר, אם לא נמצאו יפות מהם אין תרומתו תרומה, ואם נמצאו יפות מהם או שהבעלים הוסיפו עליהם תרומתו תרומה, ומשמע דכיון שכשידע ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה, וה"ה גבי יאוש, והגמ' דוחה דיי"רי בשוניה שלח, (דאל"כ לא מהני, דשליחות מועילה בתרומה דכתיב "כן תרימו **בַּעַ** אתם" לרבות שלוחכם, וא"כ בעינן שלוחכם דומיא דאתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם), אלא שלא אמר לשליח ממה לתרום, ובסתמא כונתו לבינונית, והשליח תרם מהיפות, ועל כן הדין תלוי אם נמצאו יפות מהם.

הגמ' מביאה שנחלקו אמוראים אם אפשר לאכול **מפירות שהביא האריס**, ומר זוטרא לא אכל אף אחר שאמר בעל הפרדס למה לא נתת להם יפות יותר, דסבר שלא שייך הדין הנ"ל שאם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה אלא בתרומה שהיא מצוה, אבל כאן בעל הבית אמר כך מחמת בושה.

הגמ' מביאה כמה מקרים שהדין בהם אסור למוצא לקחתם, שלפי אביי ניחא למה אין כאן יאוש כיון שהבעלים לא יודע מכך והוי יאוש שלא מדעת, והגמרא מבארת למה ובאיזה אופן לרבא לא הוי יאוש.

ה**מוצא זיתים וחרובים** שנפלו אסור לקחתם, משא"כ **קציעות ותאנים**, וכנ"ל, כיון דחזותו מוכיח עליו של מי הוא, אבל תאנה עם נפילתה נמאסת שמפני שהבעלים יודע שהיא עלולה ליפול ולהמאס, הוא מפקיר אותה. (כ"א:).

**שטף נהר קוריו עציו ואבניו** ונתנם בתוך שדה חבירו, אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו, ואם לא נתייאשו, אם יכולים להציל גם בימים הבאים חייב להחזיר דהוי כדבר שיש בו סימן שמודה בזה רבא. ואם אין יכולים להציל לרבא הרי אלו שלו דהוי יאוש שלא מדעת, אבל אם יכול להציל ע"י הדחק (ר-ק אם הוא רץ מיד אחריהם) אם היו מרדפין אחריהם חייב להחזיר, דכיון שמרדפים מוכח שלא התייאשו, ואם אין מרדפין הפקידום והרי אלו שלו.

**כ"ב: הכשר פירות לקבלת טומאה** - פירות שנתן עליהם הבעלים משקה הוכשרו לקבלת טומאה, ואם ירד עליהם טל, אם שמח כאשר עדיין הטל נמצא עליהם הוכשרו לקבלת טומאה, אבל אם שמח אחרי שהפירות התייבשו לא הוכשרו, ואף לרבא לא אמרינן שכיון שעכשיו ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה, דכתיב "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם", כתיב יתן דמשמע שיתן בעצמו, וקרינן יותן והיינו שאף אם לא ניתנו על ידו הוכשרו, ובעינן יתן דומיא דיותן, והיינו שאם ניתנו המים לא על ידו הוי הכשר רק אם ניחא ליה כמו שניחא ליה כשנתן בעצמו.

**ראיה לדברי אביי** - הגמ' מוכיחה כדעת אביי שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש מהא דאיתא בברייתא שדורשים שאבידה ששטפה נהר מותרת, דכתיב "אשר תאבד **מִמֶּנּוּ** ומצאתה" דווקא באבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם חייבים להשיב, ואבידה ששטפה נהר שהיא אבודה מכל אדם אין חייבים להשיבה, וכיון שמאותו פסוק אנו לומדים שמצויה אצל כל אדם חייבים להחזיר ושאינה מצויה הרי אלו שלו, הרי הוקשו זה לזה, ולומדים מזה דבעינן איסורא דומיא דהתירא, שכמו שאבודה ממנו ומכל אדם מותר בין באין בה סימן בין ביש בה סימן, אף אבידה שמצויה אצל כל אדם חייבים להשיבה בין ביש בה סימן בין באין בה סימן, והיינו היכא דאיכא למימר שבזמן שהאבידה באה לידי המוצא המאבד לא ידע שנאבדה ממנו. **תיובתא דרבא, והלכתא כאביי בעי"ל קג"ם**. (יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. עד זומם למפרע הוא נפסל. לחי העומד מאיליו. קידושין שלא נמסרו לביאה. גלוי דעתא בגיטא. מותר האוכל נבילות להכעיס פסול לעדות).

וכיון דהלכה כאבײ טעם ההתר לאכול **תמרים שנושרים מחמת הרוח** הוא משום שהבעלים מתייאש מעיקרא מחמת שקצים ורמשים (שיטת רש"י שגם לרבא צ"ל שהבעלים מתייאש מעיקרא, שהרי בדבר שחזותו מוכיח עליו מודה רבא שיאוש שלא מדעת לא הווי יאוש, שהרי יש בהם סימן, והגמרא הזכירה שזה כאבײ כדי להרבות בחומר האיסור). ולפי זה אם יודעים שזה של יתומים קונים שאין הפקדם הפקר, או שהדקלים מוקפים בגדר, אסור לאכול מהם, אבל בסתמא אין לחוש שזה של יתומים דאזלינן בתר רוב.

**סיכום הסוגיה**- המוצא דבר שיש בו סימן והגבירו לפני שהבעלים ידע והתייאש (והיינו שאמר וו לי לחסרון כּיס. כ"ג.), לא הוי יאוש, אא"כ הוא דבר שאבדו ממנו ומכל אדם, ואם אין בחפץ סימן לאבײ לא הוי יאוש, ולרבא הוי יאוש, והלכה כאבײ. אמנם מודה אבײ בדברים כבדים או חשובים שתולים שהבעלים ידע כבר שנאבדו לו והתייאש, וכן במעות תולים שידע מפני שאדם עשוי למשמש בכּיסו בכל שעה, וכן פירות שהשאינם הבעלים מדעתו, אם אנו תולים שהבעלים לא מעונין לחזור לקחתם הרי אלו של המוצא. הגמרא אומרת שדין תורם משל תבירו שלא מדעתו, ודין הכשר פירות כשירד עליהם הטל, אינו תלוי במחלוקת אבײ ורבא. (כ"א- כ"ב:).

### סימן העשוי לידרס וסימן מקום

השבת אבידה על פי סימן יסודה הוא שכשיש סימן הבעלים לא מתייאש, כיון שהוא חושב למצוא את החפץ על פי הסימן, אבל כשהבעלים התייאש אף אם יש סימן הרי אלו שלו. וכן צריך שעל פי הסימן יהיה ברור שהחפץ שלו. הגמרא מבארת האם כשיש סימן העשוי להדרס הבעלים מתייאש או לא, וכן האם מקום מציעת האבידה נחשב סימן, ומה הדין בסימן שיתכן שהבעלים לא יודע ממנו.

**שיטת רבה** שסימן העשוי לידרס שהמקום רגיל בדריסת בני אדם והחפץ נמוך, לא הוי סימן, מפני שהבעלים סובר שהסימן נשחת, וכן המקום שבו נמצאה האבידה לא הוי סימן.

**כ"ג.** **ביאור מתני' לרבה**- איתא במתני' שכריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו. לרבה איירי אפי' אם יש בהם סימן, שהרי לדבריו סימן עשוי לידרס אינו סימן, אבל ברה"י כגון שדה זרועה שרוב בני אדם אין הולכים בה, אם יש בהם סימן נוטל ומכריז, כיון שאז הסימן אינו עשוי לידרס. המוצא אלומות שיש בהם סימן, אף ברה"ר מכריז, שכיון שזה דבר גבוה אין הסימן נדרס עי" בני אדם. וככרות של בעה"ב אף ברה"ר חייב להכריז, כיון שיש בהם סימן, ולא הוי סימן העשוי לידרס כיון שאין מעבירים על האוכלים (והיינו שהמוצא אוכלים בדרך אינו רשאי לעבור מעליהם אלא צריך להגביהם), ונכריים אע"פ שאינם מגביהים אותם לא דורסים עליהם מפני שהם חוששים לכשפים -שהונחו שם מחמת כשפים כדי להכשיל את הדורס עליהם, אמנם אם מצוים באותו מקום בהמה וכלבים הרי אלו שלו.

**שיטת רבא** שסימן העשוי לידרס הוי סימן, ומקום נמי הוי סימן. **ביאור מתני' לרבא**- כריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו דווקא באין בהם סימן, דסימן העשוי לידרס הוי סימן, וברה"י נוטל ומכריז היינו שמכריז מקום, ובאלומות אף ברה"ר חייב להכריז מקום, דכיון שהם כבדות נשארות במקומם ואינם מתגלגלות. וככרות של בעה"ב שיש בהם סימן חייב להכריז אף דשכיחי בהמה וכלבים, כיון דסימן העשוי לידרס הוי סימן.

**מה הכונה מכריז מקום**- שיטת רש"י שמכריז את המקום שבו מצא את האבידה, והמאבד יאמר מה איבד (ואינו שכיח ששני אנשים יאבדו אותו חפץ באותו מקום, אבל לומר איזה חפץ איבד בלא לומר באיזה מקום איבדו אע"פ שאינו חשוד לשקר לא הוי סימן, כיון שמצוי שגם אחר יאבד אותו חפץ).

### סימן הבא מאיליו

איתא במתני' שלרבי יהודה כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז, כגון עיגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות. ומשמע שלת"ק הרי אלו שלו.

אין לומר שלכו"ע סימן הבא מאיליו הוי סימן, ומעבירים על האוכלים, ונחלקו בסימן העשוי לידרס, דא"כ למה לת"ק בככרות של בעה"ב ברה"ר חייב להכריז.

וכן אין לומר שלכו"ע סימן הבא מאיליו הוי סימן וסימן העשוי לידרס לא הוי סימן ונחלקו אם מעבירין על האוכלין, דא"כ למה לת"ק בככרות של בעה"ב ברה"ר חייב להכריז.

אלא נחלקו בדין סימן הבא מאיליו. לרבא לכו"ע סימן העשוי לידרס הוי סימן ומעבירין על האוכלין, ונחלקו אם סימן הבא מאיליו הוי סימן או לא. ולרבה לכו"ע סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלים, ונחלקו אם סימן הבא מאיליו הוי סימן.

**מהו סימן הבא מאיליו**- לרש"י הכונה שהסימן יכול ליפול לחפץ בלא כוונה, והמ"ד שזה סימן סובר שתולים שהבעלים נתן את הסימן בעצמו בשביל שיהיה סימן.

**רבא פסק להלכה** שכריכות ברה"ר הרי אלו שלו. וברה"י בדרך נפילה הרי אלו שלו שאינו יודע היכן נפלו כדי לתת סימן מקום, ובדרך הינוח נוטל ומכריז מקום, ולא ישאירם שם שמא יטלום נכרים, ושמא שכחום הבעלים. ואם יש בהם סימן מכריז גם ברה"ר ובדרך נפילה דס"ל סימן העשוי לידרס הוי סימן.

כללא דאבידתא כיון דאמר וי לי לחסרון כיס מתייאש.

### מה נחשב סימן ומה אינו נחשב סימן

מוצא האבידה חייב לשמור את האבידה עד שהבעים יתן סימן ברור שהוא המאבד. הגמ' מבארת מה נחשב סימן, ואיזה דבר למרות שבא אדם ואמר סימן אין זה מספיק כדי לדעת שהוא המאבד.

**כ"ג:** **מחירוזות של דגים**- אם הם קשורים בקשר שרגילים הציידים לקשור ובמנין הרגיל של הציידים הרי אלו שלו, ואם יש להם מנין או קשר מיוחד חייב להכריז.

**מנין מדה ומשקל** הוי סימן.

**חתיכות של בשר**- אם המשקל הוא משקל רגיל הרי אלו שלו, ואינו סימן לומר איזה חתיכה איבד, אבל אם יש בו צורת חיתוך מיוחדת (דומיא דדג נשוך) או שהמשקל מיוחד חייב להכריז. (וחיתוך מיוחד הוא סימן להתיר בשר שנשלח בידי עכו"ם, ודווקא עכו"ם דמירתת, אבל בישראל חשוד כיון דלא מירתת בעינן סימן כמו ב' חותמות כדי להתיר. תוד"ה אלתא).

**חביות של יין או שמן וכדומה**- אם החבית מכוסה ואינה חתומה בטיט הרי אלו שלו, ואם מצאה פתוחה אבידה מדעת היא שהרי שקצים ורמשים ונחשים שותים ממנה, ואם החביות רשומות (כדלהלן) חייב להכריז. ולאבײ אף ברשום לאחר שנפתחו והוצרות הרי אלו שלו. רש"י מבאר שהחביות בזמנם היו עשויות מחרס והיו סגורים את החביות עם מגופת חרס ומדביקים את המגופה עם טיט כדי שלא יצא ריח היין מהחבית, בימי שבט או ניסן כשהיו בעלי הבתים מוכרים כעשר או ט"ו חביות לחנוני היו פותחים את המגופה כדי לבדוק את טעם היין, וחוזרים וסותמים את החבית וטחים בטיט סביב המגופה, וזה נקרא רשום, וכיון שיש חביות שאינם רשומות הוי סימן.

ואי מקום הוי סימן חייב להכריז בכל גוונא, אא"כ נמצאו ברקתא דנהרא ששם מורידים את החביות מהספינה, ופעמים ששוכח שם הבית, ששם מקום לא הוי סימן, מפני שיתכן שאדם אחר ג"כ שכח שם חבית. (וי"א שמטעם זה אפי' כיון ואמר המקום המסוים שנמצאה שם מקום לא הוי סימן).

**כופרא בי מעצרתא**- רב התיר לקחת זפת שנמצא ביקב, ואין מכאן ראיה שרב סובר שמקום לא הוי סימן, מפני שבאותו מקרה גדלו צמחים על החבית שזה מראה שהיא נמצאת שם ימים רבים שודאי כבר התייאשו הבעלים מהחבית.

**בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשני במילייהו**- במסכת - שכשואלים אותו אם הוא יודע מסכת מסוימת יאמר לאו משום ענוה. **בפוריא** - שכשואלים אותו אם שימש מיטתו יאמר לאו משום צניעות. **ובאושפיזא** - שכשואלים אותו אם אירחו אותו בסבר פנים יפות יאמר שלא כדי שלא יקפצו על המארח בני אדם שאינם מהוגנים ויכלו את ממונו.

**כ"ד.** **השבת אבידה לתלמיד חכם על פי טביעות עין**- המוצא אבידה ובא תלמיד חכם ואמר שהוא מכיר את האבידה בטביעות עין, אם אנו יודעים שהוא לא מנשנה בדיבורו אלא בתלת מילי (וכדלעיל) מחזירים לו אבידתו. ואמר רבי שמעון בן אלעזר במתני' שדוקא כלים ששבעתן העין מחזירים לו, אבל כלי אנפוריא, והיינו כלים חדשים שלא שבעתן העין כגון בדי מחטים וצינוריות -מזלגות קטנים שטוויים בהם חוטי זהב, (בדי היינו ענפי אילן שתולים עליהם דברים), אין מחזירים לו על פי טביעות עין, מפני שעדיין אינו מכירם היטב, אא"כ יש בהם סימן, או שמצאם שניים שניים דמנין הוי סימן, וכלים חדשים ששבעתן העין מודה רשב"א שמחזירים לת"ח. (הגמ' מביאה מעשה שידע מר זוטרא חסידא מי הגנב ע"י שראה אחד שמגנב ידיו בבגד חברו).

המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

### המוצא אבידה במקום שהרבים מצוים

המוצא אבידה שיש בה סימן חייב להכריז מפני שאנו תולים שהאבידה נפלה מישראל והוא לא התייאש ממנה מפני שחיזירו לו אותה על פי סימנים. והגמרא דנה מה הדין במקום שרוב המאבדים הם נכרים האם תולים שהאבידה היא של נכרי ואין חייבים בהשבתה, וכן במקום שרוב המוצאים הם נכרים האם הבעלים מתייאש או לא, ואפילו במקום

שרוב המאבדים והמוצאים הם ישראל אם רבים מצוים שם יש לדון אם הבעלים חושש שלא יחזירו לו את האבידה והוא מתייאש ממנה או לא.

המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויים, לרבי שמעון בן אלעזר הרי אלו שלו אפי' אם יש בזה סימן, מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

#### הגמ' מסתפקת-

**א'** האם רשב"א מתיר אפילו ברוב ישראל, או דווקא ברוב כנענים הרי אלו שלו.

**ב'** אם תמצא לומר שרשב"א מתיר אפילו ברוב ישראל, האם רבנן חולקים עליו.

**ג'** ואת"ל שרבנן חולקים, האם גם ברוב כנענים רבנן חולקים.

**ד'** ואת"ל שרבנן חולקים, כמו מי ההלכה.

**ה'** ואם הלכה כרשב"א, האם הלכה כמותו אף ברוב ישראל.

#### הגמ' מנסה להביא ראיות לספיקות הנ"ל-

**המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות** ובכל מקום שהרבים מצוים, הרי אלו שלו. וכיון שרשב"א הוא המזאן דאמר שהולך אחרי הרוב, (והיינו שבמציעה רשב"א הוא זה שהולך אחר טעם רבים מצויים). וכאן מתיר אפי' ברוב ישראל. ואין לומר דאיירי במפוזרים, דא"כ א"ב במקום שאין הרבים מצויים הרי אלו שלו. והגמרא דוחה שי"ל שמדובר בבתי כנסיות של כנענים שמתכנסים שם להתייעץ ולהתועד, או בבתי כנסיות או מדרשות של ישראל שהם מחוץ לעיר ויושבים בהם כנענים לשמור.

**מצא אבידה בעיר שרובה ישראל** חייב להכריז, ובעיר שרובה כנענים אינו חייב להכריז, ומבואר שלרשב"א ברוב ישראל חייב להכריז, או שזה כרבנן ומבואר שלרבנן ברוב כנענים הרי אלו שלו. והגמ' דוחה דיל"ל שהמשנה היא דעת רשב"א, ומה שברוב ישראל חייב להכריז איירי במציעה הטמונה באשפה שאין דרך לפנותה אלא אחרי ימים רבים, (דאם דרך לפנותה מיד הוי אבידה מדעת) ונמלכו לפנותה מיד, שאם המוצא לא יקחה הרי היא הפקר. או י"ל דמתני' כרבנן, והא דקתני אינו חייב להכריז שמא היא מרוב הכנענים, אין הכונה שהרי אלו שלו, דלא אזיל רבנן בתר רובא בממונא, אלא יניח עד שיבוא ישראל ויתן סימוניה.

**כ"ד:** **המוצא חבית יין בעיר שרובה כנענים**- לרב אסי החבית עצמה מותרת משום מציעה ואינו חייב להכריז, והיין אסור בהנאה, ואם בא ישראל ונתן סימן היין מותר בשתיה למוצא מפני שיודעים שהיין הוא של ישראל, אבל אינו חייב להחזיר מפני שהבעלים התייאש. הגמ' אומרת שאין ראיה שרשב"א אסר ברוב ישראל, דדילמא רב אסי סובר כמותו רק ברוב עכו"ם.

**המוצא מעות צרורים** בנהר בירן לרב יהודה חייב להכריז, ואין בזה דין זוטו של ים, מפני שבנהר בירן יש בו מכשולות כדי לתפוס דגים. ואף שרוב אנשי המקום הם כנענים, כיון שישראל הם סוכרים את הנהר תולים שהחפץ נפל מישראל ולכן חייב להכריז, וכיון ישראל הם חופרים בנהר הבעלים לא מתייאש.

**דיו שנטל בשר וזרקו** לאבײ הבשר מותר למוצאו, ואין ראיה שהלכה כרשב"א אפי' ברוב ישראל, דדיו הוי כזוטו של ים, ואין בזה איסור של **בשר שנתעלם מן העין** דאיירי בעומד ורואה משנטלו עד שהשליכו.

**גדי שחוט ופרגיות שחוטות נמצאו בין טבריה לציפורי** והתירום. ואמר רבי אמי שהתירו משום מציעה כרשב"א, ומשום שחיטה כרבי חנניה בן ריה"ג שהתיר לאכול גדייו ותרנגוליו שאבדו ונמצאו שחוטים (ולרבי יהודה אסור, ואמר רבי שגם רבי חנניה מודה במצאם באשפה). ואין ראיה דאיירי ברוב ישראל ממה שהתירו משום שחיטה (וא"כ מוכח דהלכה כרשב"ג אף ברוב ישראל) דרובא כנענים, ורוב השוחטים ישראל.

**השבת אבידה לפנים משורת הדין**- המוצא ארנקי בשוקא דבי דיסא שהרבים מצויים שם, הרי אלו שלו, ואם בא ישראל ונתן בה סימן חייב להחזיר לפנים משורת הדין, וכמו שמצינו שאבוה דשמואל החזיר חמורים שנמצאו אחרי י"ב חודש מזמן שאבדו לפנים משורת הדין. רש"י מפרש שנמצאו אחרי י"ב חודש מזמן שאבדו.

**מאבד הנותן סימן וטוען שלא התייאש**- המוצא ארנקי בשוקא דגלדא' (וי"א שוקא דרבנן) הרי אלו שלו, אע"פ שנתן בה ישראל סימן והוא עומד וצווח.

**המוצא** פקעיות של טווית צמר במקום שמצויים ציידים הרי אלו שלו.

**כ"ה**, מוצא כריכות ברה"י או ככרות של בעל הבית חייב להכריז (נתבאר בגמ' כ"ג.). וכן המוצא גיזי צמר הלקוחין מבית האומן, או כדי יין וכדי שמן (נתבאר לעיל כ"ג:) חייב להכריז.

### מתי סימן בכלי הוא סימן גם על הפירות

המאבד שני חפצים יחד אין הוא צריך לתת סימן על שניהם, אלא כל שאנו יודעים שהם נאבדו יחד מספיק שיתן סימן באחד מהם. הגמרא מבארת מתי במוצא כלי ופירות מספיק לתת סימן על הכלי ולקבל גם את הפירות, ומתי לא.

המוצא כלי או כיס חייב להכריז דסתם כלי יש בו סימן. ואם מוצא **פירות בכלי**, או שמוצא מעות בכיס, או שרק מקצתם בכלי או בכיס, חייב להכריז גם על הפירות או על המעות, וחייב לתתם למי שיתן סימן על הכלי או על הכיס מפני שודאי הם שלו.

ואם מוצא **כלי ולפניו פירות או כיס ולפניו מעות**, במתני' משמע שהדין הרי אלו שלו ולא תולים שהם היו בכלי או בכיס, ובברייתא איתא שאם מוצא דבר שיש בו סימן בצד דבר שיש בו סימן, מי שנתן סימן זכה גם בדבר שאין בו סימן, (אא"כ הוא אומר שאינם שלו).

### הגמ' מביאה כמה חילוקים בדין זה-

א' לרב זביד הא **בכובא וכיתנא** (-גיגית ופשתן) הא **בצנא ופירי**. דכובא וכיתנא הרי אלו שלו, שאם היה נופל מהכלי היה נשאר בו, וכן בכיס ולפניו מעות, אבל בסל ופירות פעמים שהכל נופל, ולכן הפירות הם של בעל הכלי.

**ב'** לרב פפא איירי **בצנא ופירי**, אלא שאם **נשאר בסל פירות** מקבל בעל הסל גם את הפירות שבחוץ, ואם אין בסל פירות אין הפירות שבחוץ של בעל הסל דאיירי בסתם סל שיש לו אוגנים כפולים לתוכו.

**ג'** ואי בעית אימא איירי שלא נשארו פירות בסל, ואם **פי הסל לכיוון הפירות** מקבל בעל הסל את הפירות שבחוץ, ואם פי הסל לכיוון אחר אין הפירות של בעל הסל.

**ד'** ואי בעית אימא איירי שפי הסל לכיוון הפירות, ואם אין לסל **אוגנים** מקבל בעל הסל את הפירות שבחוץ, ואם יש אוגנים לסל אין הפירות של בעל הסל.

**מוצא צבורי פירות וצבורי מעות**- במתני' מבואר שחייב להכריז. הגמ' אומרת ש"ל שמנין לא הוי סימן, ותני צבור פירות והמקום הוא הסימן. וי"ל שמקום לא הוי סימן ותני צבורי פירות והמנין הוא הסימן, ואין ראה לא לזה ולא לזה.

### המוצא מעות

הגמרא מבארת מה נחשב סימן במעות.

המוצא מעות בכיס, או צבורי מעות, חייב להכריז וכנ"ל.

מוצא **מעות מפוזרות** הרי אלו שלו, ואם המטבעות משלחפי שלחופי -שמקצת המטבע ע"ג חברתה ומקצת ע"ג קרקע הוי כמפוזרים והרי אלו שלו.

**ג' מטבעות זה ע"ג זה**- במתני' איתא דחייב להכריז. ופירש רב יצחק מגדלאה דאיירי שהמטבעות מסודות כמגדלים, שכל מטבע בגודל אחר והמטבע הגדול למטה ועליו מטבע בינוני ומעליו מטבע קטן דדרך היונה הוא והיה בדעתו ליטלם ושכח, והבעלים נותן סימן שעשויים כמגדלים. ובזה חייב להכריז אפי' אם שלשתם של מלך אחד. ואם מוצא ג' מטבעות זה על גב זה ושלשתם באותו גודל, לר' חנינא אפי' אם הם של ג' מלכים הרי אלו שלו, דשמא נפלו כך, ולריו"ח חייב להכריז דלא איתרמי דנפול הכי, ומכריז שמצא מטבעות. ואינו מועיל להכריז מנין, דאי היה מועיל להכריז מנין והסימן הוא שמצאם ע"ז או ז א"כ אף בשנים הוי סימן.

**מוצא מעות מסודרים בצורה מסוימת**- המוצא מעות העשויים כסולם שרוב האמצעי על התחתון ורוב העליון על האמצעי חייב להכריז, דכל שאילו מכניס קיסם ביניהם ונטלם בבת אחת חייב להכריז. וכן אם היו מסודרות כאבני בית קוליס אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן, חייב להכריז. הגמ' מסתפקת מה הדין אם היו כשיר בעגול, כשורה, כחצובה בצורת משולש, ולא איפשטא.

**כ"ה: נתן סימן בסוג המטבע**- אם בא אדם ואמר שהמטבע היא חדשה, או את שם הקיסר המוטבע עליה, או שהיא של

מלך פלוני, לא אמר כלום. ואפי' שמו כתוב עליה אינו סימן, לפי שאין סימן למטבע, דשמא נתנה לאחר וממנו נפלה.

#### סיכום הסוגיה-

המוצא דבר שיש בו סימן יש לתלות שהבעלים לא התייאשו ממנו והמוצא חייב להכריז ולהחזיר את האבידה על פי סימנים. סימן היינו דבר מיוחד שיש דווקא באותו חפץ, כגון גדים הקשורים בקשר מיוחד, או בשר חתוך בצורה מיוחדת, ולא בדרך הרגילה, אבל דבר שיש הרבה כמותו אינו נחשב סימן. מידה משקל ומנין נחשבים סימן. (כ"ג:). סימן בכלי נחשב סימן גם על מה שבתוכו, ואם מוצא כלי ויש פירות ליד הכלי, הגמ' דנה מתי סימן בכלי נחשב סימן בפירות ומתי לא. מעות מפורזות ואפילו מיעוט מטבע נמוצא על מטבע אחר לא הוי סימן, ג' מטבעות זה על גב זה בצורת מגדל הוי סימן, וסוג המטבע אינו נחשב סימן. (כ"ה).

**מתי הרי אלו שלו גם בדבר שיש בו סימן**- דבר המונח בצורה שהלקול מצוי בו הרי אלו שלו, דהוי אבידה מדעת. דבר שניכר שהוא עומד כך תקופה ארוכה, מפני שודאי הבעלים התייאש. (כ"ג:). נחלקו רבנן ורשב"א בדין המוצא דבר שיש בו סימן במקום שרבים מצויים, והגמ' מסתפקת אם נחלקו בעיר שרובה נכרים או בעיר שרובה ישראל או בשניהם, וכמו מי ההלכה.

**מתי חייב להחזיר גם בדבר שאין בו סימן**- תלמיד חכם (שאינו משנה בדיבורו אלא במסכת בפריא ובאושפיאז) המזהה חפץ בטביעות עין מחזירים לו אבידה, ואם הכלי הוא חדש יש מחלוקת אם מחזירים לו בטביעות עין. (כ"ג:).

**דברים שנחלקו בהם אם הם נחשבים סימן או לא**- סימן העשוי להדרס, סימן הבא מאילוי, סימן מקום. (כ"ב: כ"ג:).

### מוצא אבידה בדרך הינוח

לעיל נתבאר מתי יש באבידה סימן וממילא המוצא חייב לשמור את האבידה ולהחזירה על פי סימנים, ובאיזה אבידה אין חיוב השבה כיון שהבעלים התייאש ממנה. בסוגיא יבואר באיזה מקרים אין הדבר נחשב לאבידה אלא אנו תולים או חוששים שזא מהבעלים הניח שם את החפץ בכונה, ועל המוצא להשאירו שם, (כ"ה:). או שתולים שהחפץ הוא של מי שגר שם. (כ"ו:).

**מוצא אבידה במקום שזה ספק הינוח** כגון המוצא גוזלות מקושרים אחרי גפה (-גדר של עץ או של קנים) או אחרי גדר של אבן או בשבילין שבשדות, ואין בהם סימן לפי שמקושרים בכנפיהם כדרך הקשירה הרגילה, ואין להם סימן מקום מפני שהם מדדים ומקום למקום, לא יגע בהם, דאמרינן שיש ספק שמא אדם הצניע אותם שם שהרי הם מקושרים, ומאיך אין בהם סימן, וכל ספק הינוח לכתחילה לא יטול מפני שהבעלים יזכרו ויבואו ויטלום ואם יקחם לא יהיה לבעלים סימן לתת בהם, ואם נטל לא יחזיר.

**מוצא כלי באשפה**- אם האשפה עשויה לפנות, אבידה מדעת היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפנוה, ואם אינה עשויה לפנות- אם הכלי מכוסה לא יגע בו שכיון שזה משתמר אין זו אבידה שנאמר בה "לא תוכל להתעלם", ואם הכלי מגולה נוטל ומכריז. ואמר רב פפא שאם האשפה אינה עשויה לפנות ונמלכו עליה לפנותה, אף בכלי מכוסה נוטל ומכריז שזא יטלנה נכרי או ישראל תשוד. ולרב זביד בכובי וססי (קנקנים וכוסות) לא יגע, מפני שטמנם שם מדעת, אבל בסכיני והמניק שהם קטנים, תולים לומר שהבעלים שהשליכם בטעות עם האשפה, ולכן נוטל ומכריז, שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים שלא מדעת.

**סיכום הסוגיה**- מוצא אבידה במקום שיש ספק אם הונח שם ואין בה סימן, לא יגע באבידה, ואם נטל לא יחזיר. ובמוצא באשפה אם היא עשויה לפנות זו אבידה מדעת, ובאינה עשויה לפנות במכוסה לא יגע (אא"כ נמלכו לפנותה, או בכלים קטנים) ובמגולה נוטל ומכריז.

#### מוצא במקום שיתכן שהם של מי שדר שם

**מוצא בגל ובכותל ישן**- אם מוצא כלים שהעלו חלודה רבה שאין הבעלים משאיר את החפצי כ"כ הרבה זמן הרי אלו שלו, מפני שיכול לומר לבעל הגל או הכותל שהם של אמוריים שהורישו אבותינו, אבל בלא העלה חלודה אינו של המוצא אם מוצא מחצוי ולפנים (וכדלהלן), שהרי בעל הבית משתמש שם כמה שנים.

#### כ"ו. מוצא מציאה בכותל חדש-

אם מוצא מחצוי ולחוץ הרי אלו שלו, דאמרינן שאחד מבני רה"ר הניחו שם ושכח, ואיירי בהעלה חלודה רבה, אבל בלאו הכי הוי ודאי הינוח, ולא יגע בו.

ואם מוצא מחצוי ולפנים הרי אלו של בעל הבית, והיינו במוכין או בנסכא, אבל בסכין הולכים לפי הצד שבו נמצאת קת הסכין, ובכיס הולכים לפי הצד שנמצאים הרצועות. ואם היה הכותל ממולא חולקין, אע"פ שהכותל משופע, ואין תולים שנשפכו מהצד הגבוה.

### המוצא אבידה בבית המושכר לאחרים-

המוצא אבידה בבית המושכר לאחרים הרי האבידה של

האחרון דאזלינן בתר בתרא דסתם שוכר בית כשהוא יוצא הוא מחפש בכל זווית הבית ונוטל את שלו ויוצא, וכמבואר להלן בדין מעות שנמצאו בירושלים.

ואם הבית היה **פונדק** (-מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד או שנים) לשלשה נכרים יחד הרי אלו שלו אף אם יש באבידה סימן. ולרשב"א אף בג' ישראלים הרי אלו שלו מפני שהמאבד מתייאש שאינו יודע ממני לבקשה. וי"א שלכו"ע אפי' בפונדק לגי ישראלים הרי אלו שלו, מפני שהמאבד מתייאש, כיון שהשניים האחרים לא מחזירים לו את האבידה למרות שביקש אותה מהם כמה פעמים ונראה שדעתם לגזולה, משא"כ במוצא במקום שהרבים מצויים סוברים חכמים שהמאבד לא מתייאש, אלא הוא תולה שהמוצא רוצה להחזיר את האבידה וכשיגיע הרגל הוא יכריז עליה, והוא יתן סימן ויטלנה.

ברש"י (ד"ה הכא) מבואר שהנדון הוא האם לתת את האבידה לשוכר האחרון. עוד מבואר ברש"י (ד"ה אפילו) שאם האחרון שגר בבית הוא נכרי הרי אלו של המוצא אף אם אין דרים שם ג' נכרים.

**סיכום הסוגיה**- המוצא כלים שיש בהם חלודה רבה, בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו, ובכותל חדש מחצוי ולחוץ שלו, מחצוי ולפנים של בעל הבית, אמנם סכין הולכים לפי הצד שהקת שם, ובכיס אחרי הרצועות, ובכותל ממולא חולקים. ואם אין בהם חלודה רבה, מחצוי ולפנים הרי הם של בעל הבית, ומחצוי ולחוץ לא יגע בהם כיון שזה בדרך הינוח, ואם הבית מושכר לאחרים הרי האבידה של האחרון (כדין מעות שנמצאו בירושלים בשעת הרגל שהם מעשר ולא אומרים שנפלו לפני הרגל), ואם הבית הוא פונדק, אם היו שם ג' נכרים יחד הרי אלו שלו (אפילו ביש סימן), ובג' ישראל י"א שרק לרבי שמעון בן אלעזר הרי אלו שלו כיון שרבים מצויים שם, אבל לחכמים הולכים אחרי השוכר האחרון ואם הוא נכרי אף באחד הרי אלו שלו, וי"א שאף לחכמים הרי אלו שלו, דכיון שביקש מהאחרים ולא נתנו לו הוא מתייאש.

### מעות שנמצאו בירושלים, האם הם מעשר או חולין

המוצא מעות הרי אלו שלו מפני שאין בהם סימן, ואפילו לאביי שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש הרי אלו שלו כיון שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, אמנם המוצא מעות בירושלים לפעמים על המוצא לנהוג בהם כדין מעשר שני, בזמן שרוב המעות הם מעות מעשר, וכדלהלן.

**מעות שנמצאו בירושלים לפני סוחרי בהמה** הרי הם מעשר לפי שרוב בשר הנאכל בירושלים הוא של מעשר (שהעולים לירושלים אינם מספיקים להוציא בעצמם את כל מעות המעשר והם נותנים אותם לעניים או לחבריהם הדרים בירושלים, ורוב מעות המעשר קונים בהם שלמים).

**ואם נמצאו בהר הבית** הרי הם חולין ואפי' בשעת הרגל רוב המעות של מעשר, הולכים אחר רוב השנה, דזה הבית אינו עשוי להתכבד בכל יום.

**ואם נמצאו בירושלים** בשאר שווקים, בשאר ימות השנה חולין, ובשעת הרגל מעשר שהולכים לפי רוב המעות שבאותו הזמן, ואין אומרים שהמעות אבדו לפני הרגל מפני ששווקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום, ותולים שהמעות שהיו נתכבדו ואלו מעות חדשים.

### ראה מטבע שנפלה מכמה בני אדם

**כ"ו: הרואה מטבע נופלת מב' בני אדם** חייב להחזירה אפילו אם אין בה סימן, מפני שהמאבד לא מתייאש, וסבור שיתבע את חבירו ההולך עמו וישיבע אותו שבעת הסת ויחזיר לו, וכשמצא עדיין לא התייאש, והלכה כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.

**ואם נפלה מג' בני אדם** אינו חייב להחזיר, כיון שכל אחד מהשניים יאמר שלא הוא לקחו ואין משיביעין בטענת שזא. ואינו יאוש שלא מדעת, דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. ודווקא כשאין בו ג' פרוטות שאף אם הם שותפים אין פרוטה לכל אחד, ואין חיוב השבת אבידה. אמנם אם יש בו שווה ג' פרוטות חייב להחזיר שזאם הם שותפים ואין אחד חושד ששותפו יגזול אותו, אלא חושב שחבירו שותק כדי לצערו, ואינם מתייאשים בשעה שהגביה והוי יאוש שלא מדעת. ולרבא אפי' בב' פרוטות חייב להחזיר, דשמא היו שלשתם שותפים ואחד מחל על שלו לחבירו.

### ראה סלע שנפלה ונטלה ונתכוין לגזולה

בגטילת אבידה ע"מ להחזיק בה לעצמו שייך לעבור על ג' איסורים- א' "לא תגזול" אם הבעלים עדיין לא התייאש. ב' "השב תשיבם" שזה חיוב להשיב את האבידה. ג' "לא תוכל להתעלם" שזה איסור להתעלם מהשבת האבידה, הגמרא מבארת באיזה אופן עוברים באבידה על כל אחד מהמצוות הנ"ל.

מי שראה מטבע שנפלה מאדם אחד, ונטלה לפני יאוש (-שלא שהה בכדי למשמש בכיסו) וכוונתו לקחת אותה לעצמו, עובר על "לא תגזול", וכן עובר על "השב תשיבם", ועל "לא תוכל להתעלם". ואף אם החזירה אחרי יאוש אינו אלא מתנה בעלמא.

ואם כשהגביה את המטבע כוונתו היתה להחזירה, ולאחר יאוש נתמכין לגזולה, עובר רק משום "השב תשיבם", דלא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה, ולא תוכל להתעלם לא שייך אלא לכובש עיניו ונמנע מלהציל, אבל השב תשיבם זה חיוב משעה שנטלה עד שיחזירנה.

ואם המתין ונטלה לאחר יאוש, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם.

**המאבד מעות בין החולות** אע"פ שלקח המאבד מסנתת לחפש את מעותיו, אין המוצא חייב להחזירם, דודאי נתייאש, ולקח מסנתת דשמא ימצא מה שנפל לאחרים.

**סיכום הסוגיה** - ראה מטבע שנפלה מאדם אחד, אם נטלה לפני יאוש עובר משום לא תגזול והשב תשיבם ולא תוכל להתעלם, ואם הגביהה ע"מ להחזיר ואחרי יאוש נתמכין לגזולה עובר משום השב תשיבם, ואם המתין ונטלה לאחר יאוש עובר משום לא תוכל להתעלם. ואם נמצאה בחולות הרי אלו שלו אע"פ שהבעלים מחפש אחריה. ואם נפלה משני בני אדם חייב להחזירה למי נפלה ממנו, ואם נפלה משלשה, אם יש בה גי פרוטות (ולרבא אפילו בבי פרוטות) חייב להחזיר שמא הם שותפים, ואם אין בה ב' פרוטות הרי אלו שלו.

### מתי מקום מציאת הדבר מראה מיהו בעליו

המוצא דבר שאין בו סימן הרי אלו שלו, ולעיל (כ"ב): נתלקו אמוראים אם מקום נחשב סימן או לא. אמנם לפעמים מקום מציאת הדבר מראה ממי הוא נפל, וממילא צריך להחזירו למי שנפל ממנו, וכדלהלן.

**המוצא אבידה בחנות** הרי אלו שלו. לרש"י איירי בדבר שאין בו סימן, והטעם מפני שהמאבד מתייאש כיון שרבים מצויים שם, ואין בו סימן. וכן המוצא לפני שולחני הרי אלו שלו, דכיון שהשלחן מפסיק בין השולחני למעות תולים שזה נפל מהלקוחות.

ואם מצא בין החנוני או השולחני לתיבה שיושב לפניו ונטל ממנה ונותן לפניו ומוכר, ואת המעות שנותנים לו הוא מניח בתיבה, הרי אלו של החנוני והשולחני, שאין נופל שם שום דבר אלא מיד החנוני והשולחני.

ואם נמצאו מעות על השולחן של השולחני לרבי אלעזר הרי אלו שלו.

**המוצא מעות בפירות** שחבירו מכר לו או שלח אליו, הרי אלו שלו. והני מילי בלוקח מן התגר שקונה תבואה מהרבה אנשים וכיון שאין בהם סימן נתייאשו הבעלים, אבל אם לקחם מבעה"ב שדש את התבואה ע"י עבדו ושפחתו הכנענים חייב להחזיר.

### איזה אבידה חיובה התורה להשיבה

כתיב "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וכו' וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך". הגמ' מבארת מה לומדים ממה שפירטה התורה שור חמור שה ושמלה, בענין אלו דברים יש בהם חיוב השבה.

אף השמלה היתה בכלל "כל אבידת אחיך" ובכל זאת התורה פירטה שיש חיוב השבה בשמלה, לומדים מזה חז"ל שא"צ להכריז אלא בדבר שיש לו סימנים (-דסתם שמלה יש בה סימן), ויש לו תובעים למעט דבר שאנו יודעים שהבעלים התייאש.

"חמור" בא ללמד שא"צ דווקא עדים או סימנים בגופה כמו בשמלה, אלא מחזיר חמור בעדים או סימנים על האוכף.

"שור" בא ללמד שצריך להחזיר אפי' את גזית זנבו שער שבסוף הזנב.

כיון שלמדנו גזית זנבו כ"ש שצריך להחזיר גזית השה ואין ידוע מה באה התורה ללמד במילת שה, (וכן חמור דכתיב בפרשת בור, לרבי יהודה המחייב כלים בבור, אין ידוע מה בא ללמד). דאין לומר שבא ללמד שחייבים להחזיר גללים, שהרי הבעלים מפקירים למי שטרח באבידה. ואין לומר שבא ללמד שסימנים דאורייתא ומחזירים מדאורייתא בסימנים בלא עדים, שהרי במתני' מבואר שסימנים לומדים משמלה ולא משה, ומבואר שהיה פשוט לתנא שמשא לומדים דבר אחר.

**יאוש מן התורה מנין** - במרובה מבואר שיאוש בגניבה לומדים מאבידה. ויאוש באבידה לומדים משמלה, לרש"י דווקא שמלה שיש לה בעלים חייב להכריז, אבל אם אין לה בעלים והיינו שנתיאש א"צ להכריז.

**אבידה שאין בה שוה פרוטה** אינו חייב להחזיר. ת"ק לומד דין זה מ"אשר תאבד" דבעינן שתהא קרויה אבידה, ורבי יהודה לומד מ"ומצאתה" דבעינן שתהא קרויה מציאה. לאביי משמעות דורשין איכא בינייהו. ולרבא יש נ"מ במציאה שהיתה שוה פרוטה בשעת אבידה והוזלה וחזרה והוקרה בשעת מציאה, שלת"ק חייב בהשבתה, ולרבי יהודה בעינן שיעור מציאה משעת אבידה עד שעת מציאה. אבל אבידה שהיתה שוה פרוטה בשעת אבידה ולא בשעת מציאה, או שהיתה שוה פחות משו"פ ובשעת מציאה היא שוה פרוטה, לכו"ע אין בה חיוב השבה, דבעינן גם "אשר תאבד" וגם "ומצאתה".

**מחלוקת ת"ק ורבי יהודה בדרשות** - ת"ק שדורש מ"אשר תאבד" שאין חיוב השבה באבידה שאין בה שוה פרוטה, לומד מ"ומצאתה" **שאבידת עכו"ם** אין בה חיוב השבה אפילו אם היא בידו. והתר אבידה **האבודה ממנו ומכל אדם** לומד ת"ק מ"ממנו". ורבי יהודה לא דרש מ"ממנו" דלא משמע ליה. ואבודה ממנו ומכל אדם לומד מ"אשר תאבד", ואבידת עכו"ם לומד מו' דומצאתה.

**סיכום הסוגיה** - אין חיוב השבה אלא באבידה שיש בה סימן והבעלים לא התייאש ממנה, ויש בה שוה פרוטה בין בשעה שנאבדה בין בשעה שנמצאה, ולרבא ת"ק סובר שגם אם היה זמן בין האבידה למציאה שהיתה שוה פרוטה חייב להחזיר. צריך להחזיר את גזית זנבו של השור או את גזית הכבש, אבל גללים אפקורי מפקר להו. תמזירים חמור בעדים או סימנים של האוכף. אבידת עכו"ם אין בה חיוב השבה אף כשכבר הגיעה ליד המוצא. דבר האבוד ממנו ומכל אדם אין בו חיוב השבה.

### סימנים דאורייתא או דרבנן

במתני' מבואר שמחזירים אבידה למי שאומר את סימניה, הגמרא מסתפקת אם זה דין דאורייתא שעל פי הסימנים יודעים שזה שלו, או שזה תקנה דרבנן, אבל מדאורייתא אין מוסימנים ראייה שזה שלו, ורק סימנים מובהקים מועילים מדאורייתא, ו"מ שאם סימנים לאו דאורייתא הטעם הוא משום שחוששים שהוא ראה את החפץ אצל הבעלים ומשם הוא יודע את הסימנים.

הגמ' מסתפקת אם השבת אבידה על פי סימנים זה דין דאורייתא או שזה תקנה דרבנן.

**כ"ו:** ונ"מ אם מחזירים גט אשה בסימנים לשליח שאיבדו לפני שנתנו לאשה, דאם סימנים דרבנן לא תיקנו אלא במזמן דהפקר ב"ד הפקר, ולא באיסורא.

#### חילוקים וביאורים לפי השיטות הנ"ל-

**אם סימנים דרבנן** הא דתניא מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנים ויש לה תובעין, הלימוד הוא שחיוב השבת אבידה הוא רק בדבר שיש לו תובעים למעט דבר שהתייאש ממנו והפקירו, וסימנים כדי נסבה לאסמכתא בעלמא.

ואין מחזירים חמור בסימני אוכף אלא בעידי אוכף המכירים בטביעות עין שהאוכף שלו.

ואין מעידים על אדם שמת להשיא לאשתו להנשא אלא על פרצוף הפנים עם החוטם, ולא בסימנים בגופו או בכליו.

**ואי סימנים דאורייתא** לומדים סימנים משמלה.

ומחזירים חמור בסימני אוכף.

ודורשים אם הוא רמאי ע"י סימנים.

ומעידים על אדם שמת ע"י סימנים בגופו, אבל לא סימנים שהיה ארוך או גוף מפני שיש הרבה ארוכים או גוצים. והא דאיתא בברייתא שאין מעידים על סימנים שבכליו, איירי שהסימנים בכלים הם שהיו לבנים או אדומים שיש הרבה כאלו, או שכל סימן בכליו לא מועיל דחיישינן שהשאלים לאדם אחר, (ומ"מ מחזירים חמור בסימני אוכף, דאין דרך להשאל אוכף, כיון שהוא פוצע את החמור).

ומה שמצינו שנחלקו תנאים אם **מעידים על השומא** של אדם שנמצא מת להתיר את האשה להנשא, אין ראייה שנחלקו אם סימנים דאורייתא, אלא י"ל שנחלקו אם שומא מצויה בבן גילו שנוגד יחד איתו באותו מזל. או שלכו"ע שומא אינה מצויה בבן גילו, ונחלקו אם סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה. או שנחלקו אם שומא היא סימן מובהק ואפי' אם סימנים דרבנן יש לסמוך על זה, ולכו"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה, וסימנים דרבנן.

ואם מצא גט הקשור לכיס או לארנקי (או שמצאו בין כליו) אפי' לזמן מרובה שבלא ראייה שהוא שלו חוששים שהוא של אחר כשר אם מצאו השליח. מפני שכיס וארנקי אין דרך להשאלים מפני שמסמניו שמנחשים ואומרים שמוכר לו מזלו. וכן בקשור לטבעת כשר מפני שאין משאילים אותה משום שמזייפים את החותם שבטבעת.

**אי סימנים דרבנן למה תיקנו רבנן שמחזירים על פי סימנים** - רבא רוצה לפרש הטעם מפני שנוח לכל מאבדי האבידות שיהיה הדין שיחזירו אבידה ע"פ סימנים.

ומה שהמוצא ג' שטרות של מלוה אחד מחזיר למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו שטר זה למלוה, שם יש ראייה שזה נפל מן המלוה, שהרי שני השטרות האחרים אינם מצויים בידי הלוה.

**כ"ת, הגמ' דוחה סברא** זו מהא דנתן מצא תכריך או אגודה של שטרות יחזיר משום סימן, ואם המלוה נתן סימן מחזירים למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו למלוה.

**ועל כן אומר רבא** שסימנים דאורייתא, והמקור הוא מדכתיב "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו" דרשהו אם רמאי או אינו רמאי. ומ"מ י"ל שדורשים אם הוא רמאי או לא ע"י עדים, ולכן רבא דן בספיקות להלן בלשון את"ל סימנים דאורייתא.

**סיכום הסוגיה** - הגמרא מסתפקת אם השבת אבידה על פי סימנים שאינם מובהקים זה דין דאורייתא דילפינן משמלה, או דין דרבנן ומשמלה ממעטים דבר שהבעלים התייאש ממנו, ונ"מ אם מחזירים גט על פי סימנים, דלענין איסורא לא תיקנו חכמים להחזיר בסימנים, וכן נ"מ להעיד על אדם שמת כדי להתיר לאשתו להנשא על פי סימנים שאינם מובהקים, (ואם הסימנים בכליו י"ל שבכל מקרה אין מחזירים, דחיישינן שהשאלים מאחר).

### מה עדיף בסימנים מול עדים וכדו'

מלבד מה שמצינו שמחזירים אבידה למי שנותן את סימניה, שהגמרא הסתפקה אם זה דין דאורייתא, מחזירים אבידה למי שמביא עדים שהיא שלו, הגמ' דנה מה הדין כשבאים שנים וכל אחד מביא ראייה אחרת שזה שלו, למי תינתן האבידה.

סימנים וסימנים ניח.

אף את"ל סימנים דאורייתא, בסימנים ועדים ינתן לבעל העדים. סימנים וסימנים ועד אחד יניח, דעד אחד כמאן דליתא.

עידי אריגה ועידי נפילה ינתן לעידי נפילה, דתולים שמכרה.

מידת ארכו ומידת רחבו ינתן למידת ארכו, כיון שמידת רחבו אפשר לשערה בשעה שלובשה, משא"כ מידת ארכו.

מידת ארכו ורחבו ומידת גמיו שיעור האורך והרוחב יחד ינתן לאומר מידת ארכו ורחבו.

מידת ארכו ורחבו ומידת משקלותיו ינתן לאומר משקלותיו.

בעל ואשה הנותנים סימנים על הגט ינתן לאשה כי הבעל יודע הסימנים מלפני שנתנו לה, משא"כ האשה אם לא נתנו לה אינה יודעת. והיינו באומרת יש נקב ליד אות פלוני, אבל אם אומרת מידת ארכו ורחבו לא, דיתכן שראתה את הגט בידו. וכן אם שניהם נותנים את סימני אורך החוט ינתן לה, אבל אם אומרים את צבע החוט לא. ואם שניהם אומרים שהיה מונח בחפיסה ינתן לבעל, כי האשה יודעת שמניח חפציו בחפיסה.

### עד מתי חייב להכריז

המוצא אבידה מלבד שהוא חייב לתת אותה למי שנותן סימנים או שמביא עדים, הוא צריך להכריז על מציאתה, ובמכילתא למדו דין זה מדכתיב "עד דרוש אחיך אותו" -עד שיצא עליו כרוז. הגמרא דנה כמה שיעור הזמן שהמוצא צריך להכריז.

**שיטת רבי מאיר** שמוצא האבידה צריך להכריז עד שידעו שכני המקום שנמצאת בו האבידה.

**שיטת רבי יהודה** שבזמן המקדש היה צריך להכריז ג' רגלים, ואחר הרגל האחרון ז' ימים, שזה שיעור זמן שהמאבד ילך לביתו ג' ימים ויראה אם אבד לו, ויחזור ג' ימים, ויכריז יום אחד אני אבדתי ואלו סימניו. והיו בעל האבידה והמאבד מגיעים שניהם לאבן הטוען זה עומד ומכריז, וזה עומד ונותן סימנים ונוטלה. (ועל אבן זו אמר חוני המעגל צאו ורואו אם נמחית אבן הטוען שאם גברה המים מעליה א"כ יש גשמיים יותר מדאי ואתפלל עליהם שילכו).

**זמן ההכרזה במקדש ראשון ושני**- הנה מצינו שלרבן גמליאל מתחילים לשאול את הגשמים בז' חשון, כדי שהאחרון מישראל שעלה לרגל יגיע לנהר פרת, ומבואר שזמן ההליכה לבית הוא ט"ו ימים.

לרב יוסף דין שאלת הגשמים הוא במקדש ראשון שהיו ישראל רבים מאד "כחול על הים לרוב", ודין אבידה הוא במקדש שני שהיו "ארבע רבוא אלפים שלש מאות ושישים".

לאביי במקדש שני אף שהיו מעטים היו יושבים בעריהם, וממילא אדרבה כיון שהיו מעטים לא היו שיירות מצויות שהולכות גם בלילה, ולכן צריך ט"ו יום, אבל בבית ראשון די בג' ימים.

לרבא אין חילוק בין מקדש ראשון לשני, ובאבידה די בג' ימים, דלא הטריחו באבידה יותר מדאי.

(ומטעם זה אמר רבא די"ל שמכריז שמצא מציאה, ואע"פ שצריך המאבד לבדוק מה איבד, לא הטריחוהו להכריז עוד יום עבור כך, ודלא כרבינא המוכיח מזה שמכריז מה מצא).



ברגל ראשון היה אומר רגל ראשון כדי שלא יטרח המאבד לחזור, אלא יתן סימניה ברגל שני, ובשני היה אומר רגל שני, ובשלישי היה מכריז סתם שמא יטעה ויחשוב שזה רגל שני, אבל ברגל שני אף יטעה שזה הראשון עדיין יכול לבוא בשלישי.

**סיכום הסוגיה** - לר"מ צריך להכריז שיעור זמן שידעו מכך אלו שדרים ליד המקום שבו נמצאה האבידה, ולרבי יהודה בזמן המקדש צריך להכריז ג' רגלים ואחר הרגל האחרון ז' ימים, י"א שיש חילוק בזה בין מקדש ראשון לשני (י"א שבראשון צריך יותר זמן, וי"א שבשני צריך יותר זמן), וי"א שאין חילוק בין מקדש ראשון לשני.

## השבת אבידה על פי סימנים

**כ"ח: משרחב בית המקדש** התקינו שיהיו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, **ומשרבו האנסים** הלוקחים את האבידות למלך (וכמו שמצינו שפחד רבי אמי שיתנו מה שמצא למלך), התקינו שיודיע לשכניו מיודעיו.

**מה מכריז מוצא האבידה** - לרב יהודה מכריז שמצא אבידה, דאם יכריז מה מוצא חיישינן לרמאי' שישמע ששכנו אבד טלית והוא מכיר סימניה וכשישמע שמצאו טלית יקום ויתן סימניה, אבל אם מכריז שמצא אבידה אינו נותן ליבו לכך. ולרב נחמן מכריז מה מצא, ואין חוששים לרמאי, דא"כ אין לדבר סוף שיאמר אם טלית מצאת אלו סימניה.

אין מחזירים אבידה שלא בסימנים. למ"ד שמכריז שמצא אבידה קמ"ל שאע"פ שאמר מה איבד אין מחזירים לו, ולמ"ד שמכריז מה מצא, קמ"ל שאין מחזירים עד שיאמר סימנים מובהקים.

אין מחזירים אבידה לרמאי אפי' על פי סימנים, שנאמר "עד דרוש אחיך אותו" עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או לא.

בראשונה היו מחזירים אבידה על פי סימנים, משרבו הרמאים התקינו שצריך להביא עדים שאינו רמאי.

אבوه דרב פפא נאבד לו חמור ומצאווהו, ואמר לו רבה בר רב הונא להביא עדים שאינו רמאי, והביא עדים ושאלם רבה בר רב הונא אם הם יודעים שהוא רמאי ואמרו כן, ושאלם אבوه דרב פפא האם הוא רמאי ואמרו שכוונתם היתה שהוא אינו רמאי, נאמנים, ואין בזה משום חחר ומגיד, דמסתברא שלא הביאם כדי להעיד לחובתו.

## חיוב השמירה והטיפול באבידה

מלבד עצם חיוב השבת האבידה לבעלים חיוב המוצא לשמור על האבידה עד שיחזירה לבעלים, ונחלקו רבה ורב יוסף אם חיובו כשומר חנים או כשומר שכר, ובאופנים מסוימים כאשר השארת האבידה תגרום נזק לבעלים מוטל עליו למוכרה, ואם האבידה צריכה טיפול כדי שלא יקרה לה נזק עליו לטפל זה כדי שלא תינזק, וכדלהלן.

**כמה זמן מחויב המוצא לטפל בבעלי חיים לפני שמוכרם**- כתיב "והשבותו לו" ודרשו חז"ל ראה היאך תשיבנו לו שלא תאכילנו בשווי חצי דמיו, דאין זו השבה, ועל כן כל דבר שעושה ואוכל שאפשר להאכילו משכר מעשיו, יעשה ויאכל, מפני שכל אדם נח לו בבהמתו שהיא מכירה אותו והרגיל אותה למה שהוא צריך, אמנם א"צ לטפל בהם לעולם כיון שיש בזה טורה, אלא אחר י"ב חודש שם דמיהם ומניחם לדמים אצלו. והיינו כגון פרה וחמור ותרגולת נקבה, אבל עגלים וסייחים דקים שאינם עושים מלאכה אם יש לו מקום לרעותם ימתין ג' חודשים, ובזמן שצריך לפטמם מביחו ימתין ל' יום, ואווזים ותרגולים זכרים זוטרי ל' יום, ורברבי שאוכלים הרבה וכן כל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהם ג' ימים. לאחר שעברו הזמנים הנ"ל שם דמיהם מוכרם ומניח הדמים אצלו.

לא יאכיל עגל מתוך העגלים שמצא לעגלים, וכן אווז לאווזים ותרגול לתרגולים.

**חיובי המוצא בשמירת הדמים שקיבל במכירת האבידה**- איתא במתני' מה יהא בדמים, ר"ט אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותם, ר"ע אומר לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותם. ולהלן (כ"ט): מבואר דהלכה כר"ט.

**כ"ט.** והנה נחלקו רבה ורב יוסף בדין **שומר אבידה, לרבה דינו כשומר חנים, ולרב יוסף דינו כשומר שכר** מפני שנהנה במה שפטור למיתב ריפתא לעיאי.

**לרבה פירוש מתני'** הוא שלשיטת רבי טרפון מותר למוצא להשתמש בהם ועל כן הוא חייב באחריותם כשומר שכר משום שכר השימוש במעות, ואף כשלא נשתמש הוי ש"ש מפני שמותר לו

להשתמש בהם, ולרבי עקיבא אסור להשתמש בהם, ולפיכך אינו חייב באחריותם, וקמ"ל רבי עקיבא שאם אסור להשתמש בהם הוי שומר חנים ודלא כרב יוסף.

אבל **לרב יוסף** דכל שומר אבידה דינו כשומר שכר, א"כ חייב בגניבה ואבידה מדין שומר אבידה, וצ"ל שאין כוונת ר"ע לפוטרו מגניבה ואבידה, אלא לפוטרו מאונסים, דכיון שאסור להשתמש בהם אין דינו כשואל. אבל לר"ט שהתירו לו להשתמש בהם דינו כשואל וחייב באונסים. והא דתני לפיכך בדברי ר"ע ואיזה חיודש יש לפוטרו באונסים, משום דתני לפיכך בדברי ר"ט, ובדברי ר"ט קמ"ל שאע"פ שעדיין לא נשתמש במעות הוי שואל וחייב באונסים כיון שהוא מותר להשתמש בהם (והא דתני אבדו היינו כגון שטבעה ספינתו בים, ובנגנבו שיך אונס בליסטים מזוין).

**כ"ט: אם מותר לאדם להשתמש במעות שהפקידו אצלו**- אע"פ שהלכה כר"ט שמותר למוצא להשתמש בדמי האבידה, מ"מ זה אינו אלא באופן שטרח באבידה לפני מכירתה, אבל מי שהפקידו אצלו מעות, או שמצא מעות ויש בהם סימן אסור להשתמש בהם אף לר"ט.

**סיכום הסוגיה**- המוצא בעל חי שיש הוצאות בהאכלתו, אם אפשר להאכילו משכר פעולתו וכדומה ימתין י"ב חודש ואח"כ ימכרנו, ואם אינו עושה מלאכה ויש מקום לרעותו ימתין ג' חודשים, ואם צריך להאכילם מביחו ימתין ל' יום, ואם הם אוכלים הרבה ימתין ג' ימים. והמוצא חייב בשמירת הדמים, לרבה כל שומר אבידה דינו כשומר חנים, וממילא לר"ע שאסור לו להשתמש בהם דינו כשומר חנים, ולרבי טרפון דס"ל שמותר לו להשתמש בהם שינו כשומר שכר, ולרב יוסף שכל שומר אבידה דינו כשומר שכר, לר"ע דינו כשומר שכר, ולר"ט דינו כשואל.

## שמירת ספרים במציאה בשאלה ובשומר

**המוצא ספרים** העשויים בגלילה צריך לקרוא בהם אחת לשלושים יום, מפני שהם מתעפשים אם לא קורין בהם, ואם אינו יודע לקרות גוללן מתחילתם לסופם כדי שיכנס בהם אויר, ואסור ללמוד בהם דבר חדש מפני שזה לוקח הרבה זמן, ואסור לקרוא פרשה ולשנותה או לתרגמה, ואסור לפתוח בו יותר מג' דפים בבת אחת, ולא יקרא אחר עמו באותו ענין מפני שכל אחד מושך לכיוון שלו חה נקרע, אבל בענין אחר מותר לאחר לקרוא, אבל ג' לא יקראו אפי' בכמה עניינים. וכל זה בספרים שאינם מצויים לקנות, אבל **המוצא תפילין** שם דמיהם ומניחם, דתפילין מצויות לקנות.

**השואל ס"ת** אסור להשאילו לאחר (ודין זה אינו דווקא בספר שהוא נח להתקלקל אלא כך הדין בכל שואל דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, וקמ"ל שגם בס"ת אסור ולא אמרינן דניחא ליה דתיעביד מצוה בממוניה), ומותר לפותחו לקרוא בו, אבל אסור ללמוד בו דבר חדש, ולא יקרא אחר עמו.

**השומר ס"ת** עבור חבירו צריך לגוללו כל י"ב חודש פעם אחת ובזמן זה מותר לפותחו ולקרוא בו, אבל אסור לפותחו כדי לקרוא בו. לסומכוס בס"ת ישן פותחו כל י"ב חודש אבל חדש שממנה להתעפש מן הישן כל ל' יום, ולראב"י בין חדש בין ישן פותחו כל ל' יום, ומתני' דתני מוצא ספרים קורא בהם אחת לל' יום, כראב"י.

עדיף לשתות כוס של מכשפות ולא כוס של פושרין, ודווקא כשהפושרין בכלי מתכות, והמים לא רתחו, ולא נתן במים עשבים וכדו'.

מי שרוצה לאבד מעות שהניח לו אביו, ילבש בגדי פשתן מרומי, וישתמש בכלים מזכוכית לבנה, וישכור פועלים להנהיג השוורים בחרישת הכרמים ולא ישב עממהם שאין הפועלים חסים על הכרם ועל השוורים.

**שמירת כסות**- המוצא כסות, במתני' איתא שצריך לנערה פעם בל' יום, ומאידיך שנינו בשם רבי יוחנן שניעור בכל יום מזיק לכסות. הגמ' מתרצת בד' אופנים: א' ניעור בכל יום מזיק ופעם בל' יום מועיל. ב' ניעור ע"י איש אחד מועיל וניעור ע"י שניים שאוחזים בשני ראשיה ומנערים ומותחים אותה יותר מדאי מזיק. ג' ניעור ביד מועיל וניעור במקל מזיק. ד' יש לחלק בין בגד צמר שהוא נמתח ונקרע ע"י הניעור לבגד פשתן.

**ל** המוצא כסות שוטחה לצורכה שיכנס בה אויר, אבל לא לכבודו. הגמ' מסתפקת אם מותר לשוטחה לצורכו ולצורכה. ובברייתא איתא שלא ישטחנה ע"ג מיטה או מגוד לצורכו, אבל לצורכה מותר, ואם נזדמנו לו אורחים אסור בין לצורכו בין לצורכה. (הגמ' אומרת שאין מזה ראיה שלצורכו ולצרכה אסור, ד"ל שכשיש אורחים חוששים לעין רעה או לגנבים).

**ניחא ליה בפסול עגלה ערופה ופרה אדומה** - הכניסה לעגלה ערופה לרבקה (-צמד שקושרים בו ג' או ד' בהמות כדי שידוש) ודשה, כשרה, כיון שלא נתכוין שדושו, ואם הכניסה כדי שתינק ותדוש פסולה, דכתיב "אשר לא עבד בה" וקרינן עובד, לרבות שגם אם עובד ממילא וניחא ליה פסולה. וכמו שמצינו במתני' גבי פרה אדומה שאם שכן עליה עוף כשרה דלא ניחא ליה, ודמי להכניסה לרבקה ודשה, ואם עלה עליה זכר פסולה.

**שמירת כלים שנמצאו**- המוצא כלי כסף וכלי נחושת צריך לשמורם בקרקע, וכיון שהם מתעפשים בקרקע צריך שיהא משתמש בהם לפרקים לצרכן, אבל לא זמן ארוך שיש בו בכדי לשחקן, והיינו שכלי נחושת משתמש בהם בחמין וכ"ש בצונן אבל לא יתן את הכלי יע"ג האור, וכלי כסף משתמש בהם בצונן אבל לא בחמין מפני שהם משחירים. וכלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבוא אליהו זהב אינו מתעפש, וזכוכית שמא ישבר. וכלי עץ משתמש בהם בשביל שלא ייקבו. מגרפות וקרדומות משתמש בהם ברך אבל לא בקשה, מפני שהם נפגמים.

**דין שימוש בפקדון**- הדינים הנ"ל שנאמרו באבידה הם גם בפקדון שהלך הבעלים למדינת הים, אבל אם הבעלים כאן אסור אלא יבוא בעליו וישתמש בו.

## כמה אופנים שאין חיוב השבת אבידה

אף שחיוב השבת אבידה יש בו עשה ד"השב תשיבם" ולאו ד"לא תוכל להתעלם", מ"מ יש מקרים שאין מוצא אבדה מחויב בהשבה, והיינו במקום שיש איסור להגיע למקום האבידה (כחן והיא בבית הקברות) או במקום שיש למוצא הפסד ממון יותר משווי האבידה, או באופן שהמוצא הוא אדם מוכבד שאין לכבודו לקחת את האבידה. ולהלן יבוארו דינים אלו ופרטיהם.

**כהן שרואה אבידה בבית הקברות** אסור לו להכנס כדי להשיב את האבידה לבעליה, דאין עשה דהשבת אבידה דוחה לא תעשה "לנפש לא יטמא" ועשה "קדושים תהיו", ואף שיש גם לא תעשה בהשבת אבידה, אין לא תעשה מועיל לדחות לא תעשה, וטעם נוסף משום דלא דחינן איסורא מקמי ממונא.

**ל: אם מלאכת המוצא מרובה משווי האבידה** אינו מחויב להשיב את האבידה, דכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביון" אל תביא עצמך לידי עניות, שלך קודם לשל כל אדם.

### זקן ואינה לפי כבודו-

אם השבת האבידה אינה לפי כבודו אינו מחויב בהשבתה, דכתיב "והתעלמת" פעמים שאתה מתעלם.

ואם הכישה או שהשליך עליה גוש עפר כדי להחזירה נתחייב להחזירה כיון שהתחיל בהשבתה.

הגמ' מסתפקת באופן שדרכו להחזיר בשדה ולא בעיר מפני שהוא מתבייש משכניו, והאבידה נמצאה בשדה, האם נחשב אינה לפי כבודו, או שמחויב להחזיר בשדה וממילא כיון שהזיזה ממקומה נתחייב גם בעיר.

ואם באופן שהאבידה היתה שלו היה מחזיר, אף בשל חבירו מחויב להחזיר. וכן הדין לגבי מצות פריקה וטעינה.

לפנים משורת הדין שגם זקן ואינה לפי כבודו יטעון, ועל כן רבי ישמעאל ברבי יוסי במקום לטעון עצים קנה את העצים מהבעלים, והפקירם, וכשראה שזכה בהם וביקש שוב שיטעינו, קנאם ממנו שוב ואח"כ חזר והפקירם הפקר לכל העולם, ואמר לו שאינו מפקיר אלא לכל העולם חוץ ממנו, וכונתו היתה לדחותו בדברים בעלמא מלזכות שוב, דבאמת היה יכול לזכות בעצמו, דהפקר לעניים אינו הפקר לב"ה (ולב"ש הוי הפקר ופטור מן המעשר).

**והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו**ן- "והודעת להם" זה בית חייהם אומנת להתפרנס. "את הדרך" זה גמילות חסדים. "ילכו" זה ביקור חולים, דאפי' בנן גילו שנוטל אחד משישים מחלוי צריך לבקרו. "בה" זה קבורה, דאפי' זקן ואינה לפי כבודו חייב בזה. "אשר יעשון" זה לפנים משורת הדין (ויירושלים חרבה מפני שלא עשו לפנים משורת הדין וגם שנאת חיים גרמה. תוד"ה לא).

## מתי הדבר נקרא אבוד

לעיל (כ"ה): נתבאר שהמוצא אבידה בצורה שיתכן שהבעלים הניחח שם והוא עתיד לשוב לקחתה, לא יחזיר אם יש בזה סימן, וביארו הראשונים שדווקא במקום המשתמר קצת יחזיר אם יש בזה סימן, אבל במקום המשתמר לגמרי לא יחזיר אף אם יש סימן. להלן יבוארו מקרים נוספים שהחפץ נמצא בצורה שנראה שהבעלים יודעים היכן הוא, ואין בזה חיוב השבת אבידה.



מצינו לעיל מקרים רבים דהוי אבידה, וכללם הוא שצריך שיהיה מוכח שהיא שם שלא מדעת בעלים, כגון חמור וכליו הפוכים, או פרה רצה בין הכרמים, ובוה מחויב בהשבתה. אבל ראה חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה אפילו אם ראה אותה יותר מג' ימים, ואינו מחויב בהשבתה שמדעת הניחה שם. ואם ראה אותה בקדמתא לפני עלות השחר ובחשכתא בערב יותר מג' ימים זה אחר זה, או שעה אחת בלילה, הוי אבידה.

**ל"א. דין פרה רועה בין הכרמים ורצה בדרך** - ורצה בין הכרמים איכא תרתי לגריעותא, א' שהיא מתקלקלת בריצתה וכן יש לחוש שתלך למרחקים. ב' שהיא נחבלת מהכרמים. וברועה בדרך איכא תרתי למעליותא. לאביי פרה הרועה בין הכרמים לא הוי אבידה אף שלפעמים היא נחבלת מהכרמים, ואם היא רצה בדרך הוי אבידה. ולרבא (ליתני קילתא וכ"ש חמירתא אלא) אם רצה ופניה כלפי העיר אינה אבידה, ואם פניה לשדה הוי אבידה, ואם היא רועה בין הכרמים אינה אבידה כיון דלא מסקבא, ואיירי בכרם של כותי שאין בזה משום אבידת הכרם, ובאתרא דמתרי והדר קטלי דאי לאו הכי חייב להחזירה שמא יהרגוה, ואם כבר התרו בו הוי אבידה מדעת. והא דקתני במתני' רועה בדרך אינה אבידה, דמשמע דבין הכרמים הוי אבידה, איירי בכרם של ישראל, ומשום הפסד הכרם.

מצא טלית וקרדום באסרטיא דרך הכבושה לרבים הוי אבידה, ואם מצאם בצד הגדר אינה אבידה.

### כמה דינים בהשבת אבידה

**אבידת קרקע** - אמר רבא "לכל אבידת אחיך" לרבות אבידת קרקע. ומהא דתניא ראה מים ששוטפין ובאים לשדה חבירו מחויב לגדור בפניהם, אין ראה לדברי רבא, ד"ל דאיירי שיש בה עומרים הצריכים לקרקע, וקמ"ל שאין דינם כקרקע.

**כמה פעמים מחויב המוצא להשיבה** - החזירה וברחה אפי' מאה פעמים חייב להחזירה, ד"השב" אפי' מאה פעמים משמע.

**לאיזה מקום חייב להשיבה** - המוצא אבידה יכול להשיבה אפי' לגינתו ולחורבתו של המאבד, ובלבד שתהא משתמרת, וקמ"ל דא"צ דעת בעלים, דהתורה ריבתה השבות הרבה. אבל בשאר דברים גנב וגזלן וד' שומרים צריכים להודיע לבעלים שהחזירו, ואם לא הודיע ומתה או נגנבה חייב באחריותה כיון שהבעלים לא נזהר בה ולא האכילה.

### מה לומדים ממקומות שהתורה כפלה לשונה

יש מצוות שהתורה כפלה לשונה בחיוב, וכפי שנתבאר לעיל לגבי השבת אבידה דכתיב "השב תשיבם". הגמרא מבארת שא"צ יתור לדודש שהחויב הוא אפילו מאה פעמים, אלא לומדים מהכפילות משהו אחר, ובמקום שאין מה לדודש מהכפילות אומרים שהתורה דיברה בלשון בני אדם, וכדלהלן.

**שלח תשלח** - "שלח" משמע אפי' מאה פעמים, ומ"תשלח" לומדים שאפ"י במקום מצוה כגון שהוא צריך לה לטהרת מצורע חייבים לשלח ואסור ליקח האם על הבנים.

**הוכח תוכיח** - "הוכח" משמע אפילו מאה פעמים, ומ"תוכיח" לומדים שיש מצות תוכחה אפי' בתלמיד לרב.

**עזוב תעזוב עמו, והקם תקים עמו** - מכפילות הלשונות לומדים שיש חיוב פריקה וטעינה אפילו אם אין בעליו עמו. ואיצטריך קרא בטעינה לומר שחייב לטעון אף שאין בזה צער בעלי חיים ואין בזה חסרון כיס. ואיצטריך קרא בפריקה לומר שיש חיוב פריקה אע"פ שאין נותנים לו שכר, אבל חיוב טעינה אינו אלא בשכר. ולר"ש דס"ל שאף טעינה בחינם צריכא משום דלא מסיימי קראי ואי כתיב חד הו"א שכוננת הפסוק לפריקה ואיו חיוב לטעון. ואבידה צריכא לומר שאף שאין צער אלא לבעל האבידה ולא לאבידה חייב בהשבתה, ואי אשמועינן אבידה הו"א שמחויב בהשבתה משום שהבעלים אינו יכול לעשות זאת, משא"כ פריקה וטעינה אימא שישכור הבעלים אדם אחר.

**ל"א: מות יומת המכה, הכה תכה** - שאם אי אתה יכול להמית את הרוצח או את עיר הנידחת במיתה הכתובה בהם אתה רשאי להמיתם בכל מיתה שאתה יכול להמיתם, כגון שהחייב מיתה בורח בספינה, מותר לזרוק בו חץ ולהמיתו.

**השב תשיב, חבול תחבול** - אף אם משכנו שלא ברשות בי"ד חייב להשיב את המשכון, דסתמא דקרא דהשב תשיב איירי בצעק עליו בדין ושלוהו בי"ד לתפוס מטלטליו, וסתם חבול תחבול הוא ע"פ בי"ד, דלא שכיה דחציף איניש להכנס לבית חבירו שלא ברשות. וקמ"ל תרוויהו ללמד חיוב זה בין בכסות יום בין בכסות לילה.

**פתוח תפתח** - אף לעניי עיר אחרת.

**נתון תתן** - אפי' מתנה מועטת אם אין לו לתת מרובה.

**הענק תעניק** - אפי' לא נתברך הבית בגללו, ולראב"ע הפוטר מהענקה אם לא נתברך הבית בגללו, צ"ל שדיברה תורה בלשון בני אדם.

**העבט תעביטנו** - בין אם אין לו ואינו רוצה מתנה צריך לתת לו הלוואה. ובין אם יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אלא משלך תן לו ויפרע לאחר מיתה. ולר"ש הפוטר ביש לו צ"ל דדיברה תורה בלשון בני אדם.

## תשלום עבור ביטול מלאכה למי שהצילו מהפסד

**תשלום שכר בטלה בהשבת אבידה** - אם משיב האבידה היה בטל ממלאכה ששכרה מרובה א"צ לשלם כל שכרו, אלא ישלם לו כפועל בטל של אותה מלאכה שמתבטל ממנה כמה שהיה רוצה כדי ליבטל ממלאכה שהוא עוסק בה, כדי לעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה. ואם נח לו לטרוח יותר ולקבל שכר רב יותר אם יש שם ג' בני אדם שהם בי"ד יתנה בפניהם שישיב את האבידה ויטול שכר כמו שרגיל להשתכר, ואם אין שם בי"ד שלו קודם.

**האם צריך שומת בי"ד בחלוקת שותפות ובאלמנה המוכרת מנכסי יתומים** - רב ספרא לקח את חלקו מתוך השותפות עם אדם ששמו איסור בפני עדים בלי ידיעת השותף. ואמר לו רבה בר רב הונא שכמו שמצינו גבי אבידה שצריך להתנות בפני בי"ד, כך שותף אינו יכול לחלוק בדבר הצריך שומא שלא מדעת שותפו בלא שומת בי"ד, דאין כח להפקיר ממון זה אצל זה בפתוח משלשה, וצריך להביא עדים על כך, ושניים מתוך הבי"ד יכולים להיות העדים.

**ל"ב.** וטען רב ספרא דלא דמי לאבידה שמוציאים ממון מאחד ונותנים לשני, אבל בחלוקת שותפות אינו אלא גלוי מילתא שידעו שהחלוקה היא שוה, וכדמצינו שאלמנה המוכרת מנכסי יתומים בשביל מזונותיה א"צ בי"ד כלל ובלבד שיראו שניים שלא תמכו בזול. וענה לו אביי שגם אלמנה אינה מוכרת אלא בפני בי"ד, אמנם א"צ מומחין אלא די בבי"ד של הדיוטות.

### מצא פרה ברפת או ברה"ר

המוצא פרה ברפת, אם הרפת אינה מתעה את הבהמה לברוח אינו חייב להשיבה, אע"פ שהרפת אינה משתמרת והפרה יכולה לצאת.

ואמנם המוצא פרת חבירו אין יכול להשיבה לרפת זו אלא לרפת המשתמרת נעולה שאין הבהמה יכולה לצאת. לל"ק אם הרפת מחוץ לתחום חייב בהשבה, ולל"ב אינו חייב.

המוצא פרה ברה"ר חייב בהשבתה, לל"ק אפי' אם היא בתוך התחום חייב, רק אם היא מחוץ לתחום חייב.

**דחית איסור מפני השבת אבידה או כבוד אב** - כהן המוצא אבידה בבית הקברות, לא יטמא לה, ואפי' אמר לו אביו שיטמא. וכן אם אין האבידה בבית הקברות ואמר לו אביו אל תחזיר לא ישמעו לו. והמקור הוא מדכתיב "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ד' " כולכם חייבים בכבודי, אבל בלא פסוק זה הו"א שישמעו לו אע"פ שבעלמא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ואבידה יש בה עשה ד"השב תשיבם" ולא תעשה ד"לא תוכל להתעלם", כיון דהוקש כבודם לכבוד המקום דכתיב "כבד את אביך ואת אמך" וכתיב "כבד את ד' מהוהך".

### מצות פריקה וטעינה ואיסור צער בעלי חיים

כיון שהזכירה המשנה שחיוב השבת אבידה הוא אפילו כמה פעמים, מזכירה המשנה שגם חיוב פריקה וטעינה הוא אפילו כמה פעמים, ואגב זה ביארה הגמרא שאר דיני פריקה וטעינה. (מאירי). וכיון שפריקה יש בוה מניעת צער בעלי חיים, הגמ' זנה האם איסור צער בעלי חיים הוא דאורייתא או דרבנן.

### דיני פריקה וטעינה

פרק וטען פרק וטען אפי' כמה פעמים, חייב, דכתיב "עזוב תעזוב".

אם הבעלים יושב ואינו מסייע אין מצות פריקה, דכתיב "עזוב תעזוב עמו", אמנם אם הבעלים זקן או חולה חייב.

**בחינם או בשכר** - לרבנן מצוה מן התורה לפרוק בחינם, אבל טעינה אינו מחויב אלא בשכר. שאם נאמר שאף טעינה בחינם, לכתוב רחמנא טעינה ונלמד בק"ו שיש חיוב פריקה, שהרי

בפריקה יש בה צער בעלי חיים וחסרון כיס שהבהמה נשברת תחת משאה, וא"א ללמוד פריקה בחינם מטעינה שהיא בשכר, דנימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון. ולר"ש אף טעינה בחינם, וא"א לכתוב רק טעינה וללמוד מזה פריקה, כיון דלא מסיימי קראי ואי כתיב חד הו"א לפריקה אתא, ד"נופלים בדרך" י"ל דאיירי שנפלו עם משאם. ורבנן ס"ל ש"נופלים בדרך" משמע שגם המשא נפל ומוטל בדרך, ואילו בפריקה כתיב "רובץ תחת משאו".

### ל"ב: ראיות שצער בעלי חיים דאורייתא

**במה פריקה חמורה מטעינה** - במתני' רוצים ללמוד פריקה מטעינה, וגם ר"ש היה לומד אי מסיימי קראי. רבא לומד מזה שצער בעלי חיים דאורייתא, דלכן פריקה שיש בה צער בעלי חיים חמורה מטעינה שאין בה צער בעלי חיים. הגמ' רוצה לדחות שהחומרא בפריקה היא מה שיש בה חסרון כיס. והגמ' אומרת שגם בטעינה יש חסרון כיס, שהרי חיוב טעינה נאמר גם היכא שהוא בדרך לסחורה וע"י הטעינה הוא מתבטל ממסחרו, או היכא שיש חשש שיבואו גנבים ויגנבו מה שיש לו.

**היה החמור טעון יתר על משאו** לריה"ג אינו חייב לפרוק, ולת"ק מחויב לפרוק. ואין ראה שנחלקו אם צער בעלי חיים דאורייתא, ד"ל שנחלקו אם דורשים "תחת משאו" משאוי שיכול לעמוד בו.

**פריקה וטעינה בשל עכו"ם** - ממה שצריך לפרוק בהמת עכו"ם ליכא ראיא, דהתם הטעם משום איבה. אמנם אין ראייה שצער בעלי חיים לאו דאורייתא ממה שאם היתה בהמת עכו"ם טעונה יין אינו זקוק לה ובין ליכא איבה מפני שהוא יכול לומר דבר איסור הוא לנו, ד"ל שכוננת הברייתא שאין חיוב להטעין יין אסור שבזה אין לא צעב"ח ולא איבה, אבל לפרוק יין יש חיוב.

### ראיות שצער בעלי חיים לאו דאורייתא

**הלך וישב לו** - הגמ' רוצה להוכיח שצעב"ח לאו דאורייתא, ממה שפטור מפריקה היכא שהבעלים אינו מצטרף לפריקה, דכתיב "עמו". והגמ' דוחה ד"ל שגם בלי הבעלים מחויב לפרוק אלא שנוטל שכר על כרחו של הבעלים.

איתא בברייתא **שבהמת עכו"ם ומשאוי של ישראל** פטור דכתיב "וחדלת", ואם הבהמה של ישראל והמשאוי של עכו"ם חייב דכתיב "עזוב תעזוב". ומבואר מהרישא שפטור מלפרוק אע"פ שיש צעב"ח. ואין לומר דאיירי בטעינה, (ומ"מ בבהמת ישראל ומשאוי של עכו"ם חייב משום צערו של הישראל הבעלים שהוא הולך אחריה, דבסתמא דרך שהבעלים של הבהמה הולך אחריה), דקרא איירי בפריקה. והגמ' אומרת שבאמת מוכח מכאן שצער בעלי חיים לאו דאורייתא, אבל ברייתא זו היא לשיטת ריה"ג דס"ל צעב"ח לאו דאורייתא.

מהא **דעדיף טעינה בשונא מפריקה באוהב** ליכא ראייה דצעב"ח לאו דאורייתא, ד"ל שאף אם צעב"ח דאורייתא עדיף טעינה כדי לכוף את יצרו. ומה ששינינו ששונא שאמרו היינו שונא ישראל, אבל שונא עכו"ם פטור, אין הכונה שהפסוק "כי תראה חמור שונאך וכו' " איירי דווקא בשונא ישראל, דאף בעכו"ם מצוה לפרוק משום צער בעלי חיים, אלא הכונה שהדין שאם יש טעינה לשונא ופריקה לאוהב מצוה לטעון לשונא כדי לכוף את יצרו זה דווקא בשונא ישראל, אבל בשונא עכו"ם עדיף לפרוק לאוהב שהוא ישראל.

**ל"ג.** מהא דשינינו **שברבצן** הרגיל לרבוץ, או **בעומד**, אין חיוב פריקה, ליכא ראייה דצעב"ח לאו דאורייתא, דאפשר להעמיד כריה"ג הסובר שצעב"ח לאו דאורייתא. והא דתני התם שאם המשא מפורק פטור, צ"ל שהכונה שא"צ לטעון בחינם אלא רק בשכר, וריה"ג ס"ל בדין זה כרבנן שטעינה בשכר.

### עוד מדיני פריקה וטעינה

אין מחויב בפריקה וטעינה אם רואה מרוחק, אלא בראיה שיש בה פגיעה, והיינו שיעור ריס שזה אחד משבע ומחצה במיל.

אחר הטעינה צריך לצעוד עם בעל החמור עד פרסה שמא יחזור ויפול, ונוטל על כך שכר.

**סיכום הסוגיה** - יש חיוב פריקה וטעינה אף שהבעלים לא נמצא, אבל אם הוא נמצא ואינו משתתף בפריקה ובטעינה אין חיוב אא"כ הוא זקן או חולה ואינו יכול, ואם צער בעלי חיים דאורייתא חייב לפרוק בשכר. חיוב פריקה וטעינה הוא גם ארבעה וחמשה פעמים. לרבנן מצוה לפרוק בחינם ולטעון בשכר, ולר"ש אף טעינה בחינם. אם היה על החמור יותר ממשאוי הראוי לו, לרבנן חייב לפרוק ולריה"ג פטור. חיוב פריקה נאמר גם בבהמת עכו"ם, או משום שצער בעלי חיים

דאורייתא או משום איבה, ונ"מ היכא שהבהמה טעונה יין נסך אם חייב לפרוק, ולטוען ודאי שאינו חייב. טעינה בשונא עדיפה מפריקה באוהב אם אף צעב"ח דאורייתא, כדי לכוף את יצרו, ואם השונא הוא עכו"ם עדיף לפרוק לאוהב שהוא ישראל. אם הבהמה עומדת ולא רובצת אין חייב פריקה. וכן אם הבהמה רגילה לרבוץ אין חייב אא"כ צער בעלי חיים דאורייתא, או שיפרוק בשכר. אם הוא נמצא במרחק ריס אין חייב פריקה וטעינה. אחרי הטעינה צריך ללכת עמו עד פרסה.

### דיני קדימה בהשבת אבידה בפריקה ובפדיה

לאחר שנתבארו דיני השבת אבידה ופריקה וטעינה, מנבאת הגמ' מה יעשה כשיש לו אבידה שלו וגם של אביו ושל רבו, וכן מה הדין בהשבת אבידה או פדיה או פריקה כשיש לו גם של אביו וגם של רבו, מי קודם.

**שלו קודם לשל אביו או רבו**- אבידתו קודמת לאבידת אביו או רבו, דכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביון" הזהר מן העניות, שלך קודם לשל כל אדם. ומ"מ המקיים בעצמו כך לדקדק תמיד להקדים שלו אע"פ שאין ההפסד מוכיח סופו שיבוא לידי עניות מפני שפרק מעליו עול גמ"ח.

**של רבו קודם לשל אביו**- רבו קודם לאביו בהשבת אבידה ובפריקה ובפדיה מהשבי, מפני שאביו הביאו לחיי עוה"ז, ורבו שלימדו תורה הביאו לחיי עוה"ב. ואם אביו של המאבד חכם של אביו קודם.

**מי נחשב רבו לדיני קדימה**- לר"מ דווקא מי שלימדו חכמה סבירות וטעמים נחשב רבו לענין קדימה, אבל אם לימדו מקרא - תנ"ך ומשנה ללא הטעמים לא. ולרבי יהודה צריך שיהיה רוב חכמתו הימנו. ופסק ריו"ח כוותיה. ולרבי יוסי אפי' האיר עיניו רק במשנה אחת שלא היה יכול להבין (כגון הסבר מהו "זוהמא ליסטרון" כף גדולה שמטלקים בה זוהמת הקדירה) חשיב רבו לענין זה. ופסק רב ששת כוותיה. רב חסדא שאל את רבו רב הונא מה הדין אם רבו צריך לו שיש ביזו שמועות מפי אחרים, (ואמר לו שהוא א"צ לו ורב חסדא צריך לו עד מ' שנה, והקפיזו זה על זה ולא נכנסו זה אצל זה, והתענה רב חסדא מ' תעניות מפני שגרם לרב הונא חלישות הדעת, ורב הונא התענה מ' תעניות מפני שחשד ברב חסדא). ות"ח שבבל אביהם קודם אא"כ הוא רבו מובהק, ועומדים זה בפני זה, וקורעין זה על זה אע"פ שאינו יודע יותר, כיון שלומדים תמיד זה מזה. וקורעים קרע שאינו מתאחה.

שמואל קרע בגדיו על ת"ח שהסבירו לו מה הכונה "אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון" בפתיחת דלתות הייכל. שמי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה הם פותחים דלתות הייכל, והיו נכנסים דרך פשפש, ומפתח אחד היה פותח ע"י שמכניס ידו עד בית השחי, והמפתח השני היה פותח מהר בלא טורח דלת נוספת, ונכנס להיכל לפתוח דלתותיו.

**ל"ג:** **מקרא משנה וגמרא**- בימי רבי שנו "לימוד מקרא מידה קצת ואינה מידה, ובמשנה מידה ונוטלים עליה שכר, כדי שלא ישתכחו המשנה והגמרא, שבימיהם לא היתה הגמרא בכתב והיה אסור לכתבו, ובגמ' אין לך מידה גדולה מזו" מפני שרבו אז המחלוקות ומתוך שעבדו מלכויות לא נתנו לב לברר דברי החולקים, ומפני שנתמעטו הלבבות התחילו דורות אחרונים לכתוב, וכל תלמיד ששמע דבר ממי שגדול ממנו גרסה ונתן סימנים ממי שמעה, ורבי שנתן הקב"ה חינו בעיני אנטוניוס מלך רומי קיבץ כל השמועות וביירו מה ראוי לקיים להלכה, ויסידו הדברים לפי הסדר של הש"ס, ודברים שהיו נראים לרבי להלכה כתבם במשנה בסתמא כדי לקבוע כך להלכה. והטעם שגמרא עדיף משום שבלא זה נכשל בהוראה ושגגת תלמוד עולה דודן שאם היה נוהן ליבי לטעם המשנה לא היה טועה לדמות דבר שאינו דומה, דכתיב "והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם", שת"ח שהיה עליהם לתת לב בטעמי משנתם ולא להורות הלכה מתוך משנה שאינה עיקר, שגגות נעשות להם כזדונות, ועמי הארץ זדונות נעשות להם כשגגות. ועזבו הלומדים לימוד המשנה כדי ללמוד גמרא. ועל כן חזר רבי ודרש לעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא כדי שלא ישתכחו המשניות ויחליפו שמות החכמים, ובמקום אסור יאמרו מותר.

**שמעו דבר ד' החרדים אל דברו** -(תלמידי חכמים ששימשו חכמים הרבה ללמוד טעמי המשנה) אמרו אחיכם (-בעלי מקרא) שונאיםכם (בעלי משנה שהם שונאים בעלי גמרא מפני שהם אומרים עליהם שהם מבלי עולם) מנדיכם (-עמי הארץ ששונאים ומתעבים ת"ח. שמא תאמר פסק שברם ובטל סיכויים, תלמוד לומר) ונראה בשמחתכם (מדלא כתיב ואראה), והם (העכו"ם) יבושו.

## המפקיד

### מתי שומר מקבל את תשלומי הגניבה

שומר חנים חייב רק בפשיעה, ושומר שכר חייב אף בגניבה ואבידה ופטור באונסים. גנב שנמצאה ביזו הגניבה חייב לשלם כפל לבעלים, ואם טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה (בשה) וחמשה (בשור).

ולהלן יבואר ששומר ששילם במקום שהיה יכול לפטור קנה את תשלומי הגניבה, והגמ' תבאר איך חל הקנין, ותדון באיזה אופנים קנה, והאם שומר שמשלם חייב להשבע שאין החפץ ברשותו.

**שילם ולא רצה לישבע**- שומר חנים של בהמה וכלים שנגנבו או אבדו, שדינו שנשבע שבעות השומרים, שלא פשע ולא שלח בה יד ופטור מלשלם, ולא רצה להשבע אלא שילם, אם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל וד' וה' לשומר, דכיון ששילם קנה כל תשלומיה, ודין זה הוא אפילו בכלים שאין טירחה בשמירתם, ואפילו בבהמה שיש בה תשלומי ד' וה'. אבל אם השומר נשבע, משלם הגנב לבעל הפקדון.

ועיין לקמן ל"ז. מחלוקת אם רבי יוסי חולק על דין זה.

### איך קונה השומר את התשלומין-

אין לומר שקנה השומר את התשלומין עצמם, שע"מ כן מסרה לו שאם תיגנב וישלם יקנה כל תשלומיה, דע"כ צריך להקנות בשעת מסירה ע"י המשיכה. שהרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואף לר"מ דס"ל שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו דווקא בדבר שעשוי לבוא (כגון פירות דקל) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אבל כאן אין תשלומין אלו עשויים לבוא, שהרי אולי לא תהיה גניבה וממילא אין הבעלים מקנה לו את הכפל בשעת המסירה ע"י המשיכה, ואולי לא ימצא הגנב, ואולי יודה ויפטר. והיינו שיוזה לפני שיבואו העדים ולכן אע"פ שגם רבנן מודים שיכול להקנות דקל לפירותיו, כיון דלא עבידי דאתו לא קנה אפי' לר"מ.

**ל"ד:** אלא קניינו הוא משעת מסירה, לל"ק לפי רבא **נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו**. דקים להו לרבנן דניחא לבעלים להקנות ספק כפל כדי להיות בטוח בקוין. וכיון שקנאה למפרע קנה אף אם סמוך לגניבתה היתה באגם. ומ"מ אף שאם נגנבה התברר למפרע שהיא היתה של השומר, אין הגזיות והולדות שלו, דנעשה כאומר לו חוץ מגזיותיה וולדותיה (דהסתמא היא שלא מקנה לו שבחא דמגופה אלא שבחא דמעלמא).

וללישנא בתרא לפי רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלם הרי פרתי קנויה לך שעה אחת סמוך לגניבתה, ולפ"ז פשיטא שהגזיות והולדות הם של הבעלים, ואם סמוך לגניבתה היתה באגם אינו קונה כפל וד' וה' כיון שהיא לא בחצירו.

**אמר הריני משלם ועדיין לא שילם**, לרבי יוחנן קנה את הכפל והד' וה'. (אמנם שואל לא קנה עד שישלם, וכדלהלן). וכן מפורש בברייתא. אבל ממתני' ליכא לדיוקא דא"כ קשיא רישא לסיפא.

**האם שואל קונה את הכפל ע"י התשלומין**- שומר חנים שאמר פשעתי קנה את הכפל, וכן שומר שכר שאמר נגנבה קנה הכפל, כיון שהיה יכול לפטור עצמו ולשקר ולהשבע שנאנסה. שואל שאמר הריני משלם, לרב פפא לל"ק לא קנה את הכפל, דמתה מחמת מלאכה לא שכית. ולל"ב אף שואל קנה, כיון שיכל לפטור עצמו במתה מחמת מלאכה, ולרב זביד כיון שכל ההנאה שלו לא קנה את הכפל עד שישלם בפועל, ובברייתא תניא כרב זביד, והגמ' אומרת שיש מכאן תיובתא לרב פפא ללישנא בתרא ממה שכתוב "קידם השואל ושילם" ואילו גבי שוכר לא תני קידם, וגבי הדדי תניא.

אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם קנה את הכפל.

### י"א ספיקות בשומר ששילם ולא רצה לישבע-

**ל"ד:** **אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם** האם תולים שחזר בו, או שכוונתו לדחותו.

**אמר הריני משלם** ולא הספיק לשלם עד **שמת ואמרו בניו אין אנו משלמים**. האם תולים שכוונתם לחזור בהם, או שכוונתם לדחותו.

**שילמו הבנים** והאב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת, האם הבעלים אינו מקנה כפל וד' וה' אלא לאב שעשה לו נחת רוח פעמים רבות, או גם לבנים.

**שילם לבנים** היכא שמתו הבעלים והבהמה נגנבה, ואמר השומר לבנים הריני משלם או ששילם, האם רק האב הקנה את הכפל כיון שעשה לו נחת רוח, או שגם הבנים מקנים.

**שילמו בנים לבנים** אם לא מקנה כיון שאין כאן שום צד שעשה נחת רוח, או שכיון שבאבותיהם היה נחת רוח, קנו כפילא אף בבנים.

**שילם מחצה** ומתחילה אמר הריני משלם מחצה, אם קנה מחצה או לא.

**שאל ב' פרות ושילם אחת מהם**. דאף את"ל שבספק הקודם לא קנה, הכא י"ל שקנה כיון ששילם פרה שלימה, או דלא קנה כיון ששניהם

פקדון אחד.

**שאל משותפים ושילם לאחד מהם** את חלקו, אם קנה את חלקו בכפל, או שלא קנה אא"כ שילם כל הפרה.

**שותפים ששאלו ואחד מהם שילם** חצי הדמים, האם אותו שותף קנה חצי הכפל כיון שהוא שילם כל חובו, או לא.

**שאל מהאשה** נכסי מילוג שהקין שלה והפירות שלו **ושילם לבעלה**. האם נחשב תשלומין כששילם לבעל אע"פ שאין הקרן שלו, או דלא חשיב תשלומין.

**אשה ששאלה** לצורך נכסי מילוג שלה **ושילם בעלה**.

### תיקו.

לרב הונא **שומר שבא לשלם ואינו רוצה לישבע, צריך להשבע שאין הפקדון ברשותו** שמא עיניו נתן בו.

## דין משכון שאבד

מלוה שקיבל משכון הרי הוא חייב בשמירתו, ולהלן פ"ב יש מחלוקת מהי רמת האחריות שלו, ואם החפץ נגנב וכדומה באופן שהאחריות מוטלת על המלוה פטור הלוה מתשלומין כנגד שווי המשכון, ואם המשכון שוה יותר מהחוב חייב להמלוה לשלם. הגמ' מנבארת מה הדין כשיש ויכוח בין הלוה למלוה כמה היה שוה המשכון, מתי הוא חייב שבועה ומתי פטור. והגמ' דנה האם דברי רב הונא שמחייב שבועה בשומר שמשלם נכונים לפי הדינים הללו.

אם המלוה טוען שהמשכון היה שוה פחות מהחוב, והלוה טוען שהיה שוה כמו החוב, פטור כיון שלא הודה במקצת. וקסבר האי תנא שהמלוה על המשכון דינו כשומר שכר. ואם הלוה מודה שהיה שוה פחות מהחוב, אבל טוען שהיה שוה יותר ממה שטוען המלוה, ישבע. (ולהלן ל"ה. יבואר מי נשבע, ומתי חוששים שיוציא את הפקדון). אם הלוה טוען שהיה שוה יותר מהחוב והמלוה טוען שהיה שוה כמו החוב פטור. לרב הונא איירי שהלוה מאמין למלוה שאינו ברשותו, דמקיים בו "תומת ישרים נתנחם", ומ"מ אינו מאמין לו כמה היה שוה, כיון שסובר שאין המלוה יודע כמה היה שוה. והלוה לא נאמן על המלוה דמקיים ביה "וסלף בוגדים ידשם". אבל אם אינו מאמין למלוה נשבע המלוה שאינו ברשותו, ומגלגלים עליו שבועה כמה היה שוה.

ואם המלוה מודה שהיה שוה יותר מהחוב, אבל טוען שהיה שוה פחות ממה שטוען הלוה, חייב המלוה שבועה כיון שהודה במקצת.

**ל"ה**. במקרה השני הנ"ל שהלוה מודה במקצת, אף שמעיקר הדין הלוה חייב שבועה, מ"מ המלוה נשבע, דמן התורה הלוה נשבע וא"א לפוטרו בלא כלום. **ואין נשבע הלוה שמא ישבע ויוציא המלוה את הפקדון** ויפסלנו.

### הגמ' שואלת לרב הונא שנשבע שאינה ברשותו, היכי מצי מפיך ליה. והגמ' מותרצת-

**א' איירי שיש עדים שנגנבה**, ולכן המלוה לא נשבע שאינה ברשותו, ומ"מ אין משיביעין את הלוה שמא יטרח המלוה וימצא את הגנב ויוציא את הפקדון. שכיון שהוא יודע מי נכנס לביתו חוששים שימצא את הגנב, (משא"כ אם ישבע המלוה אין חוששים שהלוה ימצא את הגנב, שהרי אינו יודע מי נכנס לבית המלוה).

**ב' אע"פ שנשבע שאינה ברשותו, חוששים שיטען שמצאה אחרי השבועה**.

**ג'** באמת המלוה נשבע שאינה ברשותו, וכונת המשנה לומר שהמלוה **נשבע לפני הלוה**, שאם ישבע הלוה לפני המלוה, חוששים שיוציא המלוה את הפקדון.

**מתי שומר ששילם לא קונה השומר את השבח**- שומר שאמר שאינו יודע היכן הניח את מה שנתנו לו לשמור, חייב לשלם, דכל לא ידענא פשיעותא הוא. והגמ' מביאה מעשה שלא רצה לשלם וגבו ב"ד מן השומר, והגמ' אומרת שבאופן זה אם נמצא החפץ צריך להחזירו לבעלים ולהחזיר לשומר את החפץ שגבו ממנו, ואף אם התייקר החפץ לא קנאו השומר, ולא דמי למתני' ששם אם שילם קנה השומר את החפץ, דשאני הכא שהטריחו לבי"ד.

### מתי שומא הדר

(שומא הדר- אם שמו ב"ד נכסי לוח למלוה ובא הלוה לשלם מעות מחזירים את הקרע ללוח). הגמ' מנבארת שהדין הנ"ל נכון גם אם שומא

לא הדר, דשומא בטעות הוי, כיון שבשעת השומא היה החפץ בביתו. ולענין דינא י"א שחוזר עד י"ב חודש, וי"א שחוזר לעולם, וכן הלכה משום "ועשית הישר והטוב".

**מלוה שגבה שדה בחובו** וגבו ממנו שדה זה עבור חוב לאחר, יכול הבעל חוב הראשון לשלם חובו ולקחת את השדה, שאין השני עדיף מן הראשון דעל שניהם נאמר "ועשית הישר והטוב".

אולם אם מכרה המלוה או שהורישה או שנתנה במתנה, אין הלוה יכול לשלם חובו ולקבל את השדה, דאדעתא דארעא נחות, ואין עליהם ועשית הישר והטוב, אבל המלוה לא היו חייבים לו אלא מעות. ואם אשה גבתה אשה בחובה ונישאת אפי' לא שמאתן לבעלה נככסי צאן ברזל, אלא הוו נכסי מילוג, או שגבו שדה מאשה ונישאת, אין מוציאין, דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי, כמו שתיקנו באושא שאם מכרה האשה נכסי מילוג הבעל מוציא מיד הלקוחות.

**ל"ה:** ואם הלוה נתן את הקרקע מדעתו, י"א שבזה אין הלוה חוזר וגובה, דהוי כמו מכר כיון שנתנה מדעתו, וי"א שגם בזה גובה אותה הלוה, שלא נתנה מדעתו אלא משום כיסופא.

**אכילת פירות קרקע שגבה בחובו**- לרבה אוכל מזמין שהגיע שטר אדרכתא לידו צ' יום לאחר הפסק דין. לאביי אוכל מיום חתימת השטר, דעדיו בחתמויו זכין לו. ולרבא אוכל מסיום ימי האכרזתא שאחרי שמצא קרקע ללוה מכרזיים הבי"ד שהיא נמכר למי שירבה במחירה, ואם המלוה מקבלה ביותר ממה שאחריים מוכנים לשלם, מאותו הזמן הוא אוכל פירות.

## שוכר שהשאיל לאחר, מי מקבל את התשלומין

לאחר שנתבאר באיזה אופן זוכה השומר בתשלומי הגניבה, מבארת הגמ' האם השוכר זוכה בתשלומי החפץ היכא שהשאיל את החפץ לאחר והשואל חייב לשלם והוא פטור, או שהשואל משלם לבעלים. וכן מה הדין היכא שהשוכר השאיל את החפץ לבעלים עצמו. וכיון שהנשבע לשקר להפטר ממון שלא כדין חייב אשם, ואם אינו פוטר עצמו בטענה זו חייב חטאת, מבארת הגמ' מה הדין בזה באופן שהשוכר השאיל את הפרה לאחר.

השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה, לחכמים ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל ישלם לשוכר. ואין הבעלים יכול לטעון דל אנת ודל שבועתך, מפני שכבר משעת מיתה קנה השוכר את הפרה, ואין השבועה אלא כדי להפיס דעתו של בעל הפרה. ולשיטת רבי יוסי השואל משלם לבעלים, דאין השוכר יכול לעשות סחורה בפרתו של חבירו.

**שוכר שהשאיל וחזר ושכר וחזר והשאיל**- השוכר פרה למאה יום, והשאילה לבעלים לצ' יום, וחר השוכר ושכרה ממנו לפ' יום, וחזר והשאילה לע' יום, ומתה בתוך הע' יום- לרבי זירא חייב לשלם לשוכר פרה על כל שאלה, דאין הבדל בין השאילה לאחר להשאילה לבעלים, וכן נותן לו ב' פרות להשלים ימי שכירותו, שהרי אין כאן את הפרה עצמה דנימא ההחזיר לו פרתו, וצריך להשבע שמתה כדרכה. ולרב אחא מדיפתי ולומר בר רב אשי אינו משלם אלא פעם אחת, שהרי אין כאן אלא פרה אחת שעוברת משאלה לשכירות וכן יתן לו פרה נוספת להשתמש בה כ' יום.

**ל"ן. כמה אופנים של חיובי קרבן בשוכר פרה והשאילה לאחר.** שהרי הנשבע ובא להפטר ממון חייב אשם גזילות, איל בן ב' שנים, והנשבע בלי להפטר מממון חייב חטאת.

**שניהם בחטאת**- אם מתה כדרכה ונשבעו שנאנסה ע"י ליסטים, והשואל צריך לישבע שנאנסה ואינה ברשותו, כדרב הונא, דחיישינן שמא עיניו נתן בה. שהרי השואל בלאו הכי חייב, והשוכר בלאו הכי פטור.

**שניהם באשם**- אם נגנבה ונשבעו שמתה מחמת מלאכה חייבים אשם, כיון שהיו נפטרים בטענה זו. ומוכח מכאן שלהלכה שוכר דינו כשומר שכר.

**שוכר בחטאת ושואל באשם**- אם מתה כדרכה ואמרו שמתה מחמת מלאכה, כיון שהשואל היה נפטר בטענה זו, והשוכר בלאו הכי פטור. ולולא השבועה היה השואל משלם לשוכר והשוכר לבעלים.

**שוכר באשם ושואל בחטאת**- נגנבה, ונשבעו שמתה כדרכה, שהשוכר בא לפטור עצמו, והשואל בלאו הכי חייב.

**וקמ"ל** שחייבים חטאת על שבועת ביטוי, אף בשבועה שהשביעוהו הדיינים, ודלא כרב אמי שדורש מ"כי תשבע" דהיינו מעצמה.

## שומר שמסר לשומר

יש חילוקי דינים בחיובי השמירה בין שומר חינם לשומר שכר, שומר חינם חייב בפשיעה, שומר שכר חייב גם בגניבה ואבידה. הגמרא מבארת מה הדין בשומר שנתן את החפץ לאדם אחר לשמור, האם זה נחשב שהחפץ שמור או לא, והאם יש חילוק אם מסר למי שחייב בשמירה פחות או יותר ממנו או לא.

**שיטת רב** ששומר שמסר לשומר פטור מכל מה שהיה נפטר אם הוא עצמו היה שומר, ואף אם שומר שכר מסר לשומר חינם וגרע מהשמירה פטור, כיון שמסרה לבן דעת. דעת רב חסדא שדברי רב נאמרו דווקא במעשה מסוים שהיה הבעלים רגיל להניח את חפציו אצל מי שהשומר מסרה לו, ולכן פטרם רב.

**שיטת רבי יוחנן** ששומר שמסר לשומר חייב אפי' באונסים, ואף אם שומר חינם מסר לשומר שכר חייב, דהבעלים טוען אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר.

במתני' דתני השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה, ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל ישלם לשוכר, מבואר שהשוכר יכול להשאיל, ולרבי יוחנן צ"ל דאיירי כשנתנו לו רשות להשאיל, ואמרו ליה לדעתך, אבל בלי לדעתך צריך השואל לשלם לבעלים.

ומי"מ יכול השומר למוסרם לאשתו או בנו ובתו הגדולים, דכל המפקיד על דעת שהשומר ימסרם לאשתו ובניו הוא מפקיד. ואם מסרם לבניו הקטנים, ונעל בפניהם שלא כראוי (או שצררן והפשילם לאחוריו) חייב, מפני שלא שמר כדרך השומרים. ולכן דיברה המשנה דווקא בבניו הקטנים, לומר שבבניו הגדולים פטור.

**ל"ן: לרבא ההלכה** ששומר שמסר לשומר חייב, ואפי' שומר חינם שמסר לשומר שכר, משום שטוען הבעלים שאינו מאמין בשבועה אלא לשומר הראשון.

## שומר שפשע בשמירה ויצאה ומתה

להלן מ"ב יש מחלוקת בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס, המוסר מעות לשמור והניחם השומר בצריפא דאורבני, שזה פשיעה לגבי שריפה, אבל לגבי גנבים הוי שמירה, והמעות נגנבו משם, ונחלקו אם חייב א פטור.

הנותן לחבירו בהמה לשמור, ופשע בה ויצאה לאגם שזה פשיעה כיון שאין הבהמה משתמרת שם לא מזאבים ולא מגנבים, והבהמה מתה שם כדרכה שזה אונס-

**לאביי** חייב אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור (וכל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא), דהכא לא חשיב תחילתו בפשיעה וסופו באונס, שאף סופו י"ל שבפשיעה מתה דאמריןן שמתה מחמת הבל האגם. ואמנם אם החזירה לביתו ומתה שם פטור, דאין לומר שמתה מחמת הבלא דאגמא.

ולדבריו אם קיבל בהמה לשמור והעלה אותה לראשי צוקין ומתה כדרכה חייב, דאמריןן שאויר ההר או טירחת העליה גרמו למיתתה, ואם העלה אותה בשביל מרעה שמן וטוב, ואם נפלה חייב מפני שהיה לו להחזיק בה כדרך הרועים, ואם לא יכל לתפוס בה מפני שהיא חזקה ממנו פטור.

**לרבא** פטור אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב (וכל דיינא וכו'), דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם, אבל כספיים אפי"ש זה אונס דאין דרך גנבים לחפש בצריפא דאורבני, מ"מ אם היה שומרים בקרקע לא היו נגנבים. ואם נגנבה באגם אע"פ שמתה בבית הגנב חייב, כיון שגם לולא שמתה לא היתה ברשות הבעלים.

**ל"ז אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו, אלא תחזור פרה לבעלים**- שמואל פוסק הלכה כרבי יוסי שהשואל פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה, השואל משלם לבעלים ולא לשוכר. לרב יהודה דברי רבי יוסי הם גם אם שילם השומר ולא רצה לישבע (ריש פרקין) דס"ל שישלם את הכפל לבעלים, וגם בזה הלכה כמותו. ולרבי יוחנן מודה רבי יוסי בשילם ולא רצה לישבע, ולפי המבואר שם שלרבי יוחנן אף באמר הריני משלם זוכה השומר בכפל, גם בזה מודה רבי יוסי, שכבר אמר הריני משלם.

## המסופק למי חייב להשיב ממון שברשותו

ממון הנמצא תחת ידו של אדם והוא יודע שזה לא שלו אלא שהוא מסתפק למי משני אנשים הוא שייך, יש לדון האם מספק ישאר הממון

אצלו עד שיבוא אליהו, או שהוא צריך לתת משלו לשניהם, בדיני אדם או בדיני שמים. וזה תלוי אם הוא גזל את הממון או שקיבלו בפקדון, וכן אם יש עליו טענה למה הוא לא זוכר, וכדלהלן.

### בפקדון-

**היכא דהוי ליה למידק-** מי שיש אצלו פקדון ואינו יודע מי מתוך ב' בני אדם הוא המפקיד (אביו של אחד מכם הפקיד וכו'), צריך לתת לכל אחד מנה, דהוי ליה למידק מי הוא המפקיד. וכן הדין בשניים שהפקידו בב' כריכות. וכן שניים שנתנו לרועה אחד נתן טלה ואחד נתן שניים חייב לתת שניים לכל אחד דדבר הנראה הוא מי הביא אחד ומי הביא שניים (משא"כ במעות צרורים וכדלהלן), והוי ליה למידק.

**היכא דלא הוי ליה למידק** כגון שהפקידו ביחד זה מנה וזה מאתים וכל אחד טוען ששלו המאתים, נותן לכל אחד מנה והשאר יאה מונח עד שיבוא אליהו, דאינו זוכר מי הפקיד צרור גדול ומי הפקיד צרור קטן, וגילו דעתם שאינם חושדים זה את זה לומר שמא חבירו יתבע את המאתים, ואינו חייב לתת לשניהם, דמספיקא לא מפקינן ממונא, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. וכן אם הפקידו שני כלים אחד שוה מנה ואחד שוה אלף זוז, נותן לאחד מנה, ומתוך הגדול שוברו ונותן דמי הקטן לשני (אע"פ שהכלי הגדול מופסד). וכן אם הפקידו בעדרו של רועה שלא מדעתו ואחד הפקיד טלה אחד וחבירו שניים, מניח ביניהם ומסתלק. וכן אם הפקידו שניים ביחד בכרך אחד, אינו חייב לתת לשניהם, דאומר להם כיון שאתם סמכתם זה על זה לא היה מוטל עלי לחשוש, וכיון שלא עשה איסור לא קנסוהו חכמים.

**שיטת רבי יוסי** שבין בממון בין בכלי הכל י'א מונח עד שיבוא אליהו, דאם לא כן מה הפסיד הרמאי.

### גזל מאחד ואינו יודע ממי-

**לרבי טרפון** אם הם תובעים אותו והוא צווח אומר לכל אחד איני מכירך אינו חייב לשלם לכולם, והא דתני מניח גזילה ביניהם ומסתלק הכונה שתהיה הגזילה מונחת בידו, שהרי הדין שספק הניוח דבבר שאין בו סימן לא יטול ואם נטל לא יחזיר אפי' אם בא אחד וטוען שזה שלו, אלא י'א מונח עד שיתברר הדבר, וגם כאן אם יניח ביניהם נמצא הנגזל מפסיד עולמית, ולכן י'א מונח, ומסתלק היינו סילוק מן הדין. ואם הוא שותק, לרב מתנה חייב לכל אחד דשתיקה כהודאה, ולרב יהודה גם בזה פטור, והשתיקה היא בגלל שהוא מסתפק, ואם בא לצאת ידי שמים שמעצמו בא לימלך מה יעשה ולא יענש משלם לכל אחד מהם שאם נאמר י'א מונח נמצא הנגזל נפסד על ידו.

**לרבי עקיבא** אם אינו זוכר ממי גזל, אם התובע הוא ברי צריך להחזיר לכל אחד, אבל אם התובע שמא אינו חייב להחזיר לכל אחד, אא"כ הוא בא לצאת ידי שמים, דאינו יוצא מידי עבירה עד שישלם לכל אחד. וכדמצינו שאם נפל הבית עליו ועל אמו ויש ספק מי מת קודם ויש לאם נכסים מבית אביה, וכל אחד טוען שרק הוא הירוש, שלר"ע הנכסים בחזקתן ופליגי אמוראי בב"ב קנ"ח בחזקת מי, והיינו משום ששניהם שמא. אבל לב"ש וב"ה חילוקו יורשי הבן עם יורשי האם. והא דקאמר ר"ע מודה אני, היינו משום שר"ע משל בית שמאי היה.

## מה יעשה הנפקד אם הפירות נפסדים

אסור לשומר להשתמש או למכור את הפירות שקיבל לשמור, ומשום כך יכול הבעלים לעשות את הפירות תרומה ומעשר על פירות אחרים. הגמרא דנה האם באופן שהפירות מופסדים מותר לשומר למכורם כדי שהבעלים לא יפסידו.

**ל"ח.** המפקיד פירות אצל חבירו והפירות מופסדים ע"י עכביים או רקבון, לת"ק לא יגע בהם, ולרשב"ג מוכרם בביו"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים. לריו"ח ולשמואל הלכה כרשב"ג (י"א שלריו"ח בכל מקום הלכה כרשב"ג חוץ מערב, צידן, וראיה אחרונה. ויש חולקים על כלל זה, ולכן חידשו כאן שלריו"ח הלכה כרשב"ג), ולרב נחמן הלכה כחכמים.

**טעמא דת"ק שלא ימכרם**- לרב כהנא הטעם משום שאדם רוצה בקב שלו שעמל בו יותר מט' קבין של חבירו. ומטעם זה הרי הפירות בחזקת קיימים ויכול בעל הפירות לעשותם תרומה ומעשר על פירות אחרים. ולרב נחמן בר יצחק הטעם משום שחוששים שמא המפקיד עשה פירות אלו תרומה ומעשר על פירות אחרים, ומטעם זה יכול בעה"ב לכתחילה לעשותם תרומה ומעשר, ומה שלא תיקנו שימכרו פירות אלו לכהנים בדמי תרומה (כריו"ח להלן) משום דס"ל ששכיח שיפסדו יותר מכדי חסרונו, והדבר יכול לקרות בתחילה לפני שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר, וחוששים שאחרי שימכור יעשם בעה"ב תרומה ומעשר וקא אכיל טבלים.

**אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל**- שיטת רבי יוחנן שכל המחלוקת היא בנפסדו כדי חסרונם כמבואר לקמן מ. רש"י. אבל אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל מודה ת"ק שימכרם, ואמנם ימכרם לכהנים בדמי תרומה -בזול (שכיון שהתרומה אינה נאכלת אלא לכהנים וצריכה שימור בטרהרר אין עליה קופצים לקנותה), שמא עשאם בעה"ב תרומה ומעשר, ומי"מ בעל הפירות אינו צריך לחוש שמכרם, דלא שכיח כלל שיפסדו יותר מכדי חסרונו, ואם הדבר זה אירע אחרי שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר שאין אדם משהה טבלים זמן רב כ"כ. ודבריו הם דלא כרנב"י הנ"ל, אבל אין ראייה דלא כרב כהנא הנ"ל, דדילמא ט' קבין היינו גוזמא.

בברייתא מבואר שגם **ביין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש** נחלקו אם לא יגע בהם או שמוכרם בב"ד. ואף שבאלו נחסרו יותר מכדי חסרונו, מי"מ אחר שנחסרו כבר לא יחסרו עוד. ומי"מ לחכמים ימכרם כדי שלא יקלקלו את הקנקנים, ולר"מ לא חששו להפסד המועט דבכדי חסרונו או קלקול הקנקנים. ולחכמים חוששים להפסד מועט, וימכור השמן לגלדאי ודבש לכתישא דגמלי.

**מוכרם לאחרים ואין מוכרם לעצמו**- באופן הנ"ל כשמוכר את הפירות, לא ימכור את הפירות לעצמו אלא רק לאחרים שלא יחשדו שמא לקחם בזול. וכן גבאי צדקה כשאין עניים יכולים לפרוט לאחרים אבל לא לעצמם. וכן גבאי תמחוי כשאין עניים יכולים למכור לאחרים ולא לעצמם.

## הורדת קרוב לנכסי שבוי

אדם שנשבה ואינו יכול לומר לאחרים לטפל בקרקעותיו, הגמרא מבארת האם נותנים לקרוב הראוי לירש לטפל בנכסים, וכמה מקבל אותו קרוב.

**ל"ח: מחלוקת רב ושמואל**- שבוי שנשבה, אם שמעו בו שמת לכו"ע מורידים קרוב הראוי לירש ואין קרוב ממנו לנכסיו – לקרקעותיו, לעובדם ולשומרם עד שיבואו הבעלים. ואם יבוא הבעלים יטול כשאר אריסים ויחזיר השאר. ואם לא שמעו בו שמת- לרב אין מורידים קרוב לנכסיו שמא יפסידם, ולשמואל מורידים קרוב לנכסיו דכיון שנוטל מהפירות כמו אריס לא חוששים שיפסידם.

הגמ' דנה **האם מחלוקתם תלויה במחלוקת אם שומר צריך למכור פירות שמתקלקלים**, או שאף לרשב"ג רק כשיש חשש שיכלה הקרן לגמרי מוכרים, אבל בנכסי שבוי שאין חשש שיכלה הקרן אף שמתקלקלים קצת אין מורידין קרוב לנכסיו. ואף לרבנן אין הטעם אלא משום דרוצה אדם בקב שלו או שמא עשאם תרומה ומעשר על מקום אחר, אבל בשבוי שלא שייכים טעמים אלו יתכן שמודים רבנן שמורידים קרוב לנכסיו. והגמ' מוכיחה שבאמת אין המחלוקת תלויות זו בזו.

רב ששת מוכיח מהא דתני בברייתא דרשה מהא דכתיב "וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב, והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים" שבא ללמד שילכו בשבי ולא ידעו אם חיים או מתים ונשיהם לא יוכלו לינשא, ובניהם לא יוכלו לירד לנכסי אביהם. ומבואר שאין מורידין קרוב לנכסי שבוי. ורבא דוחה שהכונה שלא מניחים לבנים למכור נכסי אביהם. ולרב ששת בעינן דומיא דנשיכם אלמנות.

**כבר בברייתא נחלקו אם מורידין קרוב לנכסי שבוי**- מי שאביו או אחיו או שאר מורישים הלכו למדה"י ושמעו שמתו, יירד הירוש לנכסיהם, אין מוציאין מידו, ואף אם שמע שהם חוזרים וקדם ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכר. אבל אם לא שמעו שמתו, י"א שמוציאין מידו, ולרשב"ג אף בזה הדין כמו בשמע שמת. והני מילי בהלכו בעל כרחם (נטושים, מלשון "והשביעית תשמטנה ונטשתה"), אבל בהלכו מדעתם (רטושים, מלשון "אם על בנים רטושה") מוציאים אותם מידו דכיון שלא ציוו להוריד יורשיהם לנכסיהם, ש"מ לא ניחא להו.

### ל"ט. כמה מקבל היורד לנכסי שבוי-

**אם שמעו בו שמת**- אם אכל הרי הוא זריז ונשכר דכיון ששמעו בו שמת אדעתא דכולה פירות נחת. ואם לא הספיק לאכול קודם שבאו הבעלים, לרש"י נוטל כאריס.

**ואם לא שמעו בו שמת** נוטל כאריס דכיון שלא שמעו שמת לאו אדעתא דכולה נחית אלא ליטול כאריס.

**ואם ברח מחמת מרדין** שהרג את הנפש ומפחד שיהרגוהו, לשמואל כיון שיצא לדעת אינו נוטל כלום שכיון שלא ציווה לירד לנכסיו ש"מ לא ניחא ליה, ולרב נחמן דינו כשבוי שלא שמעו בו שמת מפני שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בהול.

**ואם יצא לדעת או שברח מחמת כרגא** אינו נוטל כלום.

**המוציא הוצאות על נכסי אשתו** -נכסי מילוג, בין הוציא הרבה ואכל מעט קודם שמת או גירשה, בין הוציא מעט ואכל הרבה, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. ומי"מ בנכסי שבוי תיקנו חכמים שמקבל כאריס כדי שלא יפסיד את הנכסים שהרי לא סמכא דעתיה, וכמו שמצינו במוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה שאם לא אכל כדי הוצאותיו שמין ליה כאריס משום דלא סמכא דעתיה שיהיו הנכסים מוחזקים בידו, שמא תמאן.

**שבוי שהניח קמה לקצור** וכדו' ב"ד מעמידים אפוטרופוס לקצור, ואח"כ מורידים קרוב לנכסיו, ואין מורידים אפוטרופוס לעולם, דאין מעמידים אפוטרופוס לדיקניו -אנשים גדולים שנתמלא זקנם, משום שלא ימצאו הב"ד מי שירצה לעשות כך כי אין בזה מצוה.

### מי אינו יורד לנכסי שבוי-

**אין מורידים קטן לנכסי שבוי** ואפי' הקטן ראוי ליורשו שמא יפסיד את הנכסים ועדיף להעמיד איש נכרי.

**ואין מורידים קרוב לנכסי שבוי קטן** שהקרוב ראוי ליורשו, שמא יבוא להחזיק בנכסים כיון שהקטן לא מוחה, ודין זה הוא גם בין באחיו מאביו בין באחיו מאמנו שמא יטען שהיו נכסי מילוג של אמו, בין בקרקעות בין בבתים ולא תולים שהשכנים יעידו שהם של הקטן, ואף אם כתבו שטר ירושה על הקרקע שנפלה לקטן אין מורידים קרוב לקרקע זו ומדין זה יש ללמוד שהמחזיק בנכסי קטן אינו חזקה, אפי' החזיק בהם לאחר שהגדיל ג' שנים בפני הקטן, דתולים שמה שלא מיחה מפני שתחילת החזקה היתה כשהיה קטן, וכשהגדיל לא ידע שהם של אביו, ולכן מורידים לקרקע איש נכרי ולא חוששים שיחזיק בה.

**ואין מורידים קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן**, והיינו שהקטן יש לו אח מאב ואותו אח יש לו אח מאם, והוא נכרי אצל הקטן, והטעם שמא יאמר שמחזיק בנכסים אלו לצורך אחיו.

### ל"ט: נכסי שבוי שיש ספק אם מת ויש לו כמה יורשים-

מעשה באשה שהיו לה ג' בנות ונשבתה היא ובת אחת, ואין ידוע אם מתו (ויש כאן דין ירושה ולא דין שבוי), ובת אחת מתה והשאירה בן קטן. לשיטת אביי האחות מקבלת חצי מהנכסים ממ"נ או מדין ירושה או מדין מורידין קרוב לנכסי שבוי, והחצי השני יתנו לאפוטרופוס ולא לקטן מפני שאם לא מתה הסבתא אין מורידין קטן לנכסי שבוי. ולרבא כיון שכבר מעמידים אפוטרופוס מעמידים אותו על כל הנכסים.

ואם יודעים שמתה הסבתא יתנו לאחות חצי שליש מדין ירושה ושישית ממה נפשך דמורידין קרוב לנכסי שבוי ולינוקא שלישי מדין ירושה, ולאופטרופוס שישית דאין מורידין קרוב לנכסי שבוי. ולרבא מעמידים אפוטרופוס על חצי מהנכסים.

## מוחזקות בירושה כלפי הטוען שגם הוא יורש

**אדם שירש נכסי אביו ובא אדם וטוען שגם הוא בן** שאביו הלך לשם ונשא אשה והולידה לו בן וגם הוא יורש, עליו להביא ראייה שהוא אחיו, ואם טוען שיש לו עדים והם מפחדים ממנו (מעשה דמרי בר איסק) נאמן לומר שאינו מכירו כיון שיצא בלא חתימת זקן, ועל כן על המחזיק להביא ראייה שיעידו עדים אלו או אחרים שהוא אינו אחיו. ואמנם אם יעידו העדים שאינו אחיו נאמנים, ואין חוששים שמחמת פחד יעידו הפוך ממה שהם יודעים.

**גַּל ואם הביא עדים שהוא אחיו והשביח בינתיים את הנכסים** לרב חסדא המחזיק מקבל את השבח, כדמצינו שמי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו גדולים את הנכסים גם הקטנים מקבלים מהשבח ואפי' היכא שהשביחו הגדולים ע"י טירחא (ודלא כמי"ד שדווקא בהשביחו מחמת עצמם השביחו לאמצע). ולאבבי אין ראייה משם, דשאני הכא שלא ידע שיש לו אח. לרב אמי מקבל המחזיק כאריס. ולרב חסדא אינו כאריס שהרי לאו ברשות נחית, ועוד שאחיו הוא קטן ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. (ורב אמי לא ידע שהוא קטן).

## כמה חסרונות מנכה הנפקד מן הפקדון

בכל פקדון חייב הנפקד להחזיר את הפקדון באותה כמות שקיבל לשמור, אמנם מיני מאכל שטבעם להתחסר מעצמם משערים כמה הם רגילים להתחסר ומחזיר לו בניכוי שיעור זה. ובגמרא יבואר כמה שיעור הניכוי.

### בתבואה-

**לת"ק** מנכה הנפקד ט' חצאי קבין לכור חטים או אורז קלוף (אבל שאינו קלוף מתחסר יותר), וט' קבין לכור שעורים או דוחן, וג' סאין לכור כוסמין או כור אורז שאינו קלוף או כור זרע פשתן בגבעולים מפני שהגבעולים מתייבשים ונופלים והרוח מפזרתם, אבל זרע פשתן נקי אינו חסר כ"כ. ונכוי זה הוא לכל כור ולכל שנה.

**לרבי יוחנן בן גורי** אין מנכה לו אלא לכור אחד, דמה אכפת לעכברים כמה כורים יש, וענו לו חכמים שהרבה אובדות או מתפזרות.

**לרבי יהודה** בכמות גדולה של י' כורין אינו מנכה כלל, מפני שמותרות, והיינו כשמדד בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים שהתבואה תופחת מחמת לחלוחית הגשם והקור יותר ממה שהיא מתחסרת בי' כורין, (והוה עובדא ופקע כדא, וי"ל שמחמת הדוחק אין הכד פוקע). אבל בפחות מו' כורים אין הנפיחה משלימה את אכילת העכברים.

וכל זה דווקא **בעירבן עם פירותיו, ואינו יודע כמה נשאר משלו**. אבל היכא שהניחם בקרן זוית, או שהניחם עם שלו ויודע כמה היה לו, אומר לנפקד הרי שלך לפניך ובהניחם עם פירותיו יראה כמה חסרו ומנכה משל חבירו לפי חשבון.

**ביין**- מנכה לו שישית, ולר"י חומש, ואירי בעירבו עם היין שלו, ומשום בליעת הקנקנים. ולא פליגי אלא כל אחד לפי מקומו כמה החביות בולעות (אם רגילים לצפות בשעוה או בזפת, ולל"ב החילוק הוא מאיזה אדמה עושים את החרס). לל"ק במקומו של ת"ק ציפו את החביות מבפנים בשעוה, אבל אצל ר"י ציפו בזפת ולכן החבית בולעת יותר. ולל"ב החילוק היה בסוג האדמה שעשו ממנה את החביות.

**בשמן**- מנכה לו ג' לוגין שמן לכל מאה לוגין, לוג ומחצה מחמת השמרים, ולוג ומחצה מחמת הבליעה. ובשמן מזוקק לא מנכה שמרים. ובקנקנים ישנים אינו מנכה בלע- לרב נחמן דווקא בקנקנים מזופפים. ולאבבי אפי' בלא מזופפים אינם בולעים כלל כיון שכבר בלעו.

**מז:** הגמ' מביאה חשבון בכמה מכר ר"י יין, והגמ' שואלת שיוצא שהרויח פחות משתות והרי מותר להשתכר עד שתות ולמה לא הרויח יותר, והגמ' מיישבת שהרויח עוד במכירת הקנקן והשמרים, ומי"מ לא נחשב שהרויח יותר משתות **ואין להשתכר יותר משתות**, כיון שבניכוי הטירחא ודמי ברזנייתא -הכרוז, וי"מ אומנת עשית הברז לא הרויח יותר משתות.

## נכוי שמרים במכירת שמן-

המוכר שמן מזוקק לחבירו, לרבי יהודה מנכה לו לוג ומחצה שמרים, ולחכמים אינו מנכה לו.

אבבי מבאר שטעמא דר"י דס"ל שמתור לערב שמרים בשמן והיינו לערב את השמרים המשוקעים כדי שיצאו עם השמן בתוך המיזה, וא"כ אם לא עירב יכול לנכות לו, ואיירי בבעה"ב שנח לו בשמן צלול, אבל הלוקח בשביל למכור יכול לטעון שאין לו מה לעשות עם שמרים בפני עצמם, וכגון שלקחו מעט מעט וכבר מכרו או אכלו. ואינו יכול לטעון שמחל לו, דר"י לית ליה מחילה אא"כ פירש (כדמצינו בצמד ובקר שמכר אחד מהם, שהדמים מודיעים אם מכר לו גם את השני, אבל לחכמים אין הדמים ראייה משום ש"ל שמחל לו ולא מקבל אלא מה שקנה). ולחכמים אינו מנכה לו שמרים, דס"ל שאין יכול המוכר לערב שמרים שבחזקת מזוקק לוקחו הימנו.

רב פפא מבאר איפכא, שלר"י אסור לערב שמרים, ולכן טוען לו שאם לא ינכה לו לא ירויח במכירה, ולחכמים מותר לערב שמרים, ואם לא עירב זה ראייה שמחל.

**נכוי הפקטים** -(-פסולת הגרעיניים הצפים על פני השמן). במפקיד מחזיר לו את השמן כמו שהוא עם הפקטים, ולוקח ג"כ אם שילם בתשרי ולוקח ממנו בניסן לפי המחיר בתשרי שהשמן בזול וסתם שמנים עכורים, מקבל הלוקח את הפקטים, אבל אם משלם בניסן שהשמן יקר ולוקח בניסן לפי המחיר בניסן, אין הלוקח מקבל עליו פקטים דבסתמא אינו קונה אלא מזוקק.



## חיוב שמירה והשבה בשומר שנטל את החפץ

שומר שגנב את החפץ שנמצא בשמירתו חל עליו חיוב השבה כגזלן, שזה מחייב אותו גם באונסים. הגמרא מבארת מה השומר שגנב צריך לעשות בשביל להחזיר את הגניבה ולחזור להיות שומר.

**להיכן חייב גנב להחזיר את הגניבה**- הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס, לרבי ישמעאל די שיחזיר למקום שגנב, ולר"ע צריך דעת בעלים.

**שומר של חבית שטלטל אותה לצורכה** (שהיתה במקום התורפה) ונשברה פטור, בין אם נשברה אחר שהניחה בין אם נשברה מתוך ידו, בין אם לא יחדו לה הבעלים מקום ובין אם יחדו לה מקום.

**מ"א. ואם השומר נטל את החבית לצורכו** בהשתמש בה החזירה ואח"כ נשברה, לדעת רבי ישמעאל אם החזירה למקום שיחדו עבורה הבעלים פטור, ואפי' לא יחדו מקום אם החזירה פטור, דלא בעינן דעת בעלים ואינו גנב אלא שי"ח ופטור באונסים. ולר"ע אפי' אם החזירה למקום שיחדו הבעלים חייב, דבעינן דעת בעלים ואם לא הודיעם חייב אף באונסים, דמדשקליה קם ליה ברשותיה עד שיחזיר בידיעת הבעלים.

והנה במתני' מבואר שיש חילוק בין לא יחדו לה הבעלים מקום שאם משהניחה נשברה ונטלה מעיקרא לצורכו פטור, ואילו ביחדו לה הבעלים מקום חייב.

ריו"ח אומר שבהכרח שהרישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע. ואין לומר שסיפא איירי שהחזירה למקום שאינו מקומה אבל רישא כל מקום נחשב מקומה, ד"הניחה" במקומה משמע.

הגמ' מביאה שיש מבארים דאיירי סיפא בהחזירה למקום שאינו מקומה, ומתני' כרבי ישמעאל דלא בעינן דעת בעלים, מפני שיש מקרים שצריך השבה מעליא-

א' כגון **שנטלה ע"מ לגזולה** דלא סגי בהשבה כל דהו אלא צריך להחזירה למקומה, אבל בנטלה ע"מ להשתמש בה ולהחזירה סגי בהשבה כל דהו.

ב' כגון **שנטלה ע"מ לשלוח בה יד וס"ל** דשליחות יד דחייבו הכתוב אפי' נאנסה א"צ חסרון דאפי' לא חסרה קמה ברשותיה. וס"ל שאפי' לא נטלה ע"מ גזולה כולה אלא ע"מ ליטול מקצתה ולא נטל, אפי"ה קם ליה ברשותיה ובעי השבה מעליא דזוקא למקומה.

ג' כגון **שטלטלה להביא עליה גזולות** ממקום גבוה ע"י שיעלה עליה, וס"ל דשואל שלא מדעת גזלן ועד ההחזירה למקומה לא הוי השבה, ועדיין היא ברשותו.

## שליחות יד

(עיי' בתירוצי הגמ' לעיל כמה פרטים בדין שליחות יד).

**לשיטת רב שליחות יד צריכה חסרון** ואינו חייב באונסים אא"כ חסרה. דתניא רועה שעוזב את עדרו ובא זאב וטרף ארי ודרס (זאב נושא הטרף לחורו, ארי אוכלו במקומו) פטור, דהוי אונס, ואיירי באופן שלא פשע בהליכתו כגון שהלך בזמן שרגילות ללכת, או ששמע קול ארי, אבל אם הניח מקלו ותרמילו על הבתמה חייב, וביאר רב דאיירי בעוד המקל והתרמיל עליה דאל"כ אפי' אי הוי שליחות יד כיון שנטלם מהבתמה הוי השבה לרבי ישמעאל, דסתם מתני' כותיה, ואיירי **שהכחישה במקל** והוי חסרון ו**ורצתה לפניו** –מחמתו, דאל"כ לא קנאה להתחייב באונסים, דמטלטלין אינם נקנים אלא במשיכה, במקח בגזל ובשליחות יד. ומבואר שאם לא היה מכחישה פטור, דשליחות יד צריכה חסרון. ואין לומר דחיובו מחמת שואל שלא מדעת, דבעלי חיים המכחישים מחמת מלאכה אינו שאלה אלא שליחות יד.

**מ"א: ללוי שליחות יד א"צ חסרון.** ומקורו יבואר להלן.

**מה באה התורה ללמד במה שכתבה שליחות יד בש"ח וש"ש-**

התורה כתבה בש"ח וש"ש חיוב שליחות יד שנשבע שלא שלח יד ופטור, ומבואר שאם שלח יד חייב גם בדברים שהיה פטור בהם אם לא שלח יד. וצ"ב למה צריך לכתוב שליחות יד גם בש"ח וגם בש"ש, והרי אפשר ללמוד ש"ש בק"ו מש"ח, שהרי ש"ש חמור מש"ח שכן חייב בגניבה ואבידה, ואומר רבי יוסי בן נהוראי שהתורה באה ללמד ששליחות יד א"צ חסרון. וזהו המקור ללוי ששליחות יד א"צ חסרון.

ריו"ח חולק וסובר שא"א ללמוד ש"ש מש"ח, וכר"א, דמה לש"ח שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אבל ש"ש משלם קהן שהרי הוא חייב בגניבה. (ורבי יוסי בן נהוראי סובר דאינו פירכא דקרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה שאינו

משלם כפל אלא בנשבע שנגנבה ובאו עדים שהוא גנבה). ולדברי ר"א אין מקור ששליחות יד א"צ חסרון.

ורבא סובר שגם לר"א אפשר ללמוד שליחות יד בש"ח וש"ש בק"ו משואל, שהרי שואל חייב באונסים אע"פ שמותר לו להשתמש בחפץ מחמת שכל הנאה שלו, כ"ש שומר ששלח יד וכל הנאה שלו שיהיה חייב באונסים. ולמה כתוב שליחות יד בש"ח וש"ש, אלא לומדים מפסוק אחד ששליחות יד א"צ חסרון כנ"ל. ולמהפסוק השני לומדים שחייב בשליחות יד אף בבעליו עצמו וגלי רחמנא בשומר אחד וה"ה לשאר שומרים.

ולרב ששליחות יד צריכה חסרון לומדים מפסוק אחד ששומר חייב בשליחות יד אף בבעליו עמו. ומהשני לומדים שאינו חייב כפל אלא בנשבע אבל אם טען בכי"ד שנגנבה ועדיין לא נשבע, ובאו עדים שהוא גנבה פטור (וגם למדנו שש"ח שנשבע שנגנבה ונאבדה פטור).

### חיוב שמירת המעות ע"י שומר

שומר חינם חייב רק בפשיעה ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה, ולהלן יבואר מהי הדרך לשמירת כספים שאינה נחשבת פשיעה.

**מ"ב.** שומר **שהפשיל מעות לאחוריו** חייב, דכתיב "וצרת הכסף בידך" אע"פ שצוררים יהיו בידך. וכן אם **מסרם לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי** חייב, שלא שמר כדרך השומרים.

לעולם יהיה כספו של אדם מצוי בידו ולא יפקידנו לאחרים במקום אחר, שאם תזדמן לו סחורה יהיה מצוי בידו. וישליש מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו.

אין הברכה שמתברך ורבה מאילו מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. ולכן ההולך למוד גורנו אומר יה"ר וכו', וכשהתחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה. אך אם כבר מדד הרי זו תפילת שוא.

### מקום שמירת הכספים-

כספים **אין להם שמירה אלא בקרקע**, ואם לא שמרם בקרקע ונגנבו הוי פשיעה, ואמנם בע"ש בין השמשות אינו מחויב לקוברם בקרקע, אבל אם שהה לאחר צאת השבת כדי לקוברם חייב, אא"כ הוא צורבא מרבנן שפטור מפני ששומרם שמא יצטרך להם המפקיד להבדלה.

**עומק הטמנת הכספים בקרקע-** אע"פ שמצינו לענין חמץ בפסח שאין החמץ נחשב כמבוער אא"כ הוא בעומק ג' טפחים, הכא א"צ לשמור הכסף אלא בעומק טפח, דהכא טעמא משום כיסוי וטפח הוי כיסוי, אבל בחמץ טעמא משום ריחא ובג' טפחים אין הכלב יכול לחפש אחריו.

ואי שכיחי גשושאי המחפשים בקרקע אין להם שמירה אלא בשמי קורה. ואי שכיחי פרומאי שוביאי התקרה אין להם שמירה אלא בין שורות הלבנים. ואי שכיחי טפוחאי המחפשים בכותל אין להם שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או לשמי קורה.

ואם הניחם **בצריפא דאורבני** בית עגול וקטן שעושים צידי עופות הוי שמירה לגבי גנבים שאין הגנבים מחפשים שם. ופשיעה לגבי אש, ואם נגנבו משם הוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס דגניבה לשומר חינם הוי אונס, י"א שחייב וי"א שפטור, ולהלכה חייב.

ואם השומר לא זוכר היכן הניחם הוי פשיעה וחייב.

**מ"ב:** ואם **מסרם השומר לאמו** שהיתה רגילה להניחם בארגז, השומר פטור מפני שהביאם לאמו דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. ואין האמא חייבת שהרי לא ידעה שאינם שלו. והוא לא היה חייב לומר לאמו שאינם שלו, מפני שרצה שתשמרם טוב כאילו הם שלו. אלא נשבע השומר שנתנם לאמו, ואמו נשבעת שהניחה בארגז ופטורים, אבל אם האמא פשעה בשמירתם ואין לה ממה לשלם ישלם הנפקד, והאמא תשלם לו כשהיה לה. שם.

**אפוטרופוס שקנה שור עבור היתומים, ומסרו לרועה, ולא היה לשור שיניים לאכול ומת,** חייב המוכר להחזיר את הדמים שקיבל, דמקח טעות הוא. אמנם אם המוכר הוא ספסר שקונה ומוכר באותו היום חייב הרועה לשלם ליתומים, דאיבעי ליה לעיוני. אמנם אם המוכר שילם כבר ליתומים, חייב המוכר להשבע שלא ידע, והרועה צריך לשלם לו דמי בשר בזול - שני שליש. ואע"פ שאין לרועה דין ודברים עם המוכר, צריך לשלם לו כשיטת רבי יוסי (שהלכה כמותו) בשוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר שהשואל משלם לבעלים. וכתב רש"י שרק למוכר משלם דמי בשר בזול, ומשום פשרה שהרי אינו פושע כ"כ, אבל אם היה משלם ליתומים היה משלם מחיר מלא, כיון דיתמי לאו בני מחילה ניהו.

**מי שהפקידו אצלו כשותא והיה לו כשותא שלו, ושלח את משרתו להביא מהכשות שלו, והלך והביא משל הפקדון,** המשרת פטור מפני שלא אמר לו שלא יביא מזו, והנפקד שטוען שאמר לו שיביא משלו- אם שיעור הזמן שלקח למשרת להביא הוא ארוך מכדי שיביא משלו חייב, ואם אין ראייה משיעור הזמן חייב משום דמשרתשי ליה. אבל אם השיכר החמיץ פטור, ואם היה כשותא של קוצים אינו משלם לו אלא דמי כיסי -כמה שהשביחה בשיכר.

**המפקיד מעות אצל שולחני, האם מותר להשתמש בהם, ואם חייב באחריותם, ובהקדש אי הוי מעילה-**

**מ"ג. אם המעות צרורים** אסור לו להשתמש בהם, ועל כן אם אבדו אינו חייב באחריותם. הגמ' מעמידה שהיו צרורים וחתומים, אבל סתם צרורים מותר לו להשתמש בהם שדרך כל אדם לצור מעותיו. וי"מ דאיירי שצרורים בקשר משונה, או שקשר משונה הוי ספק.

**אבל אם המעות אינם צרורים** [וחתומים, או בקשר משונה, וכנ"ל] מותר לו להשתמש בהם מפני שהמפקיד יודע שהוא צריך תדיר למעות, ולא גילה דעתו שלא ישתמש בהם, ועל כן אם אבדו חייב באחריותם.

**ולענין אונסים** לרב הונא אף בזה חייב, דהוי שואל על המעות, כיון שסמך עליהם להחליפם ולהשתכר מהם, ושאלה היא זו שהרי כל הנאה שלו. ואבדו דקתני היינו שטבעה ספינתו בים (וכדאמר רבה נגנבו בליסטיים מזוין אבדו וכו'). ולרב נחמן באונס פטור השולחני, דאינו שואל על המעות עד שישתמש בהם אלא שומר שכר, בההיא הנאה שאם תבוא עיסקה לידו יוכל להרוויח מהמעות.

ואם הפקיד הגזבר **מעות של הקדש** כסבור שהם שלו, אם היו צרויין אסור להשתמש בהם ולא מעל הגזבר כיון שלא הוציאם ברשות ואינו שלוחו. ואם היו מותרים שמוותר להשתמש בהם והוי שלוחו, לרב נחמן מעל הגזבר אם השתמש בהם השולחני, ולרב הונא אף אם לא השתמש בהם מעל הגזבר דהוי כהלוואה משעה שבאו לרשות שולחני.

ואם הפקיד אצל **בעל הבית** אסור להשתמש בהם, ואם אבדו אינו חייב באחריותם.

**חנווני** לר"מ דינו כבעה"ב, ולר"י דינו כשולחני.

## חיוב גזלן ושולח יד בפקדון כשהשתנה המחיר

**חיוב גזלן ביוקרא וזולא-** הגזול חבית יין מחבירו והתייקר היין, אם שבר את החבית או ששתה את היין אחרי שהוקרה משלם כשעת השבירה או השתיה, דכיון שאם לא היה מזיק את הגזילה היה מחזירה בעין דלא אמרינן שמשלם כשעת הגזילה אלא כשאינה בעין, אבל ישנה בעין חזרת לבעלים בין הוקרה בין הוזלה, נמצא ששעת ההזק היא גזילה, וגזלן משלם כשעת הגזילה. אבל אם נשברה החבית מעצמה משלם כשעת הגזילה כיון שחיובו הוא על הגזילה.

## חיוב שולח יד בפקדון ביוקרא וזולא-

**לשיטת בית שמאי** אם הגזילה בעין אומר לו הרי שלך לפניך, ואם אינה בעין לב"ש לוקה בחסר וביתר אם הוזלה משלם כשעת הגזילה, ואם הוקרה משלם כשעת הוצאה.

**לשיטת בית הלל** משלם כשעת הוצאה. וצ"ב כוונתם. שאם נפרש כוונתם כשעת הוצאה מן העולם, בהכרח איירי בהוקרה, שהרי בהוזלה לכו"ע משלם כשעת הגזילה, וא"כ במה נחלקו על ב"ש. אלא בהכרח שכוונתם "כשעת הוצאה" מבית בעלים והיינו שעת הגזילה, וא"כ נמצא שרבה כב"ש.

**מ"ג:** הגמ' מבארת דאיירי בהוזלה, וכונת ב"ה כשעת הוצאה מן העולם, ואמנם לא איירי בגזילה ממש, אלא שבאה לידו בהתר ושלח בה יד ולא חסרה וסוברים ב"ה **ששליחות יד צריכה חסרון.** אבל לב"ש שליחות יד א"צ חסרון והוי גזלן כבר משעה ראשונה, וכיון שאינה בעין משלם כשעת הגזילה. והגמ' דוחה דא"כ רבא שסובר ששליחות יד א"צ חסרון סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דאיירי בטלטלה להביא עליה גזולות וסברי ב"ה **דשואל שלא מדעת שואל הוי,** אבל לב"ש גזלן הוי. והגמ' דוחה דא"כ רבא הסובר ששואל שלא מדעת גזלן הוי סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דלא איירי ביוקרא וזולא אלא איירי כשהגזילה הושבחה בגיזות וולדות, וחסר היינו מה שגזאת הגיזות, ויתר היינו שנתעברה אצלו שלב"ש הכל של הנגזל, וכשיטת ר"מ שהגזול רחל וגזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת וולדותיה, ולב"ה הכל של הגזול, וכשיטת ר"י שבגזול רחל וגזזה וילדה חוזרת הגזילה בעיניה. וכן מדויק מלשון המשנה "חסר ויתר" דלא קתני זול ויוקר.

**שיטת ר"ע** שמשלם כשעת התביעה. ואם יש עדים כמה היתה שווה ביום הגזילה וראו שגזלה הימנו לשמואל משלם בזה כשעת הגזילה, משום דכתיב "יתננו ביום אשמתו" וכשיש עדים יום אשמתו הוא יום הגזילה אבל בלא עדים יום הודאתו הוא יום אשמתו, והלכה כר"ע. ולרבי יוחנן אף בזה סובר ר"ע שמשלם כשעת התביעה, משום שהבי"ד הם המחייבים אותו לשלם. וכן אמר רי"ח הלכה כר"ע לעולם, והיינו אף במקום שיש עדים. ואי נמי בא להוסיף שגם היכא שהחזירה למקומה ונשברה באונס חייב, וכו"ע המוציא דעת בעלים, ודלא כרבי ישמעאל שסובר דלא בעינן דעת בעלים. ורבא אמר שהלכה כב"ה.

**מ"ד.** החושב לשלוח יד בפקדון שאמרו בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי, לב"ש חייב באונסים מהיום והלאה, דכתיב "על כל דבר פשע, ולב"ה אינו חייב עד שישלח בה יד, דכתיב "אם לא שלח ידו", ומ"דבר" מרבים שאם אמרו לעבדו ולשלוחו לשלוח בה יד וכן שו"י חייב.

## הטה את החבית ונטל ממנה רביעית-

**אם נשברה** לאחר זמן, אינו משלם אלא רביעית דשליחות יד אינו חייב אלא עד שימשונו או יגביה דהוי קנייה, ואינו חייב באונסים.

**ואם החמיצה** משלם דמי כולה, מפני שזה מחמתו והוי פשיעה ומזיק בידים, שכן דרך יד להחמיץ בכלי חסר.

**ואם הגביה את החבית** ונטל מומנה רביעית אף אם נשברה משלם דמי כולה. ואמרו שמואל שאין הכונה דווקא כשנטל רביעית, אלא אפי' אם לא נטל חייב, ואף אי נימא ששליחות יד צריכה חסרון שאם הגביה ע"מ לשלוח בו יד, כל זמן שלא חסרו אינו חייב, כיון שלא בא ליטול כולה, ומ"מ כאן חייב, דניחא ליה שתהיה כל החבית בסיס לאותה רביעית.

**ובהגביה ארנקי** ע"מ ליטול דינר מסתפק רב אשי אם הדינר נשמר יותר ע"י הארנק או לא.

# הזהב

## איזה מטבעות נחשבים פירא וקונים טיבעא

להלכה מעות אינם קנות מטלטלין, והבא לקנות מעות מסוג אחד תמורת מעות מסוג אחר המטבע שטבעו השוב לטבעו (כגון כסף) הוי

מעות ואינו קונה, ומי שאין טבעו חריף הוי פירות ומשיכתו קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו וחייב השני לתת לו מעות, כמו במושך מטלטלין, (ונחלקו בגמ' אם משיכת מטלטלין מדאורייתא או מדרבנן). רש"י.

הגמרא דנה בקנין מעות תמורת סוג מעות אחר מה נחשב מעות ומה נחשב פירות, ונ"מ גם לדין ריבית במה יש איסור הלוואה כמו שאסרו חכמים להלוות סאה בסאה, וכן הגמ' דנה אם יש נ"מ לענין חילול מעשר שני שמוטר לחללו על מטבע ולא על מטלטלין, איזה סוגי מטבעות נחשבים טיבעא ומותר לחלל עליהם.

## זהב וכסף-

במתני' מבואר שמשטבעות זהב קונות מטבעות כסף, שאם משך דינרי זהב קנה את הכסף ונתחייב לתת דינרי כסף ואינו יכול לחזור בו, אבל מטבעות כסף אינם קונות מטבעות זהב ויכולים שניהם לחזור. וכך סבר רבי בזקנותו, וכסף נחשב טיבעא לגבי זהב משום שהכסף חריף יותר שיוצא בהוצאה ועובר לסוחר.

אבל בילדותו סבר רבי שכסף הוי פירא וזהב הוי טיבעא, כיון שזהב חשוב יותר, ואמרו רב אשי אמר שמסתבר שקיבל מרבו ר"מ דסתם משנה שלו כמו שאמרו בילדותו (דאל"כ מה החידוש שכסף לגבי נחושת הוי טיבעא, שהרי הכסף גם חריף וגם יותר חשוב מנחושת, והגמ' דוחה די"ל שהחידוש שגם במקום שהנחושת חריפה יותר הוי פירא ולא טיבעא, משום שיש מקומות שאין הנחושת מתקבלת).

(ועיין להלן בגמ' מה סוברים בזה תנאים ואמוראים נוספים).

**נחושת וכסף-** פרוטות נחושת קונה את הכסף - כל מטבע של כסף, אבל הכסף אינו קונה את הנחושת. וקמ"ל שגם במקום שהנחושת חריפה הוי פירא, כיון שיש מקומות שאינה יוצאת בהוצאה.

**מעות רעות ויפות-** מעות הרעות (-שנפסלו) קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות.

**אסימון ומטבע-** אסימון (-מטבע בלי צורה, דכל דבר שאינו כתיקונו נקרא אסימון) קונה מטבע, ומטבע אינו קונה אסימון

**מטבע ומטלטלין-** מטלטלין קונים מטבע, שאם משך הפירות קנה המעות, אבל מטבע אינו קונה מטלטלין ויכולים שניהם לחזור בהם, אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.

**מטלטלין קונים זה את זה** בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו, בין בתורת דמים שאמרו לו בכמה תתן לי וכי ומשך האחד, נתקיימו הדברים.

## ריבית בהלוואת דינרי זהב-

**רבי חייא** התיר להחזיר דינרי זהב שהתייקרו, ולא אסר בזה משום סאה בסאה דאסור משום ריבית שמו יוקרו ויבוא לידי ריבית. הגמ' אומרת שאין ראייה שזהב הוי טיבעא ולכן אין היוקר והזול תלוי בו, די"ל שההתר היה משום שהיו ללוה דינרים, דהוי כהלווני עד שיבוא בני או עד שאמצא מפתח

דאלו שבידו נקנים למלוה וברשותו הוקרו, דסאה בסאה דרבנן ובכהאי גוונא לא גזרו.

**וריו"ח** (מ"ה.) אוסר ללוות דינר בדינר, ואף דסבר שזהב לגבי עצמו נחשב טיבעא, מ"מ כיון שלגבי מקח וממכר זהב נחשב פירא לגבי כסף והיינו שנחשב שהזהב הוול או התייקר, ממילא יש בזה איסור ריבית. ודברי ריו"ח הם לשיטת ב"ש, או דריו"ח סובר כתנא דמתני' דס"ל שהזהב קונה את הכסף (ומבואר שזהב חשיב פירא), אבל לב"ה מותר ללוות דינרי זהב, דהוי טיבעא.

## משער תנא במידי דקייץ-

**הגמ' מוכיחה שזהב הוי טבעא** מדברי התנא שאמרו שדינר של כסף הוא אחד מכ"ה בדינר של זהב, ונ"מ לפדיון הבן. ומבואר שזהב הוי טבעא, דאל"כ משער התנא במידי דאוקיר וזיל, ומבואר שגם אם הדינר של כסף הוא אחד מכ"ה או אחד מל' בדינר של זהב, מ"מ אם נתן לכהן דינר זהב, צריך להחזיר לו חמישית דמיו, מפני שהזהב לא הוקר או הוזל אלא הכסף, ושיעור פדיון הבן לעולם הוא ארבעה חמישיות מדינר זהב.

עוד איתא התם שפרוטה היא אחד משמונה באיסור האיטלקי, ונ"מ לקידושי אשה. ואיסור הוא אחד מכ"ד בדינר של כסף ונ"מ למקח וממכר לגבי אונאה במכר דינר ביותר מכ"ד איסורים.

## חילול מעשר שני בטיבעא ופירא

מעשר שני כיון שאינו נאכל אלא בירושלים מותר לפדותו על מעות ולהעלותם לירושלים ולקנות בהם דברי מאכל, אבל על מטלטלין אין מחללים. הגמ' מביאה מחלוקת בסוגי מטבעות מסוימים אם מחללים עליהם או לא, והגמ' דנה אם המחלוקת היא האם הם נחשבים טיבעא או פירא, או שנחלקו אם מותר לחלל גם מעות על מעות או רק פירות על מעות, או שנחלקו באיזה אופנים חוששים שמחמת החילול יתעכב מלהעלות את המעות לירושלים.

## חילול כסף על זהב-

**תנן התם** ב"ש אומרים לא יעשה אדם סלעים דינרי זהב, וב"ה מתיריים. ביאור מחלוקתם-

**ללישנא קמא** נחלקו בענין כסף וזהב מהו טיבעא ומהו פירא, שלב"ש הכסף הוא טיבעא והזהב והוא פירא ואין לחלל טיבעא על פירא דחמנא אמר "וצרת הכסף בידך", וב"ה סברי שהזהב הוא פירא והכסף הוא טיבעא.

**ונחלקו ריו"ח ור"ל** אם לב"ש אפשר לחלל פירות על דינרי זהב. לריו"ח אפשר מפני שזהב אינו פירא אלא לגבי כסף, אבל לגבי פירא זההב נחשב טיבעא (כמו שכסף לב"ה הוא פירא לגבי זהב אבל מחללים פירות עליו), ולר"ל לב"ש גם פירות אין מחללים על זהב מפני שזהב הוא פירא. ומה שלא נחלקו באופן זה ללמד שלב"ש גם פירות על זהב אין מחללין, כדי ללמד שלב"ה אפי' סלעים על דינרים מחללים. ועיין לעיל (בענין ריבית בהלוואת דינרים) שדעת ריו"ח שאף אם זהב לגבי פירות הוי טיבעא, אסור להלוות דינר בדינר, כיון שלגבי כסף הוי פירא.



## חדש

**בסייעתא דשמיא ניתן שוב להשיג את הסט תמצית הש"ס על כל הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) במחיר 100 ₪.**

**כמו כן יצאו לאור מהדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים 66 חוברות.**

**עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.**

**כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה, על הלכות שבת, מועדים ונדה.**

**כמו כן יצא לאור תמצית הש"ס (גפ"ת) על מסכתות שבת, ב"ק, ב"ג.**

**לפרטים 052-7692282**

**קיבלת תועלת מהגליון? באפשרותך לזכות לומדים נוספים, ניתן לתרום בצדדים פלוס' קופת תמצית'**

## מבחני 'לדעת'

**מבחן שבועי על דף היומי ומשנה**

**ברורה הפץ חיים ואהבת חסד**

**ניתן לעשות את המבחנים מיום**

**שישי עד יום שלישי בשעה 7:00**

**בבוקר:**

- **בטלפון 0737-289-669**

- **במייל 7692282@gmail.com**

- **בגדרים פלוס קופת לדעת.**

**הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪**

**במזומן, זיכוי 400 ₪ ברשת יפה**

**גוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת**

**'יפה גוף'.**

## סיכומי 'תמצית'

**ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוטר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).**

- **בנקודות ההפצה**

- **במייל 7692282@gmail.com**

- **בפקס 0799-414144**

**בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.**

**הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.**

**לרגל תחילת לימוד מסכת שבת בעמוד היומי ניתן לקבל סיכומים מודפסים לפי סדר מסלול זה.**